

Johan Veenstra
Et geheim van de wiend

roman

Johan Veenstra

Et geheim van de wiend

roman

Op et omslag staot et schilderi'je *Blesdieker Heide* van de Stellingwarver schilder Rinny Siemonsma (1940-1985) mit daank an Gregorius Halman, Blesdieke.

Eerste druk, augustus 2009, 1500 ex.

Twiede druk, maart 2010, 1000 ex.

SSR-137

Niks uut disse uutgifte mag opni'j drokt en/of eupenbaor maekt wodden op wat veur meniere dan ok, zonder dat daor van teveuren schriftelik goedvienen veur geven is.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author.

© 2009 Johan Veenstra, Ni'jhooltpae
omslag: Sijtze Veldema/Stilet Vormgeving, Dwingel
DTP: Trijnie Telkamp, Kiel Windeweer
druk: Drokkeri'je Van der Meer, Oosterwoolde

ISBN: 978-90-6466-146-4

www.stellingwarfs.nl
www.johan-veenstra.nl

*Das einzig Wichtige im Leben
sind die Spuren der Liebe,
die wir hinterlassen,
wenn wir gehen.*

Albert Schweitzer

Op deensdag 25 juli batst de hittegolf d'r ommeraek in. Neffens de berichten is die veurlopig ok nog niet vot en zal de alderslimste waarmte eerst nao et kommende weekaende veurbi'j wezen. Mar op die deensdag zal et nog snikhiete wodden. De man van de weerberichten op 'e radio het et d'r over dat et over de dattig graoden wodden kan. Naachs koelt et mar kwaolik meer of, de waarmte zit in de huzen, meer as een laeken over je henne kuj' niet velen.

De zonne kropt die morgen al betied uut et nust en braant d'r zo-wat drekt ongenaodig op los. De peulen van de uutbluuide brem knappen ien veur iene los. De locht is strakhelder. Een liester hapt zo et liekt iederkeer naor aosem. Mit de snaevel los zit hi'j in een honnebeiepolle. Een stokmennig musken liggen te wadden in et dreuge zaand. Hoge in de locht zweeft een roofvoegel boven de Blesdiekiger Heide. De beien van de sepiepen bin orangerood, et blad begint al te verdreugen en van de bomen te roegelen.

Op et west van Blesdieke bin een peer jongkerels, in een bossien aachter een huus dat in vroeger daegen een boerderi'jgien was, heur an 't toerissen om daor een oolde iek te rooien. Die staot daor al meer as een jaor kreundood te wezen. Tiedens een zwaore rommelschore is de bliksem d'r insleugen. Die naacht was et noodweer west. De bliksemflitsen hadden as bewegelike sid-deraolen an ien stok deur henne-en-weer deur de locht scheuten. Her en der weren op 'e buurt de lochten anfloept. Et onweer zat gien schot in, et dreef niet verder, mar bleef tekeergaon boven et dörp: een lange slierte huzen bi'j de Markeweg langes. Totdat et in ien keer raek was en de donder in de iekenboom sleugen was. Die was an de iene kaant in iene hael al zien baste kwiet-raekt. Aanderemorgens laggen de fladden d'r van tot wietwaor om de boom henne. De donder was mitien de leedanzegger veur

de ekelboom west, zonder zoe'n lappe baste zol hi'j de klap niet overleven kunnen. Staorigan was hi'j ofsturven en bleef doe mit zien takken, daor bi'j de meitied gien blad meer an kwam, wanhopig naor de locht griepen. As een protest tegen de dood, as een galp om leven. As et beeld van Zadkine.

Op die waarme julidag zal de boom rooid wodden. Een dag eerder hebben de twie jongkerels mit een hoogwarker de grootste takken d'r al ofhaeld en de hiele brut een aentien veerder op et laand sleept. Lichtkaans dat et bruukt wodden kan veur een paosvuur. Now beginnen ze de grond om de wottels henne, laoge veur laoge, vot te greven. Ze hebben allebeide de t-shirties uutstruupt en warken in de blote huid. Binnen de kotste keren drieven ze beide van et zwiet.

Et zal ongeveer om negen ure henne wezen. De iene zit in de kebine van de greefmesiene, de aandere staot d'r half veur. Hi'j gefst anwiezings, stikt inienend de haand in de hoogte, ropt van stop tegen zien maot, en begint dan mit wilde gebaoren wat te beduden en argens naor te wiezen. Zien maot springt uut de kebine en lopt op him of.

'Wat is d'r an? Wat ston ie daor now krek te wiezen en te doen? Ie kieken me an as hej' een dooie zien.'

De aandere wist naor et plak daor de mesiene krek een grote hap in de grond daon het.

'Wat is d'r dan? Ik zie niks.'

'Kiek dan goed, man!'

Ze lopen beide een aentien dichter naor et plak toe en kieken mekeer dan mit grote ogen an.

'Mar dat liekt wel bonkeboel. Bedoel je dat?'

'Dat liekt gien bonkeboel, dat is bonkeboel. We kun zo niet deurgreven.'

'Daenk ie van niet? Wat maeken die peer bonken now uut? Misschien hebben ze hier eertieds wel een kedaver bedobbed. Dat kan toch?'

'Ja.'

'Misschien dat dit wel een plak was waor de boeren, hier uut de buurt, dooie dieren begreuen. Awwe deurvrotten kommen we misschien nog wel meer van dat spul tegen. Now, wat kan oons

die oolde bonkeboel verhippen?’

‘Ie praoten d’r wel wat makkelijk over.’

‘En ie zitten over niks in. Wat mi’j anbelangt smieten we die bonken, krek as de takken, op een hoop. En awwe de boom dan rooid hebben, stoppen we de zwik gewoon weer in de grond. Gien haene die d’r naor kri’jt. D’r is vermoedelik gieniene meer die wet dat hier van die rommel bestopt is, dat lao’we now mar rap deurpochelen, dommiet is et op et hietste van de dag en dan kuwwe de wille wel op.’

Hi’j veegt him et zwiet van et veurheufd en maekt anstalten en gao de kebine weer in.

‘Wat blief ie daor now staon te malkieken?’

‘En as ’t now es gien dier is,’ zegt de aandere. ‘Ie maeken mi’j niet wies dat dit de bonkeboel van een koe is. Dit is vule kleinder.’

‘Misschien is ’t dan wel van een hond.’

Ze kieken naor de peer bonken die boven kommen binnen, et grootste pat zit nog krek onder de grond.

‘En as ’t now es van een meenske is?’

‘Kom op, man, ie hebben gisteraovend zeker naor een spannende film op ’e tillevisie keken? Was Baantjer d’r op? Of wi’j graeg veur Inspector Morse speulen? Neffens mi’j gaot de fantesie aorig mit je op ’e loop. Een meenske? Wie zol d’r hier now een meenske begreuve hebben? Vertel me dat es.’

‘Dat weej’ toch niet? Stel dat et al zo is, dan mawwe de boel niet verrinneweren.’

Ze kieken mekeer es an.

‘Ik daenke dawwe oons belachelik maeken awwe d’r wark van maeken,’ zegt de jonge die uut de kebine kommen is. ‘Dan maeken we grif een protte drokte om niks. Ie zullen et zien. Ik mag hier trouwens op stee doodvalen as dit et bonkerak van een meenske is.’

De aandere lacht.

‘Dan he’k mitien plak veur je.’

Hi’j wist naor de bonken.

‘Stel, ik zegge niet dat et zo is, mar stel now es dat hier iene van kaant maekt is, dan moe’we toch as de mieter de pelisie waorschouwen, alles liggen laoten zoas ’t d’r henne ligt en veural nar-

gens ankommen?’

Zien kammeraod haelt de schoolders op.

‘Goed, Baantjer. As ie daenken dawwe dit angeven moeten, dan doeje’ dat mar. Ik geve me wel daele in et schaad van die pol-beoel daore. Heje’ een mobieltien?’

‘Ja.’

‘Now, bel dan mar.’

Hi’j pakt zien t-shirtien, lopt naor et schaad, en gefit him daor laankuut daele.

De aandere belt et alarmnummer, vertelt waor ze zitten, wat ze an ’t doen binnen en wat ze vunnen hebben. Bonkeboel. Neffens zien maot is ’t vermoedelik van een dier dat daor begreuen is. Een koe of zo. Mar hi’j vertrouwt et niet recht, vandaor dat hi’j belt. Ie weten et ommes mar nooit. Dat et is misschien et beste as de pelisie toch even daelekomt en bekiek de boel es goed, gewoon et zekere veur et onzekere. Ie heuren bi’jtieden van die malle dingen. Dan stopt hi’j et mobieltien weer in de buse en gefit hi’j him ok in et schaad daele en waachten ze op ’e dingen die gebeuren gaon zullen.

Goed een kertier laeter scharrelen d’r al twee pelisies omme die mit een takkien wat grond an de kaant vegen. De iene fluit even tussen de tanen deur en kikt dan naor de beide jongkerels.

‘Gao d’r mar vanuut dat hier een meenske ligt,’ zegt hi’j. ‘Ik schrieve doukies op wiej’m binnen en daj’m dit hiere vunnen hebben. Daj’m hier al vrottende op een geraemte stuit binnen. En dan maj’m wat mi’j angaot hier wel weggaon. Veerder warken is d’r veurlopig niet bi’j. Die boom moet nog mar even zo staon blieven. D’r moet volk kommen om de boel te onderzuchen en et geraemte moet hier weghaeld wodden. We zullen alles en iederiene drekt optrommelen.’

Ze staon mit ’n vierend bi’j de ommewoelde grond.

‘Hoelange zol die boel hier al liggen?’ vragt ien van de jongkerels.

De pelisies haelen de schoolders op.

‘Dat is muuilik te zeggen, mar et zol mi’j gien ni’je doen as et hier al herwertsjaoren leden begreuen is,’ zegt de iene. ‘Dat kun ze vandaege-de-dag trouwens vri’j nauwkeurig uutvienen. Mar

ja, awwe d'r ooit aachterkommen wie as hier indertied begreuen is en deur wie, dat is wel evenpies een aandere vraoge. Mar daor hoeven jim niet mit omme te pakken, dat is oons wark. Laot de greefmesiene hier eerst mar staon. We bellen wel aj'm weer op- haelen kunnen en wanneer aj'm deurgaon kunnen mit et wark.'

Ze geven heur naemen en adressen op an de pelisie die alles opschrift.

'Kom vandemiddag mar even langes op et buro,' zegt die, 'dan zetten we daor alles even sekuur op pepier. Wi'j redden oons d'r now veerder wel mit. D'r komt aanst volk dat de boel onderzucken gaot en dat moet mar zien dat ze 't bakken en braoden. Van dat wark hebben wi'j ok gien verstaand. En jim moe'n mar zien as jim baos een aander klussien veur jim het.'

Hi'j zet him de pette of en veegt him et zwiet vot mit een buusdoek.

'Ik zal bliede wezen awwe die hitte kwiet wezen zullen.'

'Et het anders ien groot veurdiel,' zegt de aandere pelisie, 'ie hoeven vule minder vaeke te pissen.'

De jongkerels kieken nog ien keer naor de bonken in et graf onder de dooie ekkelboom, dan strupen ze de t-shirties an, en lopen deur et laand op 'e weg toe.

Laeter, an et aende van de morgen, stappen d'r mannen in witte pakken omme. D'r wodt een tente over et opgreuen bonkerak zet, de boel wodt veurzichtig blootlegd en bekeken. Alles wodt betien veur betien onderzocht: et geraemte en de grond. As d'r vlak in de buurt lichtkaans ok wat te vienen is: restaanten van schoenen of leerzens, de gaaspe van een riem, een ring waor misschien letters in staon. Et is een fiegelderi'je om et klaor te kriegen. Ni'jsgierig volk wodt op een ofstaand hullen. Bi'j de weg is de toegang bi'j de hekkedam ofzet mit rood-witte linteboel. Op 'e weg staot al rap een koppeltien schoelejongen naor de drokte veerderop te kieken. Zol d'r iene vermoord wezen? De beide jongkerels van de greefmesiene hebben tegen goenend op 'e streek zegd dat ze een geraemte vunnen hebben. Et bonkerak van een meenske. Dat is spannend. As een strovuurtien is et ni'js over de buurt gaon. Mar wie zol daor dan begreuen wezen? D'r is nooit ok mar iene uut et dörp te zuke raekt en gien meens die

weet het van malle verhaelen van vroeger tiden. Gieniene die d'r wat van begriipt. Of zol d'r in de Duutse tied wat veurvalen wezen? Et is alleman een raodsel. Of et moet nog vule langer leden gebeurd wezen. Meer as honderd jaor, in de Fraanse tied of zo. Zeg mar es wat d'r him hier doedertieden ofspeuld het. Misschien het d'r doe wel vechteri'je west, wic zal et zeggen. Of dat d'r iene ligt die argens aandere van kaant maekt en hier begreuen is. Dat et mit de maffia te maeken het. Dat d'r iene opruumd wodden mos die te vule wus en dat ze een poze mit de dooie ommereden hebben en him bi'j duuster toevallig hier in Blesdieke bi'j de dikke iekenboom in de grond stopt hebben. As dat zo is zal 't wel een allemachtig vies spullegien wezen en zal et ok wel mit drugs en zo te maeken hebben. Zo praot et volk op 'e streek.

De schoelejongen, die op 'e diek staon te koekeloeren, zien dat de burgemeester d'r ok hennegaot. Hi'j zet de auto an de kaant van de weg en een pelisieman hooft de rood-witte ofzetting veur him in de hoogte zodat hi'j d'r makkeliker onderdeur kan. Even laeter zien ze dat hi'j in et laand mit aandere pelisies staot te praoten. Ok dat ni'js gaot even laeter over de buurt: de burgemeester is d'r ok al te kieken. Et dörp goonst van de verhaelen en intied warken de mannen in de witte pakken wieder. Wie leit hier begreuen, wie is hier lichtkaans van kaant maekt? Dat is op die snikhiete dag et raodsel dat oplost wodden moeten zal. As et ooit op te lossen is...

Een kilemeter of achte van et plak of waar de mannen in de witte pakken perberen om et raodsel te ontraffelen staot in Wolvege et verzorgingshuus Klein Lendestede. Et is gebruek dat d'r altied vlagd wodt as een bewoner van dat huus honderd wodt. Now ja, altied... Zo vaeke komt et now ok weer niet veur, mar op 'e morgen van de 25ste juli 2006 is et zoveer. Die morgen is de vlagge al betied uutsteuken en in de gemienschopsruimte, daor middags de jaorige en de naoste femilie bi'j mekeer kommen zullen om et heugelike feit te vieren, wo'n al kleurige belonnen ophongen en wodt de boel versierd mit al lieke kleurige slingers en troeladeri'jen.

De jaorige is dan trouwens al een hiel schoft wakker. Misschien

dat ze om vuuf ure henne al klaorwakker was. Butendeure zongen de voegels al. Ze hadde die naacht allienig mar een laeken over had, eerst tegen de morgen hadde ze nog een dun deken-tien half en half over de voeten trokken. Meer verdreug ze niet in de hitte van de laeste daegen en ze was iedere dag wiethoevroeg wakker. Dat zol wel deur de waarmte kommen, mar vandaege kwam et grif ok mit deur heur verjaordag. Honderd! Ze hadde nooit docht dat ze honderd wodden zol. D'r is vanzels gieniene die daenkt dat him dat wel overkommen zal. En dan ok nog zo gezond oold wodden. Dat is een veurrecht, zeggen de meensken. Mar meensken praoten naor dat ze verstaand hebben. Die hebben gien weet van heur leven. Hoe groot is dat veurrecht eins? Van et haantienvol naosten dat heur lief west het, is de iene nao de aandere opslokt deur de tied. Hoelange is Dieks now al weg? En mem? Ze het al een zeune van krek in de tachtig. D'r is niks slimmers as dat oolden heur eigen kiender overleven en die kaans maek ie aj' zo oold wodden as zi'j. As heur dat mar niet overkomt. As Thomas mar niet veur heur gaot. Et vuult soms krek as leeft ze in een aander zien tied. En toch... Vroeger docht ze altied dat aj' oold en krebentig wodden zollen, daj' dan grif wel es een keer genoeg hebben zollen van et leven. Mar zoas et now nog gaot, ze heur now nog vuult... Goed, ze is de laeste daegen wel es wat licht in 't heufd en et eten het ze de meerste smaek ok niet an, mar toch hangt ze nog an et leven. An al die kleine dinkies om heur henne die dat laeste tippien leven nog meer as de muute weerd maeken: et parkien mit de rozen vlak veur heur raem, de eksters die mekeer hiempies bolle perberen of te pakken, kiender die op et grösveltien an 't baldiezen binnen. Elke dag is een stokkien toegift dat ze nog niet missen willen zol. Mar al die herinnerings...

Ze kikt op et wekkertien naost heur bedde. Zeuven ure. An et begin van de middag zullen Thomas en de aanderen kommen, mar eerst zal de burgemeester tegen elf ure langeskommen. Et schient gewoonte te wezen dat die bi'j je komt aj' honderd wodden. Now ja, toe dan mar, dat soort drokte hadde om heur niet hoefd, mar lichtkaans dat de ni'je burgemeester best wel een aorige man is. De veurige kent ze wel, die woont een aentien wie-

derop, ze is him wel es tegenkommen, het wel es een praotien mit him maekt. Et is een veurdiel dat die uut de buurt komt en de tael van de streek kent. Mit zoe'n iene praot et toch makkeliker as mit iene die van verens komt en nargens weet van het. Mar mit die ni'jen iene kan et vanzels wel honderd percent mitvalen. En dan vandemiddag de drokte in de grote zael. Et dri'jorgel zal ok kommen te speulen, hebben ze zegd. Ze moet et allegeer mar over heur hennekommen laoten, wat moej' anders? Aj' niet oold wodden willen, zee mem vroeger, moej' je op 'e tied ophangen. Mar daor is et now te laete veur. Ze glimkt en komt van bedde, ze kan toch niet meer slaopen. In et keukentien göt ze waeter in de koker en zet ze een kannegien thee. Dan floddert ze heur in de does goed of en struupt de pronk an. De ni'je jurk het ze aovens teveuren al klaorhongen over een stoel in de kaemer. Veur de spiegel kamt ze et haor en tont ze heur wat op. Dan maekt ze bi'j et aanrecht een plakkien bolle mit een schrabbegien botter en een plakkien keze klaor.

Om acht ure wodt d'r op 'e deure klopt. Twie zusters kommen mit een bos bloemen en een bloeme veur op 'e jurk de deure in.

'We dochten wel dat vrouw Hilbrink al van bedde was.'

Ze krigt de bloemen an.

'Wat een veurrecht om zo gezond oold te wodden,' zegt de vrouw die de bloemen geven het. 'Dat ziej' zeldens op disse meniere. En ie bin nog zo vlogge as een zwiepe. D'r zit jow zuver niks in de wege. Ie zien d'r in die ni'je jurk uut as een jonge-meid.'

Ze lacht en lat heur de bloeme op 'e jurk vaastemaeken.

'Zo kan 't wel,' zegt ze. 'Ik hebbe hiel goed in de gaten dat Charon ieder mement an de deure kommen kan om me over te zetten.'

Ze kieken heur verbaosd an.

'Charon?'

Ze wist deur et gangraem naor buten, naor et broonzen beeld van de man die mit de veerstok in de hanen rechtop in de boot staot.

'Daor staot Charon,' zegt ze. 'Kieken jim nooit naor dat beeld? Neffens et oolde verhael zet die de meensken, die wegraekt bin-

nen, in zien boot over van de iene kaant van de revier naor de aandere kaant. Van de kaant van et leven naor de kaant van de dood. Now ja, as hi'j now op dit stuit langeskommen zol, kan 'k in ieder geval netties mit een bloeme op 'e jurk bi'j die kerel de boot in.'

Ze kikt naor de bloeme.

'Ie praoten mi'j te geleerd,' zegt de aandere vrouw. 'Ik hebbe nog nooit van Charon heard. Dat kriej' aj' zovule boeken lezen hebben as vrouw Hilbrink, dan weej' meer as een gewoon meenske.'

'Vroeger,' zegt ze, 'wa'k een boekelezer, mar dat is me now te vermuuiend. Dat kan 'k niet meer an de ogen verdregen.'

'Zolange aj't platte van de voeten mar onderholen, vrouw Hilbrink, dan is d'r niks te redden. Die Charon moet nog mar een schoffien waachten, ha'k zo docht. We willen jow hier nog lange niet kwiet. Moe'n we trouwens ok nog wat veur je doen of zo?'

'Nee,' zegt ze, 'ik zette de bloemen in et waeter, Thomas en die redden heur dommiet overal wel mit. Maek veerder mar niks gien drokte.'

'Et dri'jorgel komt om half elven henne. Vandemiddag kun ze niet, dan moe'n de mannen d'r argens aanders mit henne te speulen.'

'Et is wel goed,' zegt ze, 'a'k ze heure kom ik wel even bi'j de veurdeure om ze te bedaanken veur 't langeskommen.'

De beide zusters maeken nog een troeste belonnen bi'j de deure an de mure vaaste en lopen dan de gang weer of. Ze zet de bos bloemen in een vaas en gaot in de stoel veur et raem zitten. De zonne klimt staorigan bi'j de locht omhogens. Et zal al weer een snikhiete dag wodden, de kleren plakken heur now al an de huud vaaste. Een peer schoelejongen fietsen slingerende over et patien tussen de anleunhusies deur. Op et veltien, even wiederop, stri'jt een vrouw mit lang gries haor stokkies bolle op et grös. Dat dot ze elke morgen en bi'jtieden middags ok nog wel es. Ze het de deure nog mar krek aachter heur dichtedaon of een peer eksters kommen vanuut de hoge bomen en beginnen gruusaordig in de bolle omme te pikken. Ze dot de ogen dichte en daenkt an vroeger. Ze daenkt de hiltied vaeker an vroeger. Zollen alle

oolde meensken dat doen? Et leven bestaat ok haost allienig nog mar uut wat allemaole al west het. D'r zal nog mar een grieseltien toekomst veur heur in et vat zitten. Herinnerings an meensken en huzen die heur nao west hebben. Et boerderi'jgien en de jaoren mit Dieks. Ze zicht et allemaole zo weer veur heur: et veurhuus, de dele, de stal, et ziedkaemertien, et hokke an de oostkaant van et huus daor ze zoemers wel es zatten om et in huus netties te holen. Dan hoefde Dieks et huus niet in mit zien sokken vol hujzaod. En nog vule langer leden: et oolde huus, heit en mem, heur breur Albert. Hoelange moet ze wecrommegaon in de tied veur dat ze een jaordag van heurzels veur de geest haelen kan? Hoe oold wodde ze doe? Een jaor of zeuven? Ze wet et inienend. De dag dat ze zeuven wodde was ze morgens lieke betied wakker west as vandaege. Was et doe ok zo waarm? Et zal wel niet.

Ze ligt in de bedstee an et gaankien van de keuken naor et achterhuus toe. Et eerste locht van de morgen gefit vorm an de dingen om heur henne. Mem het beloofd dat ze vandaege een koeke op 'e aarm kriegen zal en zo mag ze de weg ok uut: mit een koeke op 'e aarm. Ze het d'r weken naor uutkeken. Waoromme gaot de tied niet wat vlogger? Ze drokt et witte gedienegien an de kaant en kikt deur et bedsteeraempien naor buten: de vleerpollen om et buunstep henne, et vuurhokke mit et potrak d'r tegenan, et knienehokke mit de beide knienen van Albert, de makke neutepolle, de hoge ieken in de wal, et meest westelik staonde kiepehokke waor de zwelvers bi'j de meitied nusten in hebben en d'r dan algedurig in- en uutvliegen. Dat is et tippien van de wereld dat ze zien kan deur et raempien in de bedstee. Heur kleine, overzichtelike stokkien van de wereld. Ze heurt et rammelen van emmers. Heit die henne te melken west het in de jister achter et huus. Soms heurt ze dat hi'j lelk is op 'e koenen as die niet goed stillestaon blieven willen onder et melken en him mit de strontstat om de oren slaon. Dan komt hi'j van de tule en zeumt de koe mit een aende touw of. Ze griezelt d'r van as ze heit zo tekeergaon heurt. Mar vandemorgen, op 'e dag van heur zeuvende verjaordag, het ze niks heurd. De koenen hebben grif goed stillestaon en misschien het heit wel een goed zin omdat ze jaorig is. Ze

heurt Albert zien stemme. Die is al van bedde en perbeert heit op zien meniere te helpen. Ze zicht dat de katte naor et stap toelopt, die longert d'r grif op dat hi'j aanst een paantien melk van mem krigt. D'r hangt altied nog een deurdringende locht deur et hiele huus. Twie daegen leden was heit op een morgen nog brimstiger as aandere de keuken inkommen.

'Et huj bruuit.'

Mem hadde him ankeken.

'Ik roeke d'r aandere nog niet al te vule van.'

'Dan heb ie een neuze van niks. Alleman kan roeken dat et bruuit. Kiek mar es op 'e dele, dan roek ie et wel. Et bin de voeren greveri'jehuj die 't him doen. Et zit verdikkeme nog mar goed veertien daegen in 't vak. Ik stao et niet, dat za'k je wel vertellen.'

'Misschien dawwe et nog wel een dag aanzien kunnen,' zee mem. 'Et hoeft toch niet slimmer te wodden? Et kan ok wel een betien mitvalen en goed beteren. Morgenvroeg kan 't al wel wat bekommen wezen.'

Heit gromde wat.

'Misschien,' zee hi'j bokkig, en hi'j leup foeterende weer naor de dele toe.

Mar aanderemorgens was hi'j nog vule opsternaoter de keuken inkommen.

'Ik gao now votdaolik naor Haarm as die mit de hujbore kommen wil. Ieje mit je tot morgen waachten.'

Hi'j keek naor mem.

'A'k doe wat as ie zeggen gaot oons de zwik geheid de locht in. Roek ie dan niet dat de locht nog vule scharper is? Ha'k gister mar nooit naor je luusterd.'

Mem zee niks. Ze zee nooit al te vule as heit min te bruken was, want dan haj' spul. Ze hadde leerd heur te schikken naor de man daor ze indertied zo gek op west was.

Even laeter was Haarm d'r west mit de hujbore die hi'j van boven of in et huj stak. Et ding kwam d'r an et aende glundig hiete weer uut.

'Dollen,' zee Haarm.

'Dollen,' zee heit.

Hi'j trommelde een stokmennig manluden op die mekaander haandlangden as d'r wat te redden was en iene verlet van hulpe hadde. De manluden spitten omstebeurten et huj uut et vak weg, omdaj' mar veur een schoffien in et gat staon konnen. De hitte was zowat niet te hadden. Et goeie huj wodde in een leeg vak weer te plak zet. Et onderste kwam d'r bruun uut en wodde butendeure op een bult smeten.

'Et spande d'r omme of ie hadden de zwik in de braand kregen,' zee iene van de helpers.

Albert en zi'j hadden d'r op 'e neuze bi'j staon te kieken. Heit vluukte zo now en dan. Heit vluukte wel vaeker. Mem zee niks, die hadde heur op een gegeven mement allebeide bi'j de haand pakt, was mit heur in huus gaon en hadde zegd dat ze de manluden niet in de wege lopen mochten. En dat ze veural niks tegen heit zeggen mossen omdat die een min zin hadde. Dat hadde heit wel vaeker.

Laeter, doe et wark klaor was, zat heit mit de ere manluden in de blieke veur 't huus. Jannes Wisman vertelde sterke verhaelen en mem kwam mit de flesse kejak en de reumelties butendeure.

Ze heurt dat mem now in de keuken doende is. Mit de pook raomt ze et kachelreuster henne-en-weer en lopt even laeter mit de volle askebak veur de bedsteedeuren langes om him butendeure, in een waegenspoor van de menninge, te legen. Hoe waarm et ok is, mem kookt altied op 'e keukenkachel. As ze aanst van bedde komt, staot d'r grif al een panne vol roggenbri'j op 'e kachel te pruttelen.

Ze is jaorig en zeuven jaor wodden, dommiet krigt ze een koeke op 'e aarm. Hiel even soest ze nog vot, dan is inienend et gezicht van mem vlak boven heur gezicht. Mem die heur ankropt en heur in 't oor fluustert dat ze jaorig is.

Laeter lopt ze mit een peer aandere maegies uut de buurt et zaandpad daele. In de baarm bluuien gele knopies en margrietten. Ze hebben elk een jeupien van mem mitkregen. Een mooie rooie appel die nog meer glaanzen gaot aj' d'r mit de mouwe over wrieven. Et is 25 juli 1913. Ze is jaorig. Ze is zeuven jaor wodden, lopt mit een peer kammeraodskes de weg uut, en het een koeke op 'e aarm.

Om een ure of half elven henne wodt d'r weer op 'e deure klopt en komt ien van de zusters de kaemer weer in. Ze schrikt op.

'Ik zat zomar wat te soezen,' zegt ze, 'en docht dat Thomas d'r al was, mar die komt an et begin van de middag eerst.'

'De burgemeester komt vandemiddag pas te fielsereten,' zegt de zuster. 'A'k et even deurgeven wol en as 't jow goed is. D'r is krek over beld deur iene van et gemientehuus. D'r is wat tus-senkommen, dat et schikte him vandemorgen niet. Hi'j mos even argens henne.'

Ze kikt de zuster zuver een betien verschrikt an.

'D'r is toch zeker niks vervelends gebeurd? Ik hebbe gien sirenes heard, mar ja, zo goed heurt iene van honderd vanzels ok niet meer. Ie kun ok te vule heuren, zee mem altied. Mar ik hope echt dat d'r niks aekeliks gebeurd is.'

'Et schient dat d'r een liek vunnen is,' zegt de zuster.

Ze begint d'r zuver een betien van te fluusteren, as mag gieniene d'r eins nog wat van weten. As vertelt ze een groot geheim.

'Hebben ze dat zegd?'

'Nee, ze hebben allienig mar zegd dat hi'j vandemorgen drin-gend naor Blesdieke toe mos.'

'Blesdieke?'

Heur stemme klinkt krek even aandere as aandere as ze de naeme van et dörp zegt. D'r klinkt emosie en schrik in deur. Ver-langst en herinnerings. Mar dat vaalt de zuster niet op.

'Mos hi'j naor Blesdieke? Een liek? D'r zal toch gien onge-luk gebeurd wezen? De meensken jaegen daor op 'e Markeweg bi'jtieden as gekken. Et zol me niks gien ni'je doen as d'r iene van de diek raekt is.'

'Nee,' zegt de zuster geheimzinnig, 'd'r schient vule meer an de haand te wezen. Ik hebbe daor toevallig een schoonzuster an de Friese Veldweg wonen en die belde me d'r zokrek ok al over. Ze hebben een hoeke laand bi'j een bossien ofzet en bin d'r an 't greven of zo. Et percieze wee'k d'r netuurlik niet van, mar et moet zo wezen dat ze daor een liek vunnen hebben. In een bos-sien, onder een ekkelboom daor vleden jaor de donder insleu-gen is. En bi'j et rooien van die boom is d'r dus een dooie veur 't locht kommen. Now ja, ik vertelle je vanzels wa'k van mien

schoonzuster heurd hebbe en as die liegt, lieg ik in kemmissie. Wat is 't wat, niet? En dat in Blesdieke! Wat mag daar now toch gebeurde wezen, vraag ie je of. Mar ja, et kun veur een groot pat ok wel praoties in de wiend wezen. De meensken fanteseren d'r vaeke een hieleboel bi'j. As d'r al wat slims gebeurde is, zal 't vanzels wel in de kraante kommen.'

Et vaalt de zuster niet op dat de jaorige hiel even van de mik liekt te wezen.

'Ken ie Blesdieke, vrouw Hilbrink?'

Ze haelt de schoolers op.

'Aj' zo oold wodden as ik now bin, is alles lange leden en je onthoold krek een vergiet,' zegt ze een betien raodselachtig.

D'r glidt heur een pienlik trekkien over et gezicht. Dan heuren ze et geluud van et dri'jorgel.

'Loop mar even mit me mit,' zegt de zuster. 'Ze zollen mit et spul bi'j de veurdeure staon gaon te speulen.'

Mit de zuster in de aarm lopt ze mit kleine mar kerdaote passies naor de heufdingang van et huus. De glaezen deuren floepen automatisch los as ze d'r veur staon. Et geluud van et orgel en de hitte kommen in golven op heur toe. Ze blift mit de zuster veur de deure staon en luustert naor de meziek.

'Mooi,' zegt ze as et orgel twie nommers speuld het, 'mar now moe'k toch mar weer in huus.'

Ze geeft de manluden die bi'j et orgel heuren ieder de haand en lopt mit dezelve veurzichtige, kerdaote passies mit de zuster weeromme naor heur kaemer. Vandemiddag komt et volk. Nog een peer uurties zal ze allienig wezen mit heur gedaachten. In die peer uurties zal ze heur leven opni'j beleven. Flitsen en fragmenten. Brokstocken van een leven zal ze veur heur zien: et oolde huus, de treinreize, de jaoren mit Dieks. En dat aandere... Ze docht dat ze dat zo staorigan verdrongen hadde, et argens veer vot in heur onthoold opburgen hadde. In een laegien mit in grote letters et woord geheim d'r op. En now het de zuster zomar inienend dat laegien lostrokken en komt alle oolde zeer, wat ze zo graeg vergeten willen zol, in iene hael weer veur 't locht. Ze kikt opni'j in een stokkende spiegel. Ze gaot op 'e stoel veur et raem zitten. Op et hoekien grös hippen nog een peer ekstere omme en

in de veerte heurt ze et geluud van et dri'jorgel staorigan votstarven. Now is et zoemer, doe was et meitied. Et was bi'j et veurjaor dat hi'j kwam: de mooie jongkerel die heur leven op 'e kop zetten zol.

In die meimaand van et jaor 1922 was d'r ok een hittegolf. Op 'e dag veur Hemelvaortsdag schommelde de temperatuur om de 33 graoden henne. De sunne braande d'r onbaarmhattig op en ie dreven morgens bi'jkaans nat van 't zwiet de bedstee uut. Et weer was dat veurjaor nogal grillig, de eerste weke van april was et nog roetkoold west. Heit hadde heur op vri'jdag de zeuvende eins mit hebben wild naor de bouw op 'e Zanen om de eerpels te poten, mar et zol die dag amper 6 graoden wodden.

'Ie bin gek aj' mit dit koolde weer henne te eerpelpoten gaon,' hadde Gees tegen him zegd. 'Ie zollen je een ziekte op 'e hals haelen, et is stienkoold, en as 't vannaacht onder nul komt kan je de hiele zwik op 'n malsten drekt wel bevroezen en klauw ie je over een peer daegen aachter de oren van spiet. Doe toch altied niet zo ongedurig en giestend, kerel. Ie hebben je d'r zels mit te pakken.'

Gees, de vrouw daor heit vusen te vlogge nao de dood van mem mit ankommen was, duste him wel halverwege te kommen. Mem hadde heur te vaeke stillehullen om mar gien spul te kriegen, Gees vertelde him ongezoolden hoe ze over de dingen docht. Mar ze zol mem heur plak nooit innemen kunnen, ze zol in wezen al-tied een vrende blieven.

'Waacht now nog mar een weke, half april kun de eerpels d'r ok nog wel in, dan bi'j' nog zat op 'e tied. Ie willen altied eerder as een aander wezen. Half april is de goeie tied. Butendat kan 'k dat jonk dan vandaage thuusholen, d'r leit nog een opper goed dat versteld wodden moet. De klereboel moet trouwens ok es een keer werigd wodden, alles rokt naor kaanfer en is lieke mof nao de winter. En ik hebbe ok mar ien peer hanen an 't lief, dat et liekt me eins wel zo goed toe as ze mi'j vandaage haandlangt in plak van jow.'

Heit hadde naor Gees luusterd, naor heur wel. En zo was ze op

die koolde aprildag thuisbleven en hadde ze in de keuken zeten te pongen en daon wat Gees heur veerder besteld hadde. Et bleef zeer doen dat mem d'r niet meer was en dat d'r een aander op heur stoel zat. Zerighied die mar niet echt overgaon wol.

Een weke laeter was et een stok minder koold west en was ze op een dag wel mit heit naor de bouw op 'e Zanen west om de eerpels d'r in te brengen. Heit leup veur heur uut mit de pootstok en maekte op liekese ofstaand van mekeer een gat in de grond. Zi'j gong d'r mit een kölf vol poters aachteran, leut in elk gat een poter valen en drokte et dan mit de klompe dichte. Wark daor aj' niet bi'j nao hoefden te daenken, ze kon ondertied aandere dingen in heur omme gaon laoten.

Ondaanks de koolde van de veurige weke was alles an 't uutlopen. In de wal naost de bouw kwammen de zoegepappen en de vlerpollen al in 't blad. An de zunnekaant van de wal daanste een vroege bonte vlinder zigzaggende tussen de pollen deur. Ze hul even in, scheuf de zwaore eerpelkölf wat beter te plak en keek naor de vlinder. Heit raekte op heur veur, vernam dat, en keek aachteromme waor as ze bleef.

'Waor blief ie now? Is d'r soms wat?'

Et klonk nots.

'Een vlinder,' zee ze.

Ze ston zuver even hulpeloos om heur henne te kieken.

'D'r dwarrelt d'r al iene an de zunnekaant van de wal omme. Een hiele mooie bonten iene. Het heit him niet zien?'

Mit dat ze dat zee, wus ze dat et een domme vraoge was. Ne-tuurlik hadde hi'j him niet zien, heit keek nooit naor vlinders.

'Ie kun je tied beter besteden as wat naor die dingen lopen te koekeloeren. As ie mar wat om je henne kieken, kommen de eerpels d'r niet in. Maek een betien an. We zullen schrippen moeten om 't daon te kriegen en ik hebbe vandaege nog meer te doen as op jow staon te waachten.'

Hi'j keerde him weer omme, maekte mit de pootstok et volgende pootgat in de grond en zi'j leut weer een eerpel in een gat valen en drokte dat dichte.

Mar now is et de dag veur Hemelvaart in de bluuimaond van 1922, en et is hiete. Et was vandemorgen vroeg slimme heurig over et veld west. Hiel betied al hadde ze et kloppen van de iekschelders in de Koebos op et oost van Ni'jhooltpae heard. Et was nog mar krek lochtig west. De klokke in de kaemer hadde even eerder vier keer sleugen. Wat was dat volk vroeg in de waopens. Klaorwakker hadde ze een schoffien legen te luusteren naor et ientonige geklop.

Een goeie weke eerder weren de Geldersen kommen. Jannes Wisman was d'r op een morgen langesreden en hadde et hiele spul mit peerd en waegen van de trein in Wolvege haeld. Laeter die morgen was hi'j d'r mit et vremde volk langesgaon: een peer jongkerels, wat kleinjongen en een jonge vrouw in een zwat jakkien mit een schölk veur en een roodrutense doek om de hals.

'Ik haele d'r vandemiddag nog een stokmennig op,' hadde Jannes tegen heur zegd. 'En dan hebben de vrouw en ikke de schure veur van 't jaor weer meer as vol.'

Ze hadde toevallig bi'j de diek staon om de post uut de oolde roesterige melkbusse, die veur bi'j de weg lag, te haelen. Even hadde de iene jongkerel heur recht in de ogen keken en naor heur lacht doe ze bi'j heur langesreden weren. Blond was hi'j west en mooi, zien helderblauwe ogen hadden dwas deur heur henneken. Zo hadde et temeensen vuuld. Ze hadde de ogen daelesleugen. Jannes klakte mit de tonge om et peerd d'r toe an te zetten en loop een stap hadder. De vrouw hul een geite beet. Ze hadde de waegen mit Geldersen naokeken doe ze d'r wisse van was dat de jonge niet meer naor heur keek. Inienend hadde heit aachter heur staon.

'Dat zwarversvolk is d'r dus ok weer,' hadde hi'j bromd. 'Ik begriep niet dat Jannes Wisman dat raprut in de schure hebben wil. Ie zollen d'r van onder et ongemak raeken. Et hoeft je temeensen niks te verwonderen as dat volk best in de luzen of de vlooiën zit. Now, dan kriej' lekkere kostgangers onder de pannen. Et liekt me toe daj' meer mit as om dat schorremorrie verlegen binnen.'

Ze hadde niks weerommezegd. De waegen mit et iekscheldersvolk was intied de bocht in de weg al omme en niet meer te zien. Ze vuulde nog hoe as de jonge naor heur keken hadde. Et was

mar goed west dat heit zo ommefoeterd en niet op heur let hadde, now hadde hi'j temeensen niet zien dat ze tot diepe in de hals rood wodden was.

Et was de laeste tied trouwens een kommen en gaon van arbeidersvolk. Twaelf daegen eerder, op oolde meie, was d'r een waegen mit arbeidersvolk de aandere kaant opgaon. Piet Bos van Der Izzerd hadde Siemen Rooks mit die zien huusholing en een hoop wrak huusraod ophaeld. Siemen wisselde die dag van boer. Griet van Siemen zat fier op 'e waegen mit een poppe an de bost en zwaaide naor heur doe et sjofele spullegien d'r langesreden was. Siemen hadde zo te zien de breuke uut, mar Griet taeterde an ien stok deur. Et was amper aanderhalf ure laeter west doe Piet Bos d'r mit de lege waegen en Griet weer langesgaon was. Ze hadde bi'j heit west die bi'j de weg was te sloden en was zodoende even mit heur an de praot slingerd.

'Now is 't me toch ok wat,' hadde Griet zegd. 'Ik hadde oons Jannegien vandemorgen onder een polle an de stikke legd zodaawe daor gien last van hebben zollen. En doe wawwe zokrek mit de hiele zwik al bi'j de ofslag naor Der Izzerd, doe Siemen inienend zee van: Hewwe oons Jannegien aenlik wel bi'j oons? Ik zal je wel vertellen da'k dat kleine krobbe nog gien tel mist hadde. Och now ja, de kop lopt je op zokke daegen omme van alle drokte. Mar ik zag dat porre dus ok nargens, dat Jannegien zit an 't aende van 't pad grif nog an de stikke, moej' mar rekenen. We moe'n mar gauw naor him toe, want et mannegien kan wel es dust hebben. Mar ik hebbe de tate in ieder geval op elk mement veur 't griepen.'

Laeter was Piet Bos d'r weer mit Griet en Jannegien langesreden. Griet hul et joongien de tetten veur, mar et kleine ding raosde de hieltied as een maeger varken.

Et is now vule minder heurig over et laand as vandemorgen vroeg, de geluden van de dag bin d'r bi'j kommen, mar as ze goed luustert kan ze et kloppen in de veerte nog wel heuren.

'Kom,' zegt heit, 'we gaon naor de bouw. Hej' je schoffeltien?'

Veur 't huus staot et peerd al veur de waegen te waachten. Gees waggelt deur de keuken henne-en-weer en stopt heur een blauwe

drinkpulle mit soepe in de hanen.

‘Half iene is ’t eterstied,’ zegt ze tegen heit, ‘en gien menuut laeter. Ie weten da’k d’r de pest an hebbe en zit mit de boel te waachten.’

Dan dri’jt ze heur de rogge toe, sloft naor de keukentaofel, gaot mit et dikke gat op ’e stoel zitten, en begint in alle rust een smooltbrogge te behaffelen.

Op ’e waegen liggen paolties. Heit gaot vredigen, zi’j moet et ontuug tussen de eerpels wegschoffelen. Ze pakt een oolde strohoed van et hildegien in et aachterhuus en zet die op. Et zal aanst snikhiete wezen in de li’jte van de wal en de zunne zal heur op ’e kop schrienen.

Even laeter rieden ze et hiem of. Ze zit aachterop ’e waegen en raekt zo now en dan mit de klompen evenpies de grond an. Ze gaon bi’j de overbuurman deur et laand, over die zien gerechtigheid naor de Boverweg toe. Dat mag, want et is ien van de manluden die indertied hulpen het te dollen doe et greveri’jehuj begon te bruuien en de zwik zowat in de fik raekt was. Ze snieden op disse meniere een hiele tippe of. Now gaon ze in wezen in ienkeer dwasover naor de Zanen toe, aandere hadden ze de Kar-kelaene hielemaole ommerieden moeten.

Hoelange is et al wel niet leden dat de manluden kommen mos-sen te dollen en zi’j en Albert d’r wat bi’j ommepoelevinkten doe de kerels et brune, stinkende huj butendeure op een hoop smeten? Ze wet et inienend weer. Ze zol in juli zeuven wodden en mocht dat jaor veur de aldereerste keer mit een koeke op ’e aarm de weg uut. Ze zicht et zo weer veur heur hoe ze die morgen mit de aandere maegies et zaandpad dael lopen was. Zeuven jaor. Dat is now al haost negen jaor leden. Soms liekt et een iewighied, bi’jtieden is et krek as et gister was. Doe was mem d’r nog. Ze bit mit de tanen op ’e lippe. Niet an daenken. An aandere, mooie dingen daenken. Ze zicht et gezicht van de jonge iekschelder veur heur. Heurt dat bi’j de mooie dingen? Et peerd slat him mit de stat de vlieden van de huid. De locht is strakblauw, d’r is nargens een wolken te bekennen. Hiel even heurt ze et kloppen van de iekschelders in de Koebos nog, dan lopt et peerd de Boverweg op.

Et is zuver al waarm op 'e bouw, die op een zaandhoogte tussen de Lende en de Boverweg in ligt. Halverwege de bouw legt ze de blauwe pulle mit soepe, die Gees heur mitgeven het, in et scholle slotien naast de wal. Vandemorgen zal hi'j daor eerst nog redelik in 't schaad liggen, mar tegen de middag zal de soepe zo lauw as wat wezen en beginnen te schiften. Mar zoveer zal et niet kommen, dan zullen ze de pulle grif al hielendal leegdrongen hebben en gaon ze op huus an om te eten.

Ze pakt et schoffeltien van de waegen. Heit het et peerd mit de leide an een vörke onder een peer iekenbomen zet, die bi'j et begin van de bouw staon. Hi'j is al doende en leg hier en daor ni'je stekpaolties henne die hi'j aanst mit een sleie in de grond houwen zal. Ze klopt et peerd even op 'e nekke, die schuddet him de kop henne-en-weer en perbeert zo de vliegen bi'j de ogen weg te kriegen. Dan schoft ze et rieten zunnhoetien wat beter te plak en begint et ontuug tussen de eerste riegel eerpels weg te schoffelen. Et zal mit dit weer gauw verdreugen. Halverwege nemt ze een slok soepe. Et is now nog lekker en ze het de tonge al as een stok leer in de mond zitten.

Et is wonderlik stille. Aanders is d'r altied een protte voegelgoed te heuren, mar et is krek as is et de voegels ok te hiete, bin ze votkreupen in de bos, en holen ze heur vandaege koest. Ze heurt allienig dat heit zo now en dan mit de sleie een paoltien in de grond slat. Vandemorgen betied et kloppen van de iekschelders, now et slaon van de sleie. As ze an et aende van de bouw bi'j de ringsloot is, blijft ze even staon, kikt aachteromme, keurt et wark dat ze daon het, en is tevreden. Boven et waeter van de sloot daansen wiethoevule kleine vliegies. Vandemiddag zal ze een aentien touw mitnemen en de pulle mit soepe in et waeter zakken laoten om de boel op die meniere koel bewerer te kunnen. Ze strekt de rogge es, dot de haand boven de ogen, en kikt de hujlanen of naor de Lende toe. Gien voegel te zien. De zonne schrient heur in 't gezicht. Dan lopt ze al schoffelende weeromme naor et aandere aende van de bouw. Aanst zal de locht trillen van de hitte. Zollen ze et wel es eerder zo hiete mitmaekt hebben? Misschien wel, mar ze kan et heur niet veur de geest haelen. Zo gaot de morgen traoge veurbi'j, schoffelende van de iene kaant

naor de aandere mit halverwege op 'e zaandhoogte even een peer slokken drinken.

Om twaelf ure heuren ze de klokke luden. Et is tied om naor huus te gaon te eten. Heit hooft him percies an de tied en staot al op heur te waachten as ze bi'j de waegen komt. Gees het de wiend d'r onder en heit luustert beter naor wat as zi'j zegt as naor wat mem zee. Aarme mem toch. Waoromme hadde die zo ziek wodden moeten naodat ze bekluumd was mit et knolleplokken? Ze gaot aachterop 'e waegen zitten en raekt mit de klompen now en dan de grond weer an.

As ze thuuskommen is in de veerte et kloppen van de iekschel-ders niet meer te heuren, die zullen ok wel an 't schoften wezen. Heit zet et peerd onder de appelboom vaaste en haelt him een emmer mit waeter die et dier votdaolik leeg begint te slobberen. In huus het Gees de eerappels mit kool en de hiete roggenprut al op 'e taofel staon. Ze zwiet as een grafdelver en het donkere plakken in heur jak onder de oksels zitten. Et lange haor dat ze altied op een rulegien het, is losraekt en hangt heur flatterig an weerskaanten bi'j et heufd langes.

'Ie zollen 't ofleggen,' zegt ze.

Albert komt ok in huus. Heit pakt de biebel van et rim en slat him eupen op et plak daor een stokkien kraantepepier tussen de bladzieden zit.

'Leviticus 21,' zegt hi'j.

Hi'j zegt altied veurdetied wat as hi'j lezen gaot, dat is hi'j zo gewoon. Dan lest hi'j zuver wat hottende een stokkien veur. Ze heurt hoe as hi'j vertelt over meensken die een gebrek hebben, die niet hielemaole volmaekt binnen, en God daoromme gien offer brengen meugen. Meensken die bliend of kreupel binnen, een bochel hebben. Meensken daor wat mit is, tellen niet mit. Et raekt heur diepe. Zol God dat echt vienen? Dan kan et nooit een goeie God wezen. Of zollen de mannen die et indertied opschreven hebben heur verzind hebben of d'r mit de Fraanse slag naor sleugen hebben? Zoks heur ie niet te vienen en op te schrieven. Meensken die een gebrek hebben kun daor niks an doen en bin niet minder as wie dan ok. Dat vun mem ok. D'r staon mar malle dingen in de biebel, dingen die niet deugen.

‘Eten, niet dromen,’ zegt Gees.

Ze schrikt op en schept heur een slief gli’j vet over de eerpels.

Nao et eten gaot ze weer mit heit naor de bouw toe. Halverwege de rit zicht ze dat kreupele Ids op et hiem van zien klintien an ’t vuurtienstoken is. Hi’j stikt de haand tegen heur op en ze zwaait weeromme. De rook van et vuur gaot recht omhogens de locht in. Heit stikt de haand niet op, die foetert.

‘Wat mekeert die halfwieze sjolem om mit dit weer vuur te maeken. Alles is ja zo dreuge as ries. Aj’ d’r even gien acht op slaon slat et zomar over naor et dreuge grös en veurdaj’ d’r arg in hebben staot je de baarm dan in een ommezien in de braand. Die kreupele kerel kon wel gien hassens in de kop hebben, anders hael ie zokke brieke keunsten toch niet uut?’

En kreupele Ids dan, daenkt ze inienend, die is mismackt en mag van de schrievers van et Woord van God ok gien offer brengen. Mar de rook van Ids zien vuurtien gaot lekker wel recht in de locht omhogens. Et rookoffer wodt anneumen, God trekt him gelokkig niks van de schrievers an. Zol de biebel et Woord van God wel wezen? Bin de meensken in et dörp trouwens wel beter as de schrievers van de Schrift? Kreupele Ids wodt deur de meeste meensken krek niet veur vol anziën, omdat hi’j kreupel is en mit de honnekarre mit negosie in de vere omkrietien bi’j de huzen langesgaot om op die wieze zien kossien bi’j mekeer te scharren. De meensken zeggen et niet iens mit zovule woorden. Et bin meer de kleine losse woorties en zinnegies: Och, et is Ids mar. En et bin de kleine schampere lachies. Et dörp praot en et dörp zwiegt over de meensken en et leven in et dörp.

As kiend was ze zuver een betien schoftig veur him west. Ids mit zien schorre stemme en zien stiesiekoren pak dat glad en glibberig was van de smerigte.

‘Het de vrouw altemis ok nog een peer buunders vanneuden? Ik hebbe hiele goeien, vrouw, ze gaon tieden mit.’

Mem kocht altied wat van him, die hadde altied wel argens verlet van. Hi’j zol nooit vergees bi’j heur an de deure kommen. Ze zicht heur nog as klein maegien naost mem naor die wonder lopende man staon te kiekien. Veur wie was ze indertied benauwder

west? Veur de grote dogge of veur kreupele Ids? Ze hadde mem stief bi'j de tippe van de schölk vaastehullen.

'Weej' waj' doen moeten?' hadde die inienend tegen heur zegd, 'ie mossen Ids een peer lekkere jeupies mitgeven veur onderwegens.'

Ze hadde mem vraogende ankeken.

'Toe mar, wees mar niet bange. Ids dot je niks en de hond is ok zo mak as wat.'

Mem hadde heur lachende ankeken en een drokkerd geven, doe hadde ze drie jeupies uut de schurferige panne in et aachterhuus pakt en die hiel schrutel an Ids geven.

'Daankewel, mien maegd, daor is Ids hiel arg bliede mit.'

Hi'j hadde heur een aai over et haor geven.

'A'k die appels dommiet opete za'k nog even an dat kleine maegien daenken daor a'k ze van kregen hebbe.'

'Klein?' hadde ze doe inienend zegd, 'ik bin lessend al zeuven wodden!'

'O,' hadde Ids zegd, 'mar as ie al zeuven binnen, dan bi'j' al een grote meid!'

En doe was hi'j mit Juno et hiem weer ofreden in zien vieze, glibberige stiesiekoren pakkien. Kreupele Ids was best wel aorig, mar ok wel een betien griezellig.

Heit moet d'r niks van hebben dat al dat volk an de deure komt te sutelen. Kreupele Ids mit zien honnekarre, een kerel mit vis uut Vollenhove, Anne uut Berkoop die mit koffie en thee bi'j de streek is, Egbert de Poep die mit lappeboel langeskomt en dan om Sunderklaos henne de vrouwluden mit spekelaos, taoipoppen en sukergoed.

'Zwarversvolk,' zegt heit, 'wat moe'we mit al dat zwarversvolk? Ze mossen ze oppakken en argens best an 't wark zetten.'

Echt mal doen de meensken niet tegen Ids en et is ok niet zo dat ze him schouwen. Ze praoten wel mit him en hi'j verkocht bi'j een protte huzen. Mar Ids is Ids en wodt toch altied een betien ap-pat vunnen. De dingen in et dörp wo'n niet altied hadde-op zegd, mar ie vernemen et wel. Ids vernemt et grif ok. Et dörp praot en et dörp zwiegt. Krek zoas 't uitkomt.

De waegen hot deur een gat in de zaandweg henne. Ze moet heur even an ien van de ziedplaanken vaasteholen om goed zitten blieven te kunnen. Et peerd dri'jt de menninge op naor de bouw toe. Et is now op et hietste van de dag. De zunne braant d'r alderheiselikst op. Tiedens een zunsverduustering hadden ze achter et huus op een middag omstebeurten deur een beroet stokkien glas keken om zien te kunnen hoe'n grote hap as d'r uut de zunne weg was. Mar now is hi'j vol, rond en glundig. In de veerte liggen een stokmennig koenen in et schaad van een boom die midden in et laand staot.

Ze moet inienend an wondere Wiepie daenken, die zal ok wel gien offer brengen meugen. Wiepie is ok niet al te al te. Wiepie was al veertien doe ze in de zesde klasse zat, ze was twie keer zitten bleven. Eins hadde ze nog wel vaeker zitten blieven moeten, mar d'r was toch gien zalve an te strieken west. Dat zo was Wiepie deur de schoele hennehobbeld en zat ze op et laeste in de klasse bi'j maegies die een stok jonger weren as zi'j was. Wiepie was aandere as de aandere maegies, ze klom in bomen, vocht mit de jongen. De juffer en de meester konnen hielemaole niks mit heur beginnen, heur niks bi'jbrengen, weren d'r op et laeste glad mit an en leuten et doe ok mar gewodden.

Ze hadde Wiepie indertied mit grote ogen bekeken doe ze veur de eerste keer naor schoele moch.

'Waoromme dot Wiepie zo vremd, mem?'

Mem hadde heur es ankeken.

'Wiepie is een betien wonder in 't heufd, mien lieverd, mar daor kan ze niks an doen. Daor maj' heur niet mit plaogen.'

Dat hadde ze ok nooit daon, de aanderen wel. De jongen op et schoeleplein wel, mar dan hadde Wiepie van heur ofsleugen. Ze was niet mak en duste de grootste en bertaolste jongen wel een vleur te verkopen.

Ze hadde mem laeter nooit verteld wat veur wondere dingen Wiepie in twielochten allegeer uitspokekte, mit de grote jongen die al van schoele of weren, achter et turfhoekke op et schoeleplein. Veur een cent dee Wiepie de rok in de hoogte en et broekien naor beneden en moch de jonge, die de cent betaeld hadde,

bekieken hoe Wiepie d'r van onderen uitzag. En veur een stuver moch iene d'r an vulen en veur een dubbeltien moch een jonge d'r mit de vinger in zitten. Veerder gong Wiepie niet, doe nog niet. Ze hadde d'r zels ok een protte wille van, want ze schatterde et uut as d'r iene an heur zat. Dat zee Albert temeensen en die kon et weten. Die hadde ok verteld dat Henkie mit de klompvoete op een aovend mit een stuver aachter et turfhoekke kommen was. Henkie was netuurlik deur goenend opjut.

'Aj' een stuver hebben maj' een keer bi'j Wiepie vulen, Henkie. Mar dat zij' wel niet durven, daor heb ie niet genoeg kont veur in de broek. Ie bin vast schoftig veur maegies. Wat docht ie, Henkie, zol ze d'r al haor op hebben? Misschien wodt ze wel ommeraek hiete op 'e tippe as ie d'r anzitten.'

Zo hadden ze praot en him gek in de kop maekt, dat doe was Henkie op een aovend mit vuuf losse centen in de buse aachter et turfhoekke kommen.

'As de aandere jongen vulen meugen, wi'k ok vulen,' hadde hi'j stacmerende en mit een rooic kop zegd. 'Mien stuver is lieke vule weerd as de stuvvers van de aandere jongen.'

Albert lachte.

'Die halfgere vent docht dat hi'j ok wel een keertien moch. We hebben oons slop lacht. Ze het even de rok veur him optild, mar meer as heur broekien het hi'j niet te zien kregen. Wiepie is veur de gewone jongen, niet veur zoe'n brieke straampelkont as Henkie.'

Albert was een gewone jonge, die hadde op een keer een dubbeltien uut zien speerpot haeld. Een hiel kaptaol. Ze hadde zien hoe as hi'j et in de buse stopt hadde en hi'j hadde in de gaten had dat ze dat zien hadde. Ze hadde drekt weten waor dat dubbeltien veur bestemd was. Hi'j hadde naor heur gnezen.

'Ze zeggen daj' mit Wiepie een protte wille hebben kunnen en dat wi'k ok wel es mitmaeken. De jongen doen et zowat allemaole.'

Hi'j hadde overdreven stoer en kerelsachtig daon en heur gemien an et haor trokken.

'En daenk d'r omme daj' niks vertellen. Aj't verklikken bi'j' nog niet jaorig. Waog et niet, ik waarschouwe mar ien keer.'

Doe was hi'j in schiemerdonker mit et dubbeltien in de buse

naor et turfhoekke op et schoeplein gaon waor Wiepie op klandizie ston te waachten.

Aanderemorgens hadde hi'j onder et broodeten wat gekanstikkerig daon en heur een trap onder de taofel deur geven. Ze hadde him een trap weerommegeven.

'Opholen te donderjaegen,' hadde heit prutteld, 'bi'j'm now hielemaole niet wies. En zit niet zo henne-en-weer te wiemelen.'

Doe heit en Gees d'r even uut weren, hadde hi'j heur pesterig ankeken.

'Wiepie het d'r al haor op en ieje dan?'

Doe was hi'j hadde lachende de keuken uutlopen.

'Viesterd!' hadde ze him naoreupen. 'Grote vieslak daj' binnen!'

Zokke dingen weren jongen dus gek op.

Zollen de grote meensken nooit weten hebben dat Wiepie heur hiele hebben en holen aachter et turfhoekke zien leut? Dat vreug ze heur nao al die jaoren nog wel es of.

Ze bin intied weer op 'e bouw kommen. Ze pakt et schoffeltien van de waegen en begint waor ze morgens ophullen is. Riegel veur riegel haelt ze et ontuug tussen de eerpels weg. Now heit klaor is mit de stekkeri'je, helpt hi'j heur. Zo now en dan lopen ze mekeer al schoffelende veurbi'j zonder een woord tegen mekeer te zeggen.

As heit even laeter weer een aende van heur of is blift ze veur een mement staon en drokt heur de plakkerige kleren wat van de rogge of. Ze zol zo wel in et waeter van de ringsloot ploempen willen, zo vies en smerig vuult ze heur. Et is gek dat ze now inienend weer an die jonge daenken moet die heur vanof de waegen van Jannes Wisman zo recht in de ogen keek. Dan schoffelt ze weer deur. As heit en zi'j de huid d'r nog even opzetten, kriegen ze et vandemiddag wel klaor en hoeven ze veureerst niet weer in de klaorebaore zunne naor de bouw toe.

Om vier ure lödt de klokke.

'Et is melkerstied,' zegt heit, 'we gaon op huus an. Et kan zo wel.'

Ze hebben de put d'r krek uut. Heit slat de ogen d'r es over-

henne en liekt zuver best op schik.

‘As ’t oons wat mitweert en de opbrengst is van ’t jaor weer een halve mudde de roe, bin ’k meer as tevreden,’ zegt hi’j.

Dan legt hi’j et schoffeltien over de nekke en lopen ze naost mekeer de bouw of, over de zaandhoogte, naor et peerd dat staot te slaopen in et schaad van de iekenbomen. Ze zit weer aachterop ’e waegen as ze over de Boverweg weerommerieden. Van kreupele Ids zien vuurtienstokeri’je is niks meer te zien. Thuus flodert ze heur inderhaost bi’j de pompe wat of.

As ze aovens nog bi’j de taofel zitten, heur krek zat eten hebben an de dikke knorren brood, et protsien eerappels en de wat zangerige roggenprut, kikt Albert inienend et glas uut.

‘Wie komt daor de menninge toch daele? Ik mag doodvalen a’k wete wie dat is. Wat veur bosschop zol die kerel hier hebben?’

Ze kicken allemaole en ze zicht drekt wie et is: de jongkerel die heur zo recht in de ogen keek. De jonge iekschelder komt de menninge daele op heur huus an.

Aachterof hadde ze vaeke an die dag in meie 1922 weerommedocht. Et was meer as dudelik dat ze van et begin of an gek op him west was. Van et mement of dat ze bi'j de weg staon hadde om de post op te haelen en hi'j heur vanof de waegen van Jannes Wisman zo stief ankeken hadde. Et was as was ze deur een donderslag raekt, mar ze hadde et op dat ogenblik nog niet in de gaten had. Och, wat wus ze ok van jongen en verliefd wodden of? Hielemaole niks. Et was heur ommes nooit eerder overkommen. Mar et was echt west, echter as echt. En ze hadde d'r zo stomme graeg mit iene over praoten wild, tegen iene zeggen wild wat ze vuuld hadde. Iene die anvulen kund hadde wat zi'j vuulde. Of zol ze et niet andust hebben om d'r mit iene over te praoten? Et was ok zo verhipte drege en praot over de tere dingen daor et in et leven in wezen echt omme dri'jde. Mar al hadde ze et andust, d'r was gieniene tegen wie as ze heur uutpraoten kund hadde. Mem was d'r niet meer en Elli was weeromme naor huus toe. Ze was op heurzels anwezen en mos mar zien dat ze d'r liekem allienig mit ommepakte. Nooit meer zol ze in heur leven zo gek op iene wezen, nooit meer zo in de braand staon. Mit Dieks was et laeter allemaole zo aanders west, dat was hiel geleidelik kommen. Stappien veur stappien hadden ze doe allebeide over alle hindernissen en gevuligheden henne zien moeten te kommen. Ze hadden allebeide eerst alle oppotte zeerte een plakken geven moeten. Mar zo verliefd as ze in et veurjaor van 1922 west was, zol ze heur hiele lange leven nooit weer wodden. En nooit was d'r wat west dat zo zeer daon hadde. Mar dat wus ze allegeer nog niet op 'e aovend nao die snikhiete dag op 'e bouw, doe de jonge iekschelder de menninge opkommen was naor heur huus toe.

'Gao ie mar even naor de deure, ie hebben nog jonge bienen en ik hebbe de pochel uut,' zegt Gees tegen heur, as de jonge veur

de ziedraempies van de keuken langeslopt, 'en vraag mar wat de bosschop is.'

Et hatte slat heur zuver hadder as aanders, ze vuult et in heur te-keergaon. Ze kon wel niet goed wies wezen. Wat het ze toch? Ze komt in de bieten en lopt naor et achterhuus toe. De deure staot los en inienend staon ze vlak veur mekeer.

'Ik zol krek van volk roepen.'

'We zaggen je ankommen.'

Hi'j kikt heur weer an. Hiele lochtige, blauwe ogen het hi'j, die al weer dwas deur heur hennekieken. Hi'j staemert zuver wat.

'Jim hebben kiepen, now?'

'Ja.'

Ze wist naor de hokken die achter en naost et huus staon.

'Now ja, ik wol eins wel wat eier van je mit hebben as dat kan. Wisman zee da'k ze hier wel kriegen kan.'

'Ie hadden d'r niet zoe'n tippe omme hoeven te lopen. De meerste meensken hier op 'e streek hebben kiepen. Dichterbi'j haj' ok wel eier kriegen kund. Waoromme bi'j' hier dan toch hielemaole hennebeinseld?'

Hi'j kikt heur een betien bertaol an.

'Omda'k jow laestdaegs bi'j de weg staon zag en dus wete daj' hier wonen. Daoromme bin 'k hier hennegaon.'

Hi'j begint een betien zachieser te praoten.

'Ik wol je hatstikke graeg nog es zien. Ie spoeken me de laeste daegen algedurig in de kop omme. Now weej' d'r alles van, mooi maegien.'

Ze kleurt tot achter de oren. Hi'j wil heur nog graeg es zien. Et hatte bonkt heur now hielendal dat zowat dot, mar hi'j hoeft niet te zien dat ze rood wodt.

'Ik zal wel even vraogen as d'r nog eier binnen,' zegt ze, en mit keert ze him de rogge toe en lopt weeromme naor de keuken.

'Wat moet die vent?' vraot Gees.

'Hi'j wil eier kopen.'

'Wat is dat veur een appatte slonterboksem?' vraot heit.

'Ien van de iekschelders,' zegt ze, 'we hebben him ommes zien doe hi'j op 'e waegen van Jannes Wisman de diek langesree. Dat wet heit toch nog wel?'

‘Ik hebbe d’r aandere niet vule verlet van dat die zwarver hier an de deure komt. Perbeer d’r mar zo vlogge as ’t kan mit of te akkederen en tel de centen nao. Daenk d’r omme daj’ je niet besjaggelen laoten. Dat soort volk is krek in staot en trek je een pote uut. Ik moet d’r niks van hebben.’

‘Je weten wat de pries is,’ zegt Gees, ‘en gien cent minder. En doe wat je heit zegt: tel de centen nao. Hael de eier mar uut et hokke achter ’t huus. Daor staot nog wel een schaole mit een snees d’r in op et rim.’

Ze lopt weeromme naor de deure.

‘En hoe liekt et, maj’ me eier verkopen?’

Zien stemme klinkt een betien schamper.

‘Loop mar mit naor et achterste hokke toe.’

Ze pakt een oolde kraante van et taofeltien in et achterhuus.

‘Ik zal ze veur je inpakken zodat ze je onderweg niet stokkend gaon. Hej’ wat waor ze in kunnen?’

Hi’j haelt een opteerde doek onder et jak weg.

‘A’k de punten an mekeer kneupe, kun ze hier wel in. En a’k dan onderwegens niet in een gat stappe en mit et spul over de wereld raake, za’k ze grif wel hiel bi’j oonze volk kriegen.’

Hi’j staot stief naost heur as ze de eier even laeter tegere goed inpakken in stokkies kraantepepier. Ze kan hielemaole niet goed meer naodaenken. Wat is dit toch? Ze zol him wel anraeken willen, wel willen dat hi’j heur anraekte. Dat soort dingen het ze nog nooit eerder zo vuuld en mitmaekt. Hi’j telt heur de centen op ’e haand uut.

‘Hej’t goed zien?’

Ze nikt.

‘Ma’k nog wel es weer kommen awwe nog es wat hebben willen? Et is es wat aandere as elke dag eerpels mit brune bonen.’

‘Blieven jim hier nog lange?’

‘In ieder geval tot Sunt-Jan. Daornaostroomt et sap niet meer deur et iekenhoolt en kuj’ de baste d’r niet zo goed meer ofkloppen. We moe’n et veur die tied bevrotten.’

Hi’j kikt om him henne.

‘Jim wonen een aorig aentien achteruut et laand in.’

‘Ja.’

‘Hoe hiet dat waeter dat hier achter jim huus langeslopt?’

‘De Scheene.’

‘Ik bin daor aovens nao et wark al es bi’j langeslopen.’

Hi’j kikt heur weer an.

‘Kom ie d’r wel es?’

‘Soms.’

Ze kleurt weer. Dan lopen ze weeromme naor et huus toe.

‘Lichtkaans da’k je d’r inkotten wel es zie. We macken lange daegen. Morgens om vier ure biwwe al in de bos en dan warken we tot negen ure aovens deur. Tot et donker wodt. Mar zaoterdags doen we mar deur tot zes ure en zundags warken we niet. Ik hole deurdeweeks trouwens wel es even wat eerder op en dan gao ’k bi’j de peer strikken langes die ’k in de bos zet hebbe. Mar dat maj’ vanzels niet veerder vertellen.’

‘Dat doe ’k ok niet.’

‘Misschien zie ’k je d’r zaoterdagaovend wel.’

‘Misschien wel.’

Dan keert hi’j him omme en lopt mit de eier de menninge weer of naor de weg toe.

‘Kloppen de centen?’ vragt Gees drekt as ze de keuken inkomt.

Ze legt ze veur heur daele op et taofelzwlk.

‘Hi’j vreug as hi’j wel es weer wat ophaelen moch.’

‘Hi’j mag d’r wat mi’j anbelangt wel blieven,’ zegt heit.

‘De centen kloppen.’

Gees stopt ze in de schölkebuse.

‘Zien centen bin me aandere liekegoed as die van een aander, dat hi’j komt mar es weer. Et is mi’j best as dat volk heur zat eier eten wil.’

D’r is gelokkig gieniene die vernemt dat ze heur aandere as aandere vuult. Zal ze zaoterdagaovend naor de Scheene kuieren? Dat dot ze aandere ok wel es, dat et zol gieniene opvalen. Gienend die d’r wat achter zuken zol. Dan is hi’j daor lichtkaans ok en kan ze nog es mit him praoten en die wonderlike lochtigblauwe ogen van him nog es zien. Dan kun ze luusteren naor et geluud van de oelen as die in schiemerdonker de jongen et jaegen leren boven et laand naost de bos. Ze zal Elli schrieven dat ze een ontzettend aorige jonge troffen het. Was die d’r now nog mar, mit heur zol

ze d'r over praoten kunnen. Zollen d'r daorginderd in Wenen wel jongen wezen die zokke lochtigblauwe ogen hebben? Grif niet!

Elli Tiefendorfer was een maegien uut Oostenriek dat nao de oorlog bi'j omke Egbert en tante Klaosien in huus kommen was. Oostenriek hadde de oorlog verleuren en d'r was te min eten west veur de kiender in de grote steden, dat daaromme konnen d'r goe-nend hierhenne kommen om weer wat vleis op 'e ribbekaaste te kriegen en veur een schoffien vot te wezen uut et grauwe bestaon en de vergaone glorie van de vroegere Donaumonarchie. Omke en tante hadden d'r heur veur opgeven. Zi'j wullen veur een poze wel zoe'n kiend in huus hebben. De tael was gien bezwaor, omke praotte beheurlik Duuts, omdat hi'j in zien jonge jaoren as melk-knecht naor Duutslaand west hadde. En omdat ze zels tot heur verdriet gien kiender kregen hadden, was et veur tante lichtkaans wel aorig om es een jong maegien bi'j heur in huus te hebben. Om et geld hoefde et al hielemaole niet over te gaon, want ze konnen heur best redden. Omke hadde veur de aorigheid en de melk nog een koe en veerder rentenierden ze zoe'n betien en was omke administrerend karkvoogd. Hi'j was niet ien van de min-sten in et dörp.

Krek zoas de jonge iekschelder laeter kommen zol, was Elli mit de trein in Wolvege ankommen. Een fien maegien mit een al lieke fien gezichien en donker haor dat heur in twie lange vlech-ten tot op 'e rogge hong. Ze was stille west in et begin, mar hoe zol dat ok anders. Ze miste heur oolden en heur breurtien en zussien in Wenen. Mar al rap was et een fleurige Elli wodden, hadden ze tegere mit de jongen pettienbald in de Weembos en hadden ze deur de bossen op 'e Zanen zwurven om voegelnussies te zuken as ze heit drinken op 'e bouw brocht hadden.

'Aj'm mar niet al te dichte bi'j de Dobbe kommen,' hadde mem zegd, 'dat is wel zoe'n allemachtig diep gat en daor is een jaor-mennig leden nog iene in verdronken. Zorg d'r veur daj'm daor uut de buurt blieven. En hool de klokke een betien in de gaten, as die lödt is 't esterstied. En maek jim niet al te smerig. Jim zaggen d'r gister uut as Turken.'

Mit al die goeie raodgevings weren ze naor de Zanen gaon.

Soms moch Elli van omke en tante ok wel es een naacht bi'j heur blieven te slaopen, dan laggen ze naost mekeer in de bedstee te giechelen en te ginnegappen totdat et mem mooi genoeg was en die zee dat ze een keer opholen mossen te snaeteren. Mar dat is al weer een jaor of wat leden, Elli is al lange weeromme naor Wenen, die zal ze grif nooit weerommezien. Mar ze sturen mekeer kaorten.

Op 'e dag dat ze de eerpels poot hadden, op kwaoie zaoterdag, de dag tussen Goeie Vri'jdag en spekundag in, was et weer stokken beter as op die koolde vri'jdag de zeuvende. En op eerste paosdag was et volop zunneshienweer en leup de temperatuur op tot veertien graoden. Op die zaoterdag was d'r een kaorte kommen. Elli stuurde mit de paosdaegen steevaaste een kaorte mit Herzliche Ostergrüsse d'r op. Op 'e laeste kaorte ston een kleureprentien van een blond maegien, dat een bos witte en gele bloemen in de haand hul. Op 'e achtergrond weren bargen mit een protte bos te zien. Mit grote letters hadde ze de kaorte volschreven en netuurlik stonnen d'r vier uitroeptekens achter heur naeme, dat dee ze altied.

Liebe Anna,

Deine Karte habe ich erhalten. Ich hoffe dasz Du und liebe Tante und Onkel gut gesund seid. Ich gehe jetzt in die Sonntagsschule in die evangelische Kirche, da lerne ich Handarbeiten und singen. Ich gehe gerne Handarbeiten. Fröhliche Ostern. Deine unvergeszliche Elli!!!!

De zaoterdag nao Hemelvaortsdag hadde ze de andacht niet bi'j et wark holen kund. Ze hadde eier schonemaekt, et melkgerak op et stap buund en schoerd, en de keuken en et aachterhuus anveegd.

Middags was ze naor ien van de boerinnen op et west van Berkoop west om te ni'jen en goed te verstellen. Doe mem d'r inienend niet meer west was, hadde ze as jong maegien thuis et roer van heur overnemen moeten. Mar nao een schoffien was heit mit Gees op 'e proppen kommen en die hadde et plak van mem, die

nog niet iens een jaor uut de tied west hadde, inneumen. Albert was d'r onverschillig onder west, heur hadde et zeer daon. Gees hadde et nooit over mem had, nooit ok mar argens naor vraogd. Ze dee krek as hadde mem nooit bestaon. Vanof de dag dat ze kommen was, was Gees baos west in et veuraende en hadde ze heur naor heur schikken moeten.

'Ie kun ok best wel es een peer centen buten de deure verdienen,' hadde heit op een keer zegd. 'Twie vrouwluden lopen mekeer in huus toch mar veur de voeten en van warken is nog nooit iene doodgaon.'

Dat zodoende gong ze twee middaegen in de weke uut pongen bi'j twee boerinnen op et west van Berkoop, naor ieder een middag. Vrouwluden die middags in heur goeie goed deftig en veurnaem zatten te wezen en die veur alle wark een meid hadden. Gien onaorige vrouwluden mar ze hullen, zonder dat ze d'r zels lichtkaans arg in hadden, ofstaand. Ze zol d'r nooit hiel eigen mit wodden. Et pongen haandigde heur aandere ommekeer, mem hadde et heur goed leerd, en ze moech et graeg doen. En dan was ze d'r ok es uut, van de verdienste moech ze een peer centen veur heurzels hollen, en ze hoefde op die maniere niet altied tegen Gees an te kieken. Et was vanzels niet aorig van heur om zo te daenken, mar d'r was now ienkeer in heur belevingswereld gieniene die mem heur plak innemen kon. Och, et was in wezen niet iens een verkeerde Gees, gewoon een betien een roege en rauwe klebiender. Een dikke poepzak.

De betreffende boeren in Berkoop stonnen nog een peer triemen hoger op 'e ledder as heit, alhoewel die lange niet ien van de minsten was. Hi'j moech dan niet tippen kunnen an die grote, veurnaeme boeren, mar alles wat heit hadde was van himzels. Hi'j hoefde niks te huren en et huus hadde gien zulveren daoake. Heit kon et goed doen. Eins hadde hi'j mit zien acht koenen d'r ok wel een knecht op naohlen kund, mar daor was hi'j te deun veur.

'Awwe et mit eigen doen kunnen, zitten we niet mit vremd volk op 'e tippe van de taofel en gaon d'r ok gien praoties over de streek. En waaromme zuwwe de centen over de balke gooien as 't niet hoeft?'

Zodoende hadden ze et niet aarmoedig en dat betekende dat zi'j heur niet as boeremeid hoefde uut te besteden. Dat mossen arbeidersmaegies wel. As zi'j dat moeten hadde, hadde ze op oolde meie misschien ok mit heur boeltien de diek uut moeten naor een aander onderdak. Mar dat was heur gelukkig bespeerd bleven.

Dit soort gedaachten gongen deur heur henne wiels ze in de keuken van ien van de boerderi'jen laekens omme zat te zeumen.

Malle Wiepie was wel boeremeid wodden. Ze was bi'j een boer aachter Ooldelaemer te lane kommen en daor nao goed een half jaor van de iene dag op 'e aandere weggaon omdat ze wat onder de schölk hadde. Wiepie zee dat et van Dirk, de ooldste zeune van de boer, was. Dat die heur een keermennig in et waegenhokke te pakken had hadde. Mar Dirk hadde zegd dat ze leug en dat Wiepie een wilde klitse was, die de stijbeugels in 't naachtjak hadde. Et was een vodde van een jonk, zee hi'j. Ze dee veur elke kerel de bienen wied uut mekeer. As hi'j wild hadde, hadde hi'j die halfwieze slorm elke dag wel hebben kund, zien heit mos mar niet daenken dat hi'j et mit zoe'n sloonze anlegde, hi'j kon ze wel beter kriegen. De boer hadde zien zeune geleufd en Wiepie kon oprutereren en mit de dikke boek weer op huus anzakkebanen. De meensken zeden dat et netuurlik wel van de boerezeune was, mar bewies dat mar es. Et woord van wondere Wiepie zol et al-tied ofleggen moeten tegen et woord van de zeune van een gezeiten boer van aachter Ooldelaemer. Dat zo hadde Wiepie bi'j heur oolden thuus et kiend kregen: een grof joongien. Mit et kiend was neffens pattie meensken, die een betien bekend in Ooldelaemer weren, de waarhied mitien ok veur 't locht kommen.

'Ie kun 't zo wel zien,' zeden ze, 'dat dikke poppien het et niet van een vremde. Die boerezeune is een klofferd van een vent.'

Dat et was veur elkeniene zo wisse as wat dat die jonge Wiepie in et waegenhokke beflapt hadde.

Ze hadde Wiepie ien keer zien, doe die nao et Ooldelaemster aeventuur weer thuus was, en hadde even mit heur praot. Wiepie was mit et kiend bi'j huus west en hadde bi'j de hede staon doe zi'j bi'j heur volk veur 't huus langeslopen was.

‘Goeie,’ hadde Wiepie zegd.

‘Goeie,’ hadde ze weerommezegd.

Ze was even staon bleven en Wiepie hadde heur een betien meenskeschouw ankeken.

‘Ken ie me nog wel?’

‘Mar netuurlik ken ik je nog wel, Wiepie.’

‘Kiek,’ zee Wiepie inienend, ‘dit is mien poppien.’

Ze leut heur de poppe zien die ze op ’e aarm hadde.

‘Een mooi poppien.’

Ze hadde et even een aai over et heuffien geven wild, mar Wiepie dee een stap weeromme.

‘Ja,’ zee Wiepie, ‘et is een mooi poppien en hi’j hiet van Dirk.’

Doe was ze zonder veerder nog een woord tegen heur te zeggen bi’j de hede weg naor huus lopen. Ze hadde heur naokeken en medelieden had.

As ze weer thuus is van et pongen en ze aovens et eten op hebben, komt ze in de bienen.

‘Ik lope nog even achteruut et laand in,’ zegt ze. ‘De ogen staon me scheel en zeer in de kop van de pongeri’je van vande-middag. De zonne ston daor vandemiddag pal op ’e ruten, dat ze hadden in Berkoop witte laekens veur de raemen daon om de waarmte een betien te keren, dat et was d’r zuver wat schiemerig in de keuken.’

‘Doe waj’ zeggen,’ zegt Gees, ‘dan lieg ie niet.’

Gees het de smerige boddeboel an de kaant scheuven en ligt mit et heufd op ’e taofel. Zo dot ze wel vaeker een knippertien nao et eten en ze gaot d’r steevaaste van uut dat zi’j wel schotelwasken zal.

‘Ik helpe dommiet wel om de taofel of te redden.’

Mar Gees zegt al niks meer.

Ze toffelt bi’j ien van de kiepehokken langes et laand in. Boven de bos heurt ze al een oele. Zol hi’j d’r wezen? Of zol hi’j d’r eregisteraovend op Hemelvaortsdag misschien ok al west hebben? Doe was ze d’r niet hennegaon. Ze hadde wel geern wild, mar hi’j hoefde drekt niet in de gaten te kriegen hoe graeg as ze him zien wol. As ze d’r votlandik hennegaon was, pas een dag naodat

hi'j eier bi'j heur weghaeld hadde, hadde et d'r wel arg dikke bovenop legen. Mar as hi'j d'r doe wel west hadde en heur niet zien hadde, docht hi'j lichtkaans dat ze him niet weer zien wol en zol hi'j d'r vanaovend misschien ok niet wezen. Zoe'n mooie kerel kon vanzels zat maegies kriegen, die zat vast niet op heur te waachten. Mar wat haelt ze heur now toch allegeer in 't heufd? Et is now zaoterdag en daor hadde hi'j et ommes over had. D'r hangt al een hiel klein betien mist boven de sloden. Anst zal de diese uutwaaieren over et laand en zullen de koenen zonder poten in et laand lopen.

As ze bi'j de drinkerskoele achter in et laand komt is d'r giene te zien. Ze kikt de kaant van de Koebos uut. Niks. Ze gaot bi'j de koele zitten die vol entekros zit, d'r is kwaolik meer waeter te zien. Ze wodt zuver wat sloeg en gaot achterover in et grös en de uutbluuide peerdebloemen liggen, onder de grote iekenboom die vlakbi'j de drinkerskoele staot. De boom van goed en kwaod. Mem het heur et verhael van de boom indertied verteld. Ze dot de ogen dichte, ze kan hier zo wel votsoezen. Dan kriebelt d'r wat. Zonder de ogen los te doen veegt ze mit de haand bi'j et gezicht langes. Et kriebelt weer. As ze de ogen losdot staot hi'j boven heur. Ze schrikt d'r van.

'Te hoeven niet van mi'j te schrikken. Ik hebbe gien kwaod in de zin, heur. Ik leup hier toevallig langes en ik zag zomar inienend een mooi maegien in 't grös onder disse grote ekelboom liggen te slaopen.'

'De boom van goed en kwaod.'

Hi'j kikt heur verbaosd an.

'D'r heurt een oold verhael bi'j disse boom, een verhael van vroeger.'

'Ik geve niet om oolde verhaelen, mar wel om een mooi slaopend maegien.'

'Ik sleup niet, ik lag allienig mar even mit de ogen dichte. Waor koj' trouwens zo hadde weg? Doe 'k hier hennleup zag ik je niet.'

'Ik hebbe jow wel ankommen zien en bin gauw in een dreuge sloot kreupen zodaj' me niet zien zollen en ik je hier over 't mad kommen kon.'

Hi'j gaot naost heur zitten.

'Eregisteraovend waj' d'r niet. Ik hadde je doe aenlik al half en half verwaacht.'

'Ie hadden et zels over zaoterdagaovend.'

'Ik bin bliede daj' d'r now wel binnen.'

'Ikke ok.'

Et is even stille.

'Ik heure jim morgens al hiel betied kloppen.'

'Dan lig ie zeker nog op bedde?' lacht hi'j.

'Ja.'

'We beginnen hatstikke vroeg, dat he'k je ja al zegd. Zo gauw as 't lochtig begint te wodden. Dan wil de baste d'r et beste of. Hej' wel es zien hoe as 't iekschellen in zien wark gaot?'

'Nee.'

Et is weer even stille.

'Bin ie ok an 't kloppen?'

'Nee,' zegt hi'j een tikkeltien geringschattend, 'dat is wark veur vrouwluden en kleinjongen. De manluden zaegen de boompies omme, verslepen de boel, en zaegen ze an liekese stokken.'

'Bi'j' hier mit de hiele familie?'

'Ja.'

Ze zicht niet dat zien gezicht hiel even betreft, dat zien lochtigblauwe, deurzichtige ogen krek evenpies minder deurzichtig binnen as anders.

'Oons heit en mem, mien beide breurs en ikke en... de vrouw van de breur die onder mi'j komt mit de beide kleinjongen. En de geite.'

'Waor koj'm weg?'

'Nunspeet. We gaon al een jaor of wat disse kaant uut te iekschellen. Vleden jaor zatten we trouwens in Gaasterlaand, mar et jaor daorveur wawwe in Berkoop. Dat is hier ommes vlakbi'j.'

'Ja.'

Zal ze nog meer vraogen?

'Hoe wonen jim daor in Nunspeet? Staot jim huus daor now zomar een schoft leeg henne?'

'We hebben de boel dichtespiekerd. We wonen daor op 'e Zoom, de kaant van Hulshorst uut, daor hewwe een net huus. Et

is hier hadde warken, mar et is een goeie bi'jverdienste bi'j de meitied en daor gaot et omme. We moe'n mit mekeer deur de tied zien te kommen. Mar ie kriegen de hanen d'r wel kepot van. Dat is ieder jaor weer een ellende. Vuul es hoe roeg as ze binnen.'

Hi'j hooft de hanen veur heur. Ze kikt d'r naor.

'Toe mar. Ik griepe je drekt niet. Ik vrete je zomar niet op.'

Ze vuult. Ze bin inderdaod hatstikke roeg.

'Daor moej' wat an doen. Dot et niet zeer?'

Hi'j haelt onverschillig de schoolders op.

'Ie moe'n d'r wat vet of zo op smeren, daor wodt et wat zaachter van.'

'Ik hebbe wel es heard dat pattie volk d'r pek op smeert, mar ik pisse d'r altied over. Dat doen wi'j allemaole.'

'En dat helpt?'

'Ze zeggen van wel.'

'Wat vies.'

'Dat is hielemaole niet vies. Waoromme zol je eigen waeter now vies wezen?'

'Ie moe'n je scheren,' zegt ze, 'ie hebben niet allienig roege hanen, mar ie bin ok roeg om de kop.'

Hi'j strikt mit de haand over de stiekelties.

'Vien ie me dat niet stoer staon?' plaogt hi'j. 'Ie kieken toch wel es naor jongen? Vien ie een baord van een dag niet mooi? De maegies op 'e Veluwe vienen zoks wel mooi.'

Plaogt hi'j heur now of mient hi'j wat hi'j zegt? Zol hi'j daor wat mit een maegien hebben? Misschien is 't wel een meidegek. Ze is inienend jeloers op een onbekend, misschien wel niet iens bestaond maegien op 'e Veluwe.

'Doe niet zo gek.'

Hi'j lacht.

'Hoe hiet ie?'

'Waoromme moej' dat weten?'

'Aj't me niet vertellen, vraog ik et an de vrouw van Jannes Wisman. Ik wor et toch wel geweerd, dat ie kun et me krek liekegoed zels vertellen.'

'Anna.'

'En hoe nog meer?'

‘Moej’ alles van me weten?’

‘Ja, ik wil alles van je weten.’

‘Mulder.’

Ze kijkt him even an.

‘En hoe hiet ie dan?’

‘Jan.’

‘En hoe meer.’

Moet ie ok alles van mi’j weten?’

‘Ja, as ie alles van mi’j weten willen, wi’k ok alles van jow weten.’

‘Bouw.’

‘Wat een wondere naeme.’

‘Komt die hier niet veur?’

‘Nee, die naeme he’k hier nog nooit van heurd.’

‘Et stikt d’r bi’j oons van en et is zowat allemaole familie van mekeer.’

Dan komt hi’j rempend half en half overaende en kijkt heur an.

‘Dag, Anna Mulder.’

‘Dag, Jan Bouw,’ zegt ze weeromme.

‘Hoe oold bi’j?’

‘Ik bin al zowat zestien.’

‘Zo.’

‘En ieje dan?’

‘Ik bin al een oolde kerel,’ gnist hi’j.

‘Zeg et es.’

‘Vierentwintig.’

‘Ja, dat is al oold,’ plaogt ze.

Hi’j gaot weer achterover in et grös liggen. Zien boezeroen schoft een aentien in de hoogte en ze zicht dat d’r zwatte haorties op zien boek zitten. Et wint heur op. Hi’j het in de gaten dat ze d’r naor kijkt.

‘Heb ie al verkering?’

‘Nee.’

Et is wonder, mar ze vragt niet as hi’j verkering het.

‘Zoe’n mooi maegien en dan nog gien verkering? Bin d’r hier soms gien boerejongen op ’e streek die de muuite een betien weerd binnen?’

‘Nee.’

Hi’j kauwt op een grössien omme, plokt een uutbluuide peerdebloeme en komt weer overaende.

‘A’k blaoze en d’r blijft gieniene pluuster over, dan kriegén wi’j verkering.’

‘Warkt dat zo?’

‘Zo werkt dat.’

Hi’j blaost heur de peerdebloemepluusters recht in ’t gezicht. D’r blieden d’r drieje op ’e staele zitten.

‘Lekker mis,’ zegt ze.

Hi’j plokt de drie overbleven pluusters d’r uut.

‘Now is alles vot.’

‘Mar zo gelt et niet.’

‘Dat is dan verhipte spietig.’

Hi’j haelt heur mit zien basterige hanen een peer votwi’jde pluusters uut et haor en zi’j lat him begaon.

‘Ie hebben mooi lochtig haor.’

‘Et is lochtiger as anders deur de zunne. Ie hebben trouwens mooie lochtige ogen.’

‘O ja?’

‘Ja.’

Dat ze dat zegt! Dat ze zomar tegen die wildvremde jonge zegt dat hi’j mooie ogen het. Dat ze dat dust. Mar et vuult hielendal niet zo dat hi’j wildvremd veur heur is. Et vuult allemaole zo goed en eigen. As kennen ze mekeer al jaoren en gaon ze al hiel lange mit mekeer omme.

‘Ik zol wel een weke laank onder de honnekarre lopen willen a’k jow as maegien kriegén kon,’ zegt hi’j.

Ze schöt in de lach en zicht Juno van kreupele Ids inienend veur heur.

‘Dan kuj’ in plak van Juno mooi onder de honnekarre van kreupele Ids,’ zegt ze. ‘Dan het Juno ok es een dag vri’j en dan za’k mit dit waarme weer wel een emmer waeter veur je op et stap zetten aj’m an de deure kommen mit negosie.’

‘Ik vien je mooi.’

Hi’j buugt wat naor heur toe.

‘Luuster es,’ zegt ze inienend.

Ze pakt him bi'j de aarm beet.

'Heur ie de oelen? Boven et laand naost de bos leren ze de jongen et moezevangen.'

Ze gaot mit et heufd tegen zien schoolder an liggen. Hiel even vuult ze een stiekelige wange. Dan luusteren ze naor et geluud van de oelen. De hoge galpen klinken hoge in de locht. Et wodt staorigan schiemerdonker en d'r komt meer nevel vanuut de sloeden over et laand hennekroepen.

'Ik moet op huus an,' zegt ze dan. 'Ze zullen thuus niet weten waor a'k blieve en de smerige boddeboel staot nog op 'e taofel.'

'Zie 'k je hier weer?'

'Ja.'

Hi'j kikt heur nao as ze deur et laand naor huus lopt.

De schiemer besloept de meensken in de kaemer. Gees zit bi'j de taofel die nog niet ofredded is. Gieniene die vragt waor ze west het, wat ze zien het, en as ze de oelen ok heurd het. Gees zit mit nog altied een rood heufd van de waarmte op 'e stoel te hie-men en te blaozen. Heit en Albert hebben et over patent-kali en superfosfaot, de ni'je keunstmest, die ze van 't jaor veur et eerst uutperberen. Gieniene die wat an heur markt, gieniene die d'r arg in het dat ze mit een jonge bi'j de Scheene zeten het. Een mooie jonge: de jonge iekschelder. Mem zol et wel an heur murken hebben. Och, die aarme mem van heur toch.

Doe heit zowat twie jaor eerder om de tiende augustus henne naor de bouw west hadde te knollezi'jen, hadde mem tegen him zegd: Wie knollen wil eten, moet Sint Laurens niet vergeten. Zi'j hadde altied van die oolde zeggies en riempies. Op 'e tiende augustus was et de naemdag van de heilige Laurens en om die tied henne mossen de knollen zi'jd wodden en die zollen mem heur dood wodden.

Et was dat jaor een natte haast west, de locht ston algedurig naor regen, en et was betied winterig wodden.

'Ie mossen de geuten es even bi'jlanges gaon,' hadde mem tegen heur zegd, 'ze zitten hatstikke vol mit blad van de hoge pom-pelieren en ik zag gister dat et waeter d'r an de oostkaante van et huus al overhenne leup. Aanst hewwe de boel verstoppt zitten,

krie'we lekkeri'je en rotteri'je en biwwe veerder van huus.'

Heit was krek thuuskommen mit een voer sparre die hi'j op 'e bouw mi'jd hadde, daor wodden de koenen mit bi'jvoerd. Albert was aachter op et laand doende west en maek de gröppen op en zi'j was begonnen en hael et blad uut de geuten weg. Ze kwakte de vieze, stinkende troep op 'e grond daele. Onder in de geute was de boel zuver al een betien vaastevreuren, et waeter dat d'r in ston was stienkoold. Zo now en dan hul ze even op en blaosde ze de hanen weer wat waarm mit heur aosem. Hier en daor lag et blad zuver tot bi'j de dakpannen op. In et hokke an de oostkaante van et huus heurde ze de varkens tekeergaon. Doe ze de geute an die kaant van et huus bi'jlanges west hadde, was ze in huus gaon om heur op te waarmen. Ze hul de hanen boven de kachel, even laeter begonnen ze heur te kieperen. Et was krek as wodde d'r mit een flut vliemscharpe naalden in steuken.

'D'r zit nog omtrent een halve akker knollen in de bouw,' zee heit. 'Awwe die d'r uut hebben willen, moe'we d'r vandemiddag mit man en macht op te zette. Want et gaot ommeraek winteren, let op mien woorden. En we kun ze d'r now nog uuthaelen, dommiet is oons de zwik as een klobbe bevreuren.'

'Ik bin de geuten an 't schoonmaeken,' zee ze.

'Dat staot niet in de braand. Ie gaon vandemiddag mar mit te knolleplokken, de geuten blieven d'r wel. En Albert gaot ok mit, de gröppen blieven d'r ok wel. As 't goed vriezen gaot kuj' mit et laandwark toch niks meer beginnen.'

'De menninge moet eins ok neudig es een keer verslicht wodden,' zee mem, 'dat zol Albert binnenkot ok es doen moeten. Et bin allemaole gatten. Aj' d'r bi'j donker deur moeten, kuj' je wel een ongelok valen.'

'Dat komt laeter ok wel, de knollen moe'n d'r eerst uut. Dat is now even wichtiger as de geuten, de gröppen en de menninge. En wat eerst moet, moet eerst.'

Hi'j hadde mem ankeken.

'Ik gao ok wel mit naor de bouw,' zee ze.

Mem hadde nao et eten een oolde duffelse jekker van heit an-trokken en was die middag mitgaon. Et was iene liederij'je wodden. Et gruuu was sliekerig west en de hanen vullen heur zowat

of van de koolde. Zonder wat te zeggen vrotten ze deur. Halverwege de middag kwam d'r vanuut et westen een donkere locht opzetten en kregen ze de iene nao de aandere bujje over de huid. Ze wodden nat tot op et vel. Zo now en dan bleef ze even staon te haneboken. Ze keek naor heit en Albert die stoef deurwarkten en ze zag mem, die verdoffeld toekeek, gien kleur meer in 't gezicht hadde, en zuver wat zwiemelig op 'e bienen ston. Heit gong even rechtop staon en keek et west in naor de locht, doe vrotte hi'j nog hadder as hi'j eerst al daon hadde. Heit was een scheurwolf, had veur himzels en had veur de meensken om him henne. Vanuut et westen kregen ze weer een stoeverd over heur henne. Die middag hadden ze de knollen d'r uut kregen, ze laggen in hopies op 'e bouw. Heit en Albert laedden d'r een flut van op 'e waegen en doe reden ze op huus an. Et zol die aovend vroeg donker wodden.

Doe ze aovens bi'j de waarme kachel zatten was mem rilderig west.

'De huvers gaon me over de leden,' zee ze, 'ik bin niks te kous-ter. Ik kon vandemiddag wel es een betien bevongen wezen. Et was me ok zoe'n kooldklumeri'je op 'e bouw. Ik gao mar betied op bedde, dan kan 'k een goeie nacht maeken en zal et morgen-vroeg wel weer wat overbeterd wezen.'

Ze hadde heur een beker hiete selvermelk klaormaekt en die opdronken om de koolde d'r op bedde uutzwieten te kunnen.

Aanderemorgens was et niet over west. Mem vuulde heur belabberd, mar ze was nog wel uut de bedstee straampeld en hadde perbeerd en doe nog een haandtaast wark, mar et wol niet, en doe was ze hielendal buten aosem in heur naachtjak op een stoel daeleploft. Ze hadde niks kund en et koolde zwiet ston heur op et veurheufd.

‘Ik hadde zo docht en hoopt dat et nao een naacht goed slaopen wel over wezen zol, mar ik vule me toch zo half. Et is krek as he’k gien beslot meer in ’t lief,’ zee ze.

Now ja, et was niet meer as fluusteren wat mem dee. Ze kon haost niet praoten, mar mos iederkeer hoesten en dat dee zeer. Alles dee heur zeer.

‘Wat zo’k toch onder de leden hebben? Ik hebbe me nog nooit van mien leven zo minnig en beroerd vuuld.’

‘Mem moet mar weer op bedde,’ hadde Anna zegd. ‘Ie moe’n je rustig daelegeven en et gewoon even uutvieren. En maek je mar niet drok om ’t wark, dat kan ik best een dag of wat doen. Zit daor now mar niet over in, ik redde me echt wel.’

Ze mos krek doen as kwam alles wel weer goed, mem moch niet an heur marken dat ze inwendig doodsbenauwd was.

‘Och, mien kiend toch, wat is ’t ok een kruus. Mar ie hebben wel geliek, ik hool et gewoon niet in de bienen, ik moet liggen. Help me dan mar weer op bedde.’

Mar ze kon heur allienig niet rissen, mem gaf niks mit.

‘Ik zal Albert d’r even bi’jhaelen, dan brengen we jow tegere op bedde.’

Ze hadde Albert van de stal haeld en mit ’n beidend hadden ze heur de bedstee in kregen.

‘Ik moet even wat meer tied hebben,’ fluusterde mem.

Ze hoestte en gaf een betien sliem op.

‘Doe me mar een peer grote buusdoeken, et begint misschien al

los te kommen. Dat is grif een goed teken.'

Doe kon ze niks meer zeggen, ze was niet bi'j machte om nog een woord uut te brengen en zakte achterover mit et heufd op et kussen.

'Perbeer mar wat te slaopen.'

Ze streek mem over de wangen, die vuulden zo waarm en koor-sig an. Ze dee wat hiet waeter in een kannegien en schepte d'r een peer lepels suker bi'j in.

'Neem mar wat sukerwaeter, ie moet wel wat drinken blieven, heur. Et is niet zo slim aj' een peer daegen gien eten kriegien, mar ie kun niet zonder vocht.'

Ze praotte tegen mem zoas die tegen heur praot hadde doe zi'j de meuzels en de kinkhoest had hadde. Ze perbeerde heur hiel veurzichtig wat sukerwaeter in de mond te gieten, mar et meerste leup heur over de kin henne.

'Aj' wat eten hebben willen, moej' et al zeggen, heur. Za'k je een plakkien bolle pakken, daor de kosten omme wegdoen, en et dan an kleine stokkies snieden? Dan zet ik dat naost je daele en kuj' d'r wat van eten aj' zin hebben.'

Mar mem schuddekopte en bedudedede dat ze niks hebben wol.

'Ik hebbe toch zoe'n heufdzeerte, et bonkt me d'r deurhenne.'

An heur gezicht koj' zien hoe zeer et heur dee.

'Ik zal je een koorsdraankien klaormaeken.'

Ze dee wat kienedruppen uut een flessien, dat in et keukenkas-sien ston, in een glas waeter en perbeerde heur dat opdrinken te laoten, mar et lokte mar half. Ze streek heur nog es over de wan-gen, was doe zachies de kaemer uutlopen, en hadde et wark daon wat mem aandere altied dee. Ze hadde een veger over de vloer hullen, de bussen buund, eier uuthaeld en eten toemaekt veur de manluden die middags in huus kwammen te schoften. D'r hong een bedrokte sfeer in huus en iederkeer heurde ze et hoesten van-uut de bedstee.

'Hoe is 't mit mem?' vreug heit, doe hi'j nao et biebellesen en et eten in de bienen kwam.

'Mem is slim ziek, ik hebbe heur nog nooit zo mitmaekt. Zowwe de dokter niet waarschouwen moeten?'

'Och,' zee heit, 'et zal wel gauw weer wat bekommen. We

moe'n et eerst mar even de tied geven veurdawwe drekt naor de dokter draeven. Alles gaot meerstal vanzels wel weer over.'

As d'r ziekte onder et vee is, hadde ze docht, dan moet de vee-arts drekt wel kommen. Mar ze hadde niks zegd en heit zette de pette op en leup naor et aachterhuus toe om an 't wark te gaon. Hi'j keek niet bi'j mem, Albert keek wel even bi'j heur.

'Ze slapt,' zee hi'j, doe hi'j de keuken weer inkwam. 'Ze hadde de ogen temeensen dichte, mar ze hiemt wel slim. Zol et arg wizen?'

'Ik bin d'r bange veur, mem is aanders nooit ziek.'

'Et kan toch ok zomar weer bekommen, heit kan toch ok wel geliek hebben?'

'Misschien wel.'

Doe gong Albert ok aachteruut en was ze weer allienig in de keuken. De klokke mit et peertien d'r op tikte staorigan de tied vot. Ze keek et raem uut, et was nog krek zok ontiedrig weer as gister op 'e bouw. D'r ston een stevige bluster die et laeste dorre blad van de bomen raegde en zo now en dan kletterde d'r een regenbujje tegen de ruten. Ze wusk de smerige boddeboel of, gong veur et raem zitten te sokkestoppen, en zette thee. Zo now en dan keek ze bi'j mem in de bedstee, et leek as sloemerde die meest wat. Ze maekte heur mar niet wakker.

Aovens gong de temperatuur weer omhogens, et draankien hadde niet hulpen. Heit en Albert zatten elk in een stok kraante te lezen. Zi'j keek om et hottien bi'j mem die zieker en zieker leek te wodden en gloeide van de koorse.

'Et komt zo niet goed,' zee ze aovens om een ure of achte. 'Zo kuwwe de nacht niet in, de dokter moet kommen.'

De beide manluden keken op van de kraante.

'Ie moe'n je niet altied voldaolik zo drok maeken,' zee heit. 'Iederiene het wel es wat, ze moet et gewoon even uutvieren. Et kan morgenvroeg al wel een stok bekommen wizen.'

'Dat zee mem gisteraovend ok al, mar in plak van beter wodt ze allienig mar zieker. Ze is gistermiddag op 'e Zanen hielemaole ommekommen van de koolde en de natte. Die rotknollen hawwe beter mar een schoffien zitten laoten kund.'

'Ik maeke wel uut hoe as et wark hier gebeurt en anpakt wodt,'

spatterde heit op, 'ik maeke dus ok wel uut wanneer as d'r knolleplokt wodt. D'r is hier mar iene de boer en dat bin ik.'

'Ja,' zee ze, 'en mem is d'r doodziek van wodden en d'r gaot now iene naor de dokter in Berkoop. En as iene van jim dat niet dot, stap ik zels op 'e fiets. Dat jim moe'n 't wel weten.'

Ze keek heit recht in de ogen, nooit eerder hadde ze zo tegen him praot. D'r was even gieniene die wat zee, et was een ogenblik doodstille. Allieend et tikken van de klokke boven de schostien was te heuren en mem die al weer begon te kochelen.

'Ik gao wel,' zee Albert.

Hi'j was overaende kommen, hadde him waarm antrokken, en was achteruut lopen. Ze was mit him mitlopen.

'Ie moe'n goed zeggen wat d'r te redden is. Dat mem gister bevongen is, dat alles heur zeer dot, dat ze niks meer kan, dat ze zwiet en hoest, piene in 't heufd het en slim hoge koorse, dat d'r wat sliemeboel komt en dat ze d'r haost niks inholen kan. En zeg dat de dokter kommen moet, laot je niet zo mit een draankien weer op huus an sturen, hi'j moet heur zels zien.'

Albert nikte, stapte op 'e fiets en ree de menninge of naor de weg toe. In ofwaachting van de dokter keek ze iederkeer bi'j mem en ze schonk heit, die de kraante weer zat te lezen onder de pietereulielaampe en gien stom woord tegen heur zee, drinken in. Zoj' ok niet es een keer bi'j mem kieken, hadde ze tegen him zeggen wild, mar ze hadde al zovule zegd, dat ze duste de mond niet nog een keer los te scheuren, want dan zol et huus te klein wezen. Ze maehte alvast een kliekien eerpelties waarm die ze veur et op bedde gaon opeten zollen.

Goed een half ure laeter kwam de dokter et hiem al op in de auto. Hi'j was ien van de weinige meensken in de omkrieten die zoe'n ding hadde. Albert was mit him mitreden. As d'r medesienen neudig weren, kon hi'j zo weer mitrieden naor Berkoop en et spul van de dokter mitkriegen. Dan hoefde hi'j niet twie keer op 'e fiets de tocht mit dat malle, huverige weer in donker te maecken. De dokter gaf heit en heur een haand en doe brocht zi'j him naor de bedstee daor mem lag. Die kreunde doe hi'j heur onderzocht en ze bleef mar hoesten. De dokter keek bedaenkelijk doe hi'j de keuken weer inkwam.

‘De vrouw is slim ziek, Mulder,’ zee hi’j tegen heit.

Et was veur de eerste keer dat die een betien opschrok uut zien boereleven van alledag en ongerust toekeek.

‘Et zal toch zeker zo wel weer overgaon, dokter? De vrouw is wat bekluumd, mar dat overkomt alleman toch wel es? We bin een stark slag volk, heur, we raeken drekt niet van de sokken.’

De dokter keek him an.

‘Ik daenke niet daj’ goed beseffen hoe arg as et is. Dit is gien kleinighied, Mulder. Ze het longontsteking en goed slim ok. We moe’n ofwaachten, aandere zit d’r niet op. Ik zal Albert dommiet een draankien mitgeven en zie d’r op toe dat ze dat innemt. En dan moe’we mar es zien hoe as ’t kommen wil. As de koorse mit de negende dag zakt, is ’t geveer over. Mar tot die tied kuj’ d’r weinig van zeggen wat veur kaant et opgaon zal en blift et een wif spullegien. Et is een dubbeltien op zien kaant. Ik komme elke dag wel even an om te kieken hoe as ’t d’r hier veurstaot.’

Hi’j gaf heit en heur weer een haand en leup mit Albert de keuken uut. Heit gong even laeter naor de bedstee.

‘Ze het de ogen toe,’ zee hi’j, doe hi’j weerommekwam. ‘Ik daenke dat ze slapt, ze wet op et ogenblik niet dat d’r een wereld bestaot. Och, dokters weten ok niet alles.’

Et klonk as perbeerde hi’j himzels wat wies te maeken. Burendeure heurden ze de auto van de dokter et hiem ofrieden. De regen kletterde weer tegen de raemen en et was krek as zette de wiend een betien an. Ze zette heit et kliekien eerpels veur en maekte et aandere bedstee in de kaemer veur him klaor. Dan mos Albert mar zolange in dat vlakbi’j de koestal slaopen en kon mem veurlopig allienig liggen. Doe gongen ze op Albert zitten te waachten totdat die mit de medesienen uut Berkoop thuuskommen zol. Heit leut de kraante op ’e taofel liggen, et was as taelde hi’j d’r inienend niet meer naor. Hi’j leup een peer keer ongedurig de keuken op-en-daele en keek bi’j de achterdeure as Albert d’r al haost ankwam.

‘Ik miende da’k zokrek wat heurde, mar Albert is d’r nog niet. Et zullen de takken van de makke neutepolle wel west hebben die deur de wiend tegen et vuurhokke ankommen. Die polle moet neudig es wat bekubbed wodden, daor moe’we ankem meitied

mar es wark van maeken.'

En doe kwam Albert en geut ze mem wat van et mitbrochte draankien tussen de lippen deur.

Et draankien van de dokter hulp ok niet, mem knapte d'r niet van op. Overdag zakte de koorse wel wat, mar aovens kwam hi'j in alle hevighied weeromme. Alles bleef zeer doen, et hoesten was een mattelderi'je. De dokter kwam elke dag, mar kon d'r veerder ok niks an doen. Hi'j keek mit de dag zorgeliker toe.

'We kun niet aandere doen as ofwaachten, meer kuwwe niet. Et brekt je as meens bi'jtieden wel es bi'j de hanen of.'

En veerder gong et leven deur. Heit en Albert warkten krek as aandere: de koenen mossen now ienkeer mulken wodden. En zi'j zorgde d'r veur dat de huusholing in et veuraende zo goed as 't gong deurdr'i'jde: ze maekte eten toe, buunde et melkgerak, wusk smerige kleren. En iederkeer keek ze bi'j mem en legde die een natte doek op et veurheufd, streelde heur haand die op et dek lag en soms onrustig an de gewatteerde deken ommeplokte en -vuulde. As zocht ze wat, dat ze niet vienen kon. Ze perbeerde heur drinken te laoten en gaf heur wat van et kienedraankien, mar et hulp allegeer niks. Ze sleup onvaaste en was om 't hottien wakker en lag dan te luusteren as ze mem ok heurde, soesde weer vot en droomde dat ze butendeure veur et vuurhokke ston. Et was zoemer in heur droom en d'r stonnen opperties huj veur et huus op et laand. D'r zatten bi'jen op 'e witte klaover. Et blad van de neutepolle zeefde et locht van de zonne. Doe begon de karkeklokke inienend te luden en die ludede mar an ien stok deur. Ze keek beide kaanten van de diek uut, mar nargens was een meens te zien. Et was krek as was ze allienig op 'e wereld. Doe ze wakker wodde, lag ze nog tieden te luusteren as ze de klokke ok luden heurde, mar et was doodstille.

De buurvrouwen van weerskaanten kwammen langes: Annegien van Homme Stuurman en Sipkien van Wessel Hof. De iene kwam mit een pannegien sop, de aandere mit een bofferd. Ze keken bi'j mem en schuddekoften doe ze laeter de menninge weer ofleupen naor de weg toe.

'Die meensken wo'n wel bezocht,' zee Annegien.

‘Ik hebbe vannaacht een hond goelen heurd,’ zee Sipkien, ‘ik wodge d’r wakker van. Et was om middernaacht henne en et geluud kwam van de kaant van de Koebos. Een aangstig gegoel, de grieze gong me over de grauwe, et hul zeker wel een kertier an. Misschien dat et de hond van Jannes Wisman was. Ik bin d’r nog even ofgaon en hebbe et raem in de hoogte scheuven om te luusteren.’

Ze keek Annegien an.

‘Ie weten toch wel wat dat betekenen kan?’

‘Dat bin oolde verhaelen, Sipkien, daor geleufden ze vroeger in, mar vandaege-de-dag gooien de meensken zokke praot veer vot.’

‘Dat kun de meensken beter mar niet doen,’ zee Sipkien, ‘zokke verhaelen kommen d’r niet zomar. Niks komt zomar, alles het een oorzaeke. De meensken zollen d’r goed an doen en geef meer acht op ’e dingen in de netuur om oons henne. Et het vannaacht grif een teken west. Ik wik et jow, ie zullen zien dat Lutske van Berend Mulder et niet opreddet. Ik zegge jow dat de tied naobi’j is dat ze bi’j jow en mi’j an de deure kommen zullen om te vraogen awwe oonze bureplicht doen en de boel beredden willen. Doe d’r mar es daenken omme.’

En doe stapten ze in heur donkere rokken en jakken de menninge of zonder veerder een woord te zeggen. Twie ofgezanten van de dood die op verkenning uut west hadden.

Ze waekten omstebeurten bi’j mem en losten mekeer of. De koorse zakte niet, et wol mar niet opknappen. Et was in een stille novembernaacht doe heit heur in de naonaacht wakker maekte.

‘Et lopt mit mem om ’t laeste,’ zee hi’j, ‘kom d’r mar of.’

Verdoofd van schrik was ze van bedde kommen, hadde wat waarms ommesleugen, en was naor de bedstee in de kaemer lopen waor mem heur laeste stried stree. Heit en Albert stonnen veur de bedstee. Ze nam mem heur haand beet, die was zo waarm. Zo now en dan stoekte et aosemhaelen even en dochten ze dat et veurbi’j was, mar dan begon et toch weer. Mem baesde wat bi’jtieden. Et was mar een menuut of wat laeter doe die veur de alderlaeste keer de laampe uutpoeste. Albert en zi’j goelden, heit niet.

‘Et is gebeurd,’ zee die.

Zien stemme klonk schor. Hi’j drokte mem de ogen dichte. Et was al tegen de morgen, et eerste locht loerde deur de gediennen. D’r hadde naachs gien hond roer west op ’e streek en d’r was in de veerste veerte gien ludende klokke te heuren west.

Albert hadde tiedinge daon bi’j de naoste buren en verzocht as ze kommen wollen, dat zo weren Sipkien en Annegien de menninge weer daelekommen en hadden daon wat as in zokke omstaandigheden daon wodden mos. Dingen daor de gemienschop him al ieuwen zels mit redded hadde: ze hadden mem oflegd, heur wusken, et haor netties uutkamd en heur et doodshemd antrokken dat al jaoren in et kammenet klaorlag te waachten op ’e dag die onherroepelik in elk meenskeleven komt. Ze hadden de klieden veur de raemen daon. Om acht ure hadde de klokke zien slaegen over et dörp beierd en de meensken hadden mekeer zo es ankeken en luusterd.

‘Lutske van Berend Mulder het et zitten laoten,’ zeden ze, ‘et wees al niet al te best. En dan bi’j’ nog mar vuvvenveertig jaor, die meensken blieven d’r mar mal mit zitten. Dat maegien zal de huusholing now wel doen moeten. Berend Mulder zal wel te zunig wezen en hael een huushoolster an.’

De locht was die dag betrokken west, dat de aovend hadde betied deur de ruten keken. Zonder vule te zeggen hadden ze bi’j de taofel zeten. Zi’j hadde daon wat mem aandere dee. Of en toe keek ze even bi’j heur. Ze lag d’r zo vredig bi’j, ze leek jonger as ze d’r in tieden uutzien hadde now alle striederaosie veurbi’j was.

‘We moe’n zo mit mekeer mar wat deurgaon, dat zal ’t beste wel wezen,’ zee heit.

Ze schrok d’r zuver van doe hi’j inienend begon te praoten, zo stief zat ze mit heur eigen gedaachten en prakkesaosies omme te tiezen.

‘We redder et mit ’n drienend wel op. Albert en ik kun et wark in et aachteraeende tegere wel an en ie bin een flink en helder jonk.’

Hi’j keek heur an.

‘Ie weten wel wat anpakken is en kun et wark van mem in et

veuraende wel overnemen.'

Et was gien vraoge, et was een konstetering. De dood leut gien vraogen toe. Ze zee niks weeromme, mar nikte allienig mar. Ze was nog gien vuuftien. Hoe zol ze et wark zo goed doen kunnen as mem? Et griesde heur an, mar ze nikte.

'Et is goed,' zee ze doe.

'Dan hewwe dat ofpraot,' zee heit. 'Ik zal henne te oflochten en dan moe'we mar op bedde. Morgenvroeg moe'n de koenen weer mulken wodden. Et leven gaot wieder.'

Doe ze de grundel op 'e deure doen zol en nog even op et stap ston, roesde de wiend deur de kaele vleepollen die om et geutsgat stonnen. De locht was nog altied betrokken, d'r weren gien maone en steerns te zien, mar et was dreuge. Hoge in de locht kraste een voegel.

In de locht boven et laand naost de bos krast een oele. Ze zitten tegere onder de boom bi'j de Scheene. Hi'j tuut heur in de hals, ze vuult zien stoppelige wange, dan tuut ze him weeromme. Hi'j gaot mit et heufd op heur schoot liggen en dot de ogen dichte.

'Zo zo'k hier altied wel liggen blieden willen, hiel dichte bi'j jow. Nooit meer iekschellen, allienig mar wat mit jow liggen te tuten en te doen.'

'Dat zo'k ok wel willen, mar et kan niet.'

Ze strikt mit heur haand over zien stiekelige wange.

'Hoe vaeke hewwe mekeer hier now al troffen bi'j de Scheene? Ik bin de tel kwiet.'

'Ik wol daj' hier altied blieden konnen, Jan Bouw, daj' niet weeromme hoefden naor Nunspeet. Ik zal je aanst zo missen. Wat doe'j' toch mit mi'j? Ik wete gewoon niet wat mi'j overkomt, ie spoeken me algedurig in de kop omme. Ik kan d'r niet van slaopen, ie ontregelen mien hiele leven, Jan. Aanst doe 'k nog suker op 'e eerpels en zoolt in de koffie. Ik bin zo vreselik gek op je.'

'Ik bin ok staepelgek op jow en nog lange niet vot.'

'Ik kan niet meer zonder je.'

'Ikke ok niet zonder jow.'

Eindelijk is d'r iene die om heur geeft, die echt om heur geeft. Mem gaf om heur, heit lat zien gevuul nooit zien. En Albert het

gien andacht veur heur, die het verkering. Die het daon wat heit him veurhullen het.

Ze hadden lessend in de kaemer zeten doe heit zomar inienend tegen Albert zegd hadde: 'Dat ooldste maegien van Aoldert Brouwer is gien onsjoch dinkien. Is dat niks veur jow? Et is solide volk.'

'Ja,' hadde Albert et lachende mit de gek besleugen, 'en heur oolde baos het vier koeruties meer as heit het.'

Heit hadde opspatteren wild, mar hadde him inhullen en Albert was gniezende de kaemer uutlopen.

Niet iens zo vule laeter vertelde hi'j zo kwieskwaans weg dat hi'j zundagsaovens naor Aoldert Brouwer en die zol. Hi'j hadde Margien een keermennig thuisbrocht naor de rippetisies aovens van de tenielverieninge en ze hadden een schoft in 't vuurhokke zeten. Zi'j bi'j him op 'e kni'jen en ze hadden mekaander wat in et haor ommepluust en zo. En dat was van weerskaanten wel aorig goed bevalen.

'Margien is een lekkere brummel,' zee Albert, 'een tierige meid daor aj' wel wille mit hebben kunnen. Dat ik wor zundagaovend bi'j de oolde luden verwaacht.'

Ie konnen an heit vernemen dat die alle eupenhattighied over de gebeurtenissen in et vuurhokke niet slim op pries stelde, mar hi'j hul him weer in.

'Et hadde minder kund,' zee heit.

Die zundagaovend was Albert in zien nette goed ofzet naor Aoldert Brouwers volk en hadde hi'j verkering.

Ze zol stomme graeg willen dat Jan niet op 'e Veluwe woonde, mar hier in de buurt, en dat zi'j ok verkering hebben zollen. Mar zol heit dat wel goedvienen? Ze hoefde grif niet an te kommen mit een iekschelder!

'Dat onhure volk is zo aarm as de neten. Ze hebben nog gien naegel om de kont te klauwen,' hadde hi'j zegd. 'Ik zal bliede wezen as dat hakmak dommiet weer op huus an is en we die luzebos hier niet meer om de deure hebben te strunen.'

'Ik verkope an iederiene eier, centen bin centen,' hadde Gees

nog mar es zegd, en ze hadde de volle pispot van de beddeplaanke pakt en die in et geutsgat leegkiept.

Heit zol mal goed spi'jen as hi'j wus dat ze hier mit Jan Bouw, de jonge iekschelder, bi'j de Scheene lag.

Ze vernemt dat zien haand onder heur truigien glidt.

'Niet doen.'

'Waaromme niet?'

'Om toch niet.'

'Om toch niet is gien praot. Ik wil et graeg en ie willen et ok graeg.'

'Hoe weej' dat?'

'Dat verneem ik an alles.'

'Ie bin een kletsmejour.'

'He'k gien geliek? Wees es eerlik.'

Hi'j het geliek. Ze het verschrikkelik vule verlangst naor him.

'Ik geve je een striekerd om de kop aj' de haand daor niet hiel vlogge weghaelen. Ik waarschouwe in de regel mar ien keer.'

'Dat doe'j' toch niet, want ie vienen et mar al te lekker.'

Ze dot et niet, mar lat him begaon.

'Ik vien je zo mooi.'

'Ie bin een vlaaikerd.'

Ze wodt gek van zien stemme, zien stiekelige wangen, zien tuten. Ze vuult zien haand onder heur rok.

'Niet doen, Jan.'

'We willen et beide toch graeg?'

Zien stemme klinkt hies.

'Zeg es wat. Ie willen et toch ok graeg?'

Now zol ze van nee zeggen moeten, mar ze kan et niet. Ze wil et te graeg. Now zol ze zeggen moeten dat et niet mag, mar ze kan et niet.

'Ik zol je zo graeg zonder kleren zien willen,' fluustert hi'j.

'Doe niet zo gek.'

'Dat is niet gek.'

'Stel dat iene oons hier over 't mad komt, dat iene et zicht. Ik zol me doodschaemen.'

'D'r is hier gieniene, wi'j bin hier allienig mar. Ik wil je zien, ik wil je vulen, ik wil van je genieten. Dan meug ie mi'j zien, mi'j

vulen, van mi'j genieten. Daor is et leven toch veur? Ma'k je de kleren uitdoen, mooi maegien van me?'

Hi'j waacht niet of wat ze zeggen zal, mar gaot zien gang en ze stribbelt niet tegen. As hi'j heur de klereboel uutrokken het, dot hi'j in een peer haelen zien eigen goed uut. Ze zicht de zwatte haorties op zien boek weer. Even daenkt ze nog an wondere Wiepie, mar dat is mar veur een tel, dan lat ze heur verwennen deur zien mond, tonge en vingers. Ze strelen mekeer. Ze vuult hoe hi'j mit zien tonge over heur lief naor onderen gaot. Hiel even is ze benauwd veur wat kommen gaot, dan het ze allienig nog mar verlangst naor dat iene: him in heur vulen.

'Anna,' fluustert hi'j, 'lieve Anna.'

Ze strikt deur zien haor.

'Lieve Jan.'

Dan zicht ze zien gezicht boven dat van heur, mit zien lochtigblauwe ogen kikt hi'j weer dwas heur heur henne. Hi'j komt stotende in heur, gaot bonkende in heur tekeer, drokt heur dieper in et grös. Even dot et heur zeer, dan komt d'r een haost dierlike begeerte over heur. Ze reageert vurig, klauwt mit heur naegels over zien rogge, kreunt keer op keer zien naeme.

As ze laeter de kleren weer an hebben, liggen ze tegen mekeer an mit de aarms om mekeer henne. Now zol de tied stillestaan blieven moeten. Dit ure zol oneindig lange duren moeten. In et schiemerdonker van de aovend vliegen inienend een stokmennig voegels hiel lege over heur henne. Ze kun et geluud van de wicken vlak boven heur heuren.

'Ze zeggen daj' an de vlocht van voegels de toekomst veurspellen kunnen.'

Hi'j zegt niks weeromme.

'Oonze toekomst.'

Ze schrikt op as ze druppen vuult, et begint hiel zachies te migelen.

'Jan, slaopkop daj' binnen, we moe'n hier weg. Aanst regenen we nog hatstikke nat.'

Hi'j gaept en wil weer mit heur beginnen te donderjaegen.

'Et regent, vuul ie dat dan niet? Ik moet naor huus en ie moe'n ok naor je volk toe.'

Ze kommen overaende.

‘Now bin ie echt mien maegien,’ zegt hi’j.

Hi’j kikt heur diepe in de ogen.

‘Morgenaovend gao ’k de strikken bi’jlanges, zie ’k je hier dan weer?’

‘Goed.’

Ze kikt nog een keer achteromme as ze halverwege et laand is, mar d’r is niks meer van him te zien. Ze moet anmaeken, et begint hadder te regenen. Douk komt ze nog dweildeurnat thuus en vraogen ze waor ze zo lange zeten het. Ze moet d’r veur zorgen dat ze niks an heur vernemen kunnen. As d’r mar gien grössies an heur kleren zitten, ze moe’n niet zien kunnen dat ze in et laand legen het. De regen klettert op et dak van et kiepehokke.

De daegen veur mem heur begraffenis gaf et slim waeter an. De locht was gries west van de regen, de menninge naor de weg toe veraanderde in een modderproeze. Ze hadde de leedanzegger de diek langes zien gaon die uut naeme van de femilie et dörp de tiedinge daon hadde dat mem et zitten laoten hadde. Tante Klaosien kwam langes om te vraogen as ze ok wat doen kon, krek as de buurvrouwen die mem oflegd hadden. Ze kwammen al weer mit een pannegien mit sop en zo anzetten. Mar ze hoefden niks veur heur te doen, ze kon heur wel redden. Mit een lief vol benaauwendens en ontreddering zee ze dat ze et wel klaorboksen zol.

En doe was de timmerman de reed daelekommen die mit heit en Albert et doodkistehoolt van de haenebalken haeld hadde en de maote veur de kiste neumen hadde. Et was indertied even nao heur trouwen west dat heit en mem tegere een iekenboom mit een mooie rechte stamme uutzocht hadden die in de wal an de westkaante van et huus staon hadde. Zollen ze doe slim van mekeer hullen hebben? Ze hadden de mooiste boom uutzocht en d’r een marktken opzet. D’r was iene kommen om de boom omme te hakken, et hoolt hadde tieden in de Scheene legen te waeteren. Nao verloop van tied was de timmerman kommen, dezelve timmerman. Die hadde d’r plaanken van zaegd en die zollen al de jaoren deur boven op ’e haenebalken liggen blieven tot onverbiddelik een keer de dag kommen zol van et verstarven van ien van

beidend. Die dag was now kommen en dus was de timmerman de menninge weer daelekommen om van et doodkistehoolt mem heur kiste te maeken. Et hoolt van de mooie iekenboom uut de wal naost huus, die ze in et begin van heur trouwen mit 'n beidend uutzocht hadden. De cirkel was rond.

Ze hadde mar et liefste dat de manluden aachter op 'e stal an 't wark weren, d'r gien volk an de deure kwam, en zi'j allienig mit mem in et veurhuus was. Ze was now nog vlakbi'j heur en wol elk mement hiel bewust mitmaeken. De daegen dat mem nog in huus was zollen zo omme wezen. Ze keek zo now en dan even bi'j heur, praotte tegen heur, en dee heur een klein betien lodderein op et doodsklied, zodat ze lekker reuk. Al die kleine gebaoren, et kon now nog, en et gaf heur ondaanks alle ellende voldoening. Mar et kon allienig mar as ze tegere weren, zonder aanderen in de buurt, zonder kiek op 'e hanen. Heit en Albert zollen et niet begriepen.

Op 'e dag veur de begraffenis was et dreuge wodden. D'r ston een koolde wiend die naachs naor et oost dri'jd was, et zol weer winteren gaon. Op 'e begraffenisdag weren omke Egbert en tante Klaosien kommen en aandere omken, tanten, neven en nichten, die ze zowat nooit zag. De iene nao de aandere riederi'je kwam over de menninge, die gelokkig al een betien opdreugd was, et hiem oprieden.

En doe was mem ophaeld mit de liekkoetse mit de beide peerden d'r veur, die zwatte klieden over de huud hadden en al lieke zwatte ploemen op et heufd. Mem maekte heur laeste reizje, gong veur de alderlaeste keer over de menninge naor de weg toe. Alle aandere keren was ze weerommekommen, dat zol now niet gebeuren.

In de karke zatten de vrouwluden an de iene kaant, de manluden an de ere kaant van et gangpad. Regels van jaoren her. Zi'j bi'j de tanten en de nichten, heit en Albert bi'j de omken en de neven. En daoraachter alle kunde en de burenen: de meensken uut et dörp. Heit zien neve Heine kwam, een betien onvaaste op 'e bieten, as laeste de karke in. Hi'j gong alle begraffenis in de familie bi'jlanges, mar stak onderwegens altied eerst argens een keer an om zo et hatzeer om et gemis van de versturvene te

verdrieven mit een peer kejjakkies. As hi'j die inneumen hadde, stapte hi'j bi'j de betreffende harbarg zwiemelig mit ien bien op 'e tree, hees him poestende op et zadel, en karde al half en half onbekwaom naor de karke waor de begraffenis hullen wodde. De familie hadde Heine nog nooit nochteren bi'j zoks mitmaekt.

De woorden van de doomnee gongen bi'j heur langes. Wat mos ze nog geleuven van de man die ze bi'j ongelok een keer mit mem praoten heurd hadde. Een gesprek dat ze ooit een keer ofluusterd hadde. Ze keek naor een spinnegien dat an een ragfien draotien tegen de wit bepleisterde mure zweefde. De zonne kwam d'r bi'j, d'r vullen streken locht deur de boograemen de karke in. Et orgel speulde, d'r wodde zongen, mar ze zong niet mit. Ze keek stiekem as heit en Albert ok mitzongen, mar die deden et ok niet. Ze hadde zo graeg in een hemel geleuven wild, mar ze hadde heurd wat de doomnee tegen mem zegd hadde. En toch, wat zol et mooi wezen as d'r een prachtig plak was waor aj' hennegaon konnen. Een plak daor et nooit regende, gien modderige menninge was, daor aj' nooit hoefden te knolleplokken op een koolde bouw, mar waor et altied zunneshienweer was mit lanen vol bluiende peerdebloemen.

De waorhied was zo verschrikkelijk vule malder. Mem was deur de dregers de karke uitdreugen. Ze hadden drie keer om et hof lopen, de klokke ludede uut alle macht en hul alle kwaoie geesten op veilige ofstaand. Mem wodde daeelaoten in et graf naost een opper zwatte grond. D'r lag stro in, mar dat kon niet verhinderen dat ze heurden dat de kiste in et waeter ploempste. Ze griezelde d'r van. Wat mos mem et now toch nat en koold hebben. Hadden d'r niet nog een peer bossen stro bi'j in et graf kund? Wat een verschil mit mooi zunneshienweer en lanen vol bluiende peerdebloemen.

Ze gongen weeromme de karke in, de meensken gavven heur de haand en zeden wat toepasselike woorden. In de karke hong de locht van kaanfer en lodderein. Doe ze weerommeleupen naor huus ston wondere Wiepie mit grote ogen en de mond los bi'j de hede veur heur huus naor heur te kieken. Hiel even keken ze mekeer recht in de ogen. Heit hadde laestdaegs verteld dat Wiepie mit oolde meie as meid naor een boer in Ooldelaemer zol.

Thuus zette ze de familie eten en drinken veur, et was al rap een gekaekel van heb ik jow daor. Aj' mekeer bi'jtieden allienig mar zaggen op brulloften en begraffenissen was d'r vanzels ok hiel wat te bepraoten en te berabbelen. De manluden hadden et over et gemaek, et vee en et weer. D'r gong een deuze segaren rond. Doe gongen ze in heur zwatte begraffeniskleren de stal op om heit zien koenen te bekieken en te bevulen. De vrouwluden zatten an een steernaniesien en hadden et over neve Heine die now grif al weer argens, onderwegens naor huus toe, in een harbarg zat en vanaovend ongetwiefeld best in de lorem thuuskommen zol.

'Hadde Heine mar een kwaod wief troffen,' zee tante Klaosien, 'et is in wezen gien verkeerde kerel, mar op disse meniere komt d'r niks van die man terechte. Wat dat nog wodden moet? Et moet je zuver begroten.'

En doe ree de iene nao de aandere riederi'je et hiem weer of en zatten ze mit 'n drienend in de keuken. Et was krek as de wiend liggen gaon was. Albert en zij hadden gien mem meer, heit hadde gien vrouw meer. Mar et zol niet botte lange duren dat heit zonder vrouw bleef.

Et was nog gien halfjaor nao mem heur wegreaeken dat heit onder de aovend zo now en dan vot begon te gaon. Et verlös leek al aorig bezaacht. Hi'j trok zien verstruperspakkien an en pakte de fiets uut et hokke.

'Ik bin vanaovend vot.'

Meer hadde hi'j die eerste keer niet zegd.

'Mar waor zal heit dan toch henne?'

'Vot.'

Meer wodden ze niet geweer.

'Ie kun de grundel wel van de deure laoten, dan kan 'k mezels reddan a'k d'r weer bin.'

Ze hadden him naokeken doe hi'j votfietst was. Et was meert, et veurjaor zat d'r an te kommen. De wiend was nog een tikkeltien schraol, mar de eksters sjouwden al mit liem en prikken omme veur de nusten in de hoge wal naost huus. De zoegepap kwam al in 't blad en de katten hullen je naachs haost uut de slaop.

'Weet ie waor as heit henne zal?'

Albert hadde heur ankeken en de schoolders ophaeld.

‘Dat zegt hi’j ok niet tegen mi’j, mar et zol me niks verbaozen as hi’j naor mooie Mie bi’j Ieken Verlaot gaot.’

‘Albert toch, ie moe’n je schaemen! Om zokke dingen te zeggen. Hool je gore praot mar veur je, daor zit ik niet op te waachten.’

‘En weet ie wat as ie moeten? Ie moe’n niet zo in et goeie van de meensken geleuven. Sprokies bestaon niet, zo is et leven. Stel je d’r mar niet al te vule van veur, dan kan et je laeter nooit tegenvalen. Aj’ al te gevulig binnen krigt et leven je te pakken en ik wil et leven te pakken kriegen.’

Et klonk zuver heldhaftig.

‘Ik hebbe d’r wel es praot van heurd dat heit d’r ok wel es hennegong doe mem d’r nog was. Ja, kiek me mar niet zo mal an. Et is aorig beter daj’t van eigen heuren as van goenend op ’e streek. Zo zit de wereld en et meensdom in mekeer. D’r bin ok wel jongen van mien leeftied die d’r wel es west hebben, die hebben Mie as leerfiets bruukt. Ze moet je as kerel ommeraeck anvieten kunnen. Mar goed, ik zal de koenen nog wat koekies geven, daor is de oolde baos vanaovend deur alle alteraosie niet an toekommen.’

Et klonk schamper.

Een peer maonden laeter was heit mit Gees op ’e lappen kommen. Ze kwam van oorsprong van Wapse en was huushoolster west bi’j een boer op et oost van Berkoop, die nogal rempend uut de tied raekt was. Waor en hoe hi’j percies an heur kommen was, hoe ze mit mekeer in de kunde kommen weren, hadde hi’j niet zegd en zi’j hadden d’r mar niet naor vraogd.

‘Gees en ik bin et iens,’ hadde heit zegd, ‘et is de bedoeling dat ze hier in huus komt.’

En ze was kommen, heit hadde heur mit de waegen van Berkoop haeld. Een vremde vrouw, een dikke plomperd, die votlandik op mem heur stoel zitten gaon was. En daor hadde heit niks van zegd.

‘Et is wel goed veur jow,’ hadde heit tegen heur zegd, ‘dat d’r now weer een vrouw in huus is. Dan staoj’ niet meer allienig veur alle wark en is d’r iene die toezicht op je holen kan.’

Gees hadde lacht, een vlezige aarm om heur hennesleugen en

heur even ankreupen. Ze reuk naor zwiet.

‘Wi’j kun grif wel akkederen awwe mekeer niet al te vule veur de voeten lopen,’ zee ze. ‘Mar now bin ’k eins wel an een steernaniesien toe, want et was een hiel gebeinsel en gesleep om hier mit et hiele huttien en muttien naor toe te ververen. Waor staot hier de flesse mit steernanies, Berend?’

Heit trok even de winkbrauwen op.

‘Op et kelderrim.’

‘Dan za’k es zien a’k him daor vienen kan.’

Gees waggelde naor de kelder, kwam mit de flesse weeromme en geut heur een theekoppien tot de raand an toe vol.

‘Zo,’ zee ze vergenoegd, doe ze een flinke slok nam, ‘hier kan ’k beter van pissen as van een pakkien spiekers. En now zo’k ok nog wel een beste smooltbrogge lussen, want ik vule me zo slop as mosterd daor de kracht uut is.’

‘Heit dot krek as is et zo goed veur jow dawwe die Gees hier now over de heard hebben, mar et zal et beste wel veur de oolde man zels wezen,’ zee Albert een schoffien laeter tegen heur doe ze even tegere weren.

Nao een peer weken vreug Albert heur as ze de bedstee vlakbi’j de stal wel veur him klaormaeken wol. Die was inbouwd in een hujvak op ’e dele en wodde zelden bruukt. Albert hadde d’r slaopen doe mem zo ziek west hadde en heit zolange zienend in de kaemer bruukt hadde, zodat mem allienig liggen kon. Eins was de bedstee bi’j de stal bestemd veur een knecht, mar omdat ze die niet hadden, wodde hi’j niet bruukt.

‘Waoromme wi’j’ daor slaopen?’ hadde heit een betien nots vraogd.

‘Dan bin ’k in een ommedri’j bi’j de koenen as d’r kalveri’je is en butendat vien ik et een gaedelik plakkien.’

‘Ik hebbe d’r gien spat nocht an en blief in de bedstee in de kaemer liggen,’ zee Albert laeter tegen heur, doe ze de beddeboel an ’t verslepen was. ‘Ik hebbe d’r gien verlet van om heuren te moeten hoe die oolde bok him nog bi’j dat vrommes uut de naod raomt en an ’t uutleven is. De reumelties staon bi’jtieden op et rim van de diggelkaaste te rinkelen, zo gaon ze tekeer.’

Ze wus dat hi’j geliek hadde. Et rammelen van de reumelties

hadde ze nog nooit heard, mar as ze aovens in heur bedstee in de keuken lag en de deure naor de kaemer toe ston een betien an, dan heurde ze geregeld de geile galpen van Gees.

Anna kan nog mar an ien ding daenken: an de jongkerel die heur zo stief ankeken het op 'e dag dat Jannes Wisman d'r mit him en et aandere iekscheldersvolk op 'e waegen langesree. De man daor ze binnen de kotste keren hatstikke gek op wodden is. Van de vroege morgen tot de laete aovend daenkt ze an him, wil ze graeg bi'j him wezen, zien gezicht zien, zien stemme heuren, zien lief vulen. In de bedstee gaot ze soms hiel veurzichtig mit de haand onder de naachtpon en dan over de blote boek naor onderen toe. De schaemte het et vanof die eerste keer votdaolik verleen van de begeerte. Dat gevuulte, et altied an him daenken, et almar naor him toe willen, wat is dat toch? Wat overkomt heur toch? Et maekt heur bliede, mar et haelt heur ok hielemaole uut heur gewone doen en laoten. Ze betrapt heur d'r op dat ze de gedaachten niet goed bi'j et wark het. As Gees heur wat bestelt, om butendeure een kerweigien te doen of zo, wet ze in 't aachterhuus bi'jtieden al niet meer wat heur opdreugen is. Ze raekt van al die overweldigende gevulens in de tieze. Dit gebeurt d'r dus allegeer mit je aj' echt verliefd op iene binnen. Ze het stiekem ok wel es naor een jonge uut et dörp keken omdat ze die mooi en aorig vun, mar dat was toch hiel anders, ze het nooit eerder vuuld wat ze now vuult. Gees het heur zo kwieskwaans weg al es een peer keer mit een peer grote reenfels in et veurheufd ankeken.

'Ie bin anders as anders,' zegt ze, as ze tegere in de keuken zitten, 'en ie doen ok anders as anders. Is d'r misschien wat? Et is krek as hej' de gedaachten d'r niet goed bi'j. Ik hebbe je meer as een ure leden al zegd daj' de raegebolle even bi'j de kaemerraemen langesholen moeten, omdat de protters de boel d'r hielendal onderscheten hebben. Mar neffens mi'j is 't je zomar weer deur 't zin gaon. Wat hej' toch, maegien? Ties ie soms argens mit omme?'

'Vergeten,' staemert ze mit een rooie kop, 'ik hebbe et glad ver-

geten. D'r is echt niks, ik zal et drekt doen.'

Ze komt in de bieten om de raegebolle te pakken en is zuver bliede dat ze d'r even uut kan, onder Gees heur ogen weg. Die kikt heur nog es op-en-daele an, mar zegt veerder niks meer. As ze butendeure de raemen an 't schoonmaeken is, heurt ze in de veerte et kloppen van de iekschelders in de Koebos. Daor is Jan, de man daor ze alles mit daon het. Et trekt heur een betien krampachtig deur et lief henne. Ze moet naor him toe, ze wil him zo stomme graeg zien. Ze vuult een verschrikkelijke drang in heur om de raegebolle d'r zo bi'j henne te gooien en naor him toe te gaon. Et ientonige kloppen warkt as een magneet, et is as bin et berichten die Jan heur stuurt. Ze perbeert woorden te maeken van et kloppende geluud: Lieve Anna, ik bin gek op je. Een liefdesbericht in iekschelders-morse. As ze middags et eten op hebben, ligt Gees vaeke een schoft mit de kop op 'e taofel te slaopen. Dan kan ze d'r misschien wel even tussenuut kniepen en d'r ongemurken weg even hennesloepen. Mar ze moe'n heur daor vanzels niet geweerwodden. Ze kan niet even mit him praoten, mar as ze him mar een mement zicht, al is et ok uut de veerte, dan is et zin al gerust. As ze mar wet dat hi'j d'r nog is. Ze schrikt op uut heur dromeri'jen, Gees staot veur et keukenraem naor heur te kiekien. Dat rotwief, foetert ze in heurzels, altied die kiek op 'e hanen. Mi'j mar wat bestellen en beloeren, laot ze zels de hakken es wat antrekken.

Ze hoeft die middag niet stiekem vot te gaon, want Gees gaot naor Jantien van Wuben om bosschoppen en zal neffens heit grif weer mit een protte onnutte rommel thuuskommen: een flessien lodderein, een speltien, een haorknippien van paarlemoer. Gees mag heur now ienkeer graeg wat optonten.

'As 't niks is en et liekt ok nog niks, is 't hielemaole niks,' zegt ze altied as heit bromt dat ze de centen wel beter besteden kan.

As Gees de menninge ofzakkebaant en heit en Albert aachter et huus op et laand binnen, flut zi'j dwasover et laand van de bureen naor de Scheene toe. Daor is ze uut et zicht van heit en die. Bi'j et waeter langes lopt ze op 'e bos an. As ze halverwege is, begint et geklop weer: et iekscheldersschoft is veurbi'j. Ze springt over een schol slotien henne de Koebos in en moet heur beetgriepen

an een kwitsenpolle om niet achterover et waeter in te roegelen. Een markloper vligt schatterende uut een boom weg. Et hatte slat heur d'r zuver een keer van over, zo schrikt ze d'r van. Ze moet veurzichtigan doen, gieniene mag heur hier heuren en over 't mad kommen. Ze blift even staon te luusteren. In de bos hangt de kruderige locht van bluiende vleebloemen. Ze wil in de veerste veerte niet dat Jan of iene van zien volk heur hier in de gaten krigt. Stel dat hi'j heur zien zol, ze zol heur doodschaemen. En dat hi'j dan tegen zien heit en zo zeggen zol wie ze is. Hi'j het d'r netuurlik ok niks van zegd dat ze mekaander onder de boom bi'j de Scheene stiekem zien en liefhebben. Dat kuj' toch ok an gieniene vertellen? Dat is van heur beidend, daor het gieniene veerder wat mit te maeken. Ze wil him now allienig mar even zien.

Hoe moet et toch as hi'j aanst weerommegaot naor de Veluwe? Dan kun ze mekeer niet meer treffen, dan kan ze dat opwienende gevuul niet meer ondergaon: zien stiekelige wange op heur blote vel. Niet an daenken, nog niet over prakkeseren. Misschien dat hi'j hier in de buurt wel boere-arbeider wodden kan. Zol dat niet wat wezen? Ze zal et es tegen him zeggen. Mit oolde meie bin d'r altied zat boeren die aander volk zuken. As hi'j hier toch es in de omgeving kommen kunnen zol te wonen en dat ze dan gewoon verkering hebben konnen. Dat alles niet meer stiekem hoefde, dat hi'j gewoon bi'j heur an huus kommen kon. En dat heit him een flinke, oppassende kerel vienen zol.

Ze schrikt op uut heur prakkesaosies. Zonder geluud te maeken sloept ze tussen de lege polleboel deur. Et kloppen komt de hiel-tied dichterbij en dan zicht ze him. Hiel stillegies gaot ze op 'e huken achter een peer dichte hulzepollen zitten. Ze kikt naor wat ze percies an 't doen binnen. Een ooldere man is doende en zaeg een boom omme. As et zowat an 't ommevalen toe is, maekt hi'j et kerwei mit een biele of. Mit een protte lewaai komt de boom naor onderen toe. Een peer eksters vliegen vot, ze schatteren al lieke hadde as de markloper van zokrek. Jan is doende en hael takken van een aandere boom, hi'j warkt in de blote huid. Zoj' et zien kunnen dat ze him mit de naegels over de rogge klauwd het? As dat zo is, is 't te hopen dat ze him d'r niet naor vraogen hoe dat zo kommen is. Een aandere jongkerel kapt de stammegies op

lengte. Twie vrouwluden en twie kleinjongen staon in een koele en kloppen mit de achterkaant van een bieltien op een blok hooft de baste los van de stammegies. Ze perbeert te bedaenken wie wie is. De jongkerel zal Jan zien breur wel wezen, ien van de vrouwluden zien zuster, de aandere zal de vrouw van zien breur wezen mit die heur kleinjongen. En de ooldere man is vanzels zien heit. Zo moet et zitten. Even veerderop ligt een poppien in de kroje, de geite staot mit een touw an een polle vaaste. Tussen een stok of vier paolties leit een staepel losklopte baste. Ien van de vrouwluden kikt even bi'j et poppien en lat et drinken. Dan lopt ze weeromme naor de koele, rekt heur even uut, en strikt mit de haand over de boek henne. Anna wet inienend wat dat geboor zeggen wil: d'r zal nao verloop van tied weer een poppien kommen. An een driepote hangt een koffieketel en an de gaffel van een takke, die in de grond staot, hangt een poede daor grif bolle en aandere eteri'je in zitten zal. Op disse meniere kan d'r gien beesteboel bi'j kommen. Dan kikt ze weer naor Jan, ze het verlangst naor him, naor zien mond, zien hanen, zien lief. Nog ien keer slat ze de ogen over de iekscheldersfamilie henne. Et is wel een betien een soepien, wat bin ze rops in de kleren. De aarmoede is haost te roeken. Ze bin vanzels ok niks nut mit zok roeg wark in de bos, mar toch... Hiel veurzichtig komt ze achter de hulzepollen overaende en zonder dat iene d'r arg in het lopt ze weeromme deur de bos naor de Scheene. D'r daansen wiethoevule kleine moggies boven et waeter. Hoelange zol ze in de bos west hebben? Ze moet vanzels wel veur Gees thuus wezen, anders moet ze verantwoording ofleggen waor ze west het en daor het ze veur gien spat nocht an. Naost huus ligt de katte laankuut op 'e regenbak te slaopen. Hi'j wodt d'r niet iens wakker van as ze him even over de huud aait. Hier hangt dezelde kruderige vleurlocht, de pollen om et zinkgat henne zitten vol roomgele bloemen.

Even laeter zicht ze Gees de menninge weer daelekommen. Ze zwiet as een grafgrever as ze de deure inkomt en mit et gat op 'e stoel daepleoft. Zittende pakt ze de bosschoppen uut de tasse: een brune tipskladde mit suker, klonties mit een touwgien d'r deur, kachelzatsel, een pakkien blauwsel. Dan kikt Gees heur

zomar inienend an.

‘Te kieken toe as een kleinjonge die ondocht uuthaeld het.’

Anna schrikt d’r zuver van.

‘Ik hebbe et je vandemorgen ok al zegd: d’r is wat mit je. Ik wete niet wat et is, mar d’r is wel wat mit je.’

Gees komt in de bieten.

‘Ik zag Klaos Vioele krek op ’e diek. Ik daenke da’k et d’r mar es mit je heit over hebben moet: ie mossen vandewinter mar es naor de harbarg toe om daansen te leren. Je heit kennende zal hi’j je daor nog wel te jong veur vienen, mar ik zal es zien a’k him wat opporken kan. Dan kuj’ es mit een jongkerel over de vloer zwieren en as ’t daor dan veerder bi’j blijft is d’r niks te redden.’

Anna vernemt dat ze een kleur krigt, mar Gees het disse keer niks in de gaten, die lopt op heur toe en pakt heur beet.

‘Zuwwe tegere es an de zwier? Zal Gees je de boereplof es leren?’ giechelt ze.

Et zwiet staot heur in brobbelties op et veurheufd.

‘Nee, et is me vusen te waarm.’

Ze bedudet dat ze d’r gien nocht an het en vrot heur los.

‘Zels mar weten,’ zegt Gees, ‘jim bin hier ok van dat stieve boerevolk. D’r zit nog veur gien grieseltien lossighied an jim. Spring toch es een keer uut de baand, et is krek as zitten jim opsleuten in jim eigen wezen.’

Op een aovend in de veurlaeste winter was et jongvolk van et dörp wel uut de baand sprongen. Doe was Gees d’r nog niet, die hadde d’r laeter eerst wat van opvongen. Et sekure was ze trouwens nooit echt geweewodden, et was krek as hullen de meensken et liever stille, as schaemden ze heur zuver veur wat d’r doe gebeurd was. Et was de winter west vlak naodat mem et zitten laoten hadde. Et was de tied dat zi’j perbeerde et huusholen dri’jende te holen, wanhopig heur best dee mem heur plak in te nemen, mar iederkeer bi’j heurzels docht: hoe zol mem dit daon hebben en hoe zol ze dat daon hebben? Kon ’k heur dit nog mar es vraogen en dat. Mar dat kon niet meer, ze ston d’r allienig veur en dat griesde heur bi’jtieden an. De aovens wodden kotter en kotter nao mem heur wegraeken, een stevige bluster raegde et

alderlaeste blad van de bomen, de laeste verwielkerde brummels gleensterden van de eerste riep. De boom van goed en kwaod gaf as laeste zien blad pries, doe de vost goed deurzette ston hi'j kael en huterig bi'j de dichtevreuren Scheene kaeler as kael te wezen. De ieskristallegies fonkelden op et mos dat op 'e stamme gruuide. De tied kwam dat heit aovens vot begon te gaon, dat Albert heur zuver wat slikkebekkende vertelde over mooie Mie bi'j Ieken Verlaot daor heit bi'tieden over de heerd kwam. Et was de tied dat et ien en al leven in huus was: et kreunen en steunen van de koenen op 'e stal, de jonge kalfies in et hujvak die ze drinken leut uut een oolde gimmeleren pispot en die heur op 'e vingers sab-belden en zeugen. Hasems kreeg et huus de geluden weeromme die et bi'j de meitied kwietraekt was. Heit en Albert hadden heur wark in huus, ze vernam niks an heur. Mar zi'j vuulde, ondaanks alle drokte en leven, de vreselike leegte now mem d'r niet meer was. En et vreur dat et kraekte, d'r kwammen hadbasten in et ies en de posten die tegen de strontbult op laggen, weren te glisterig om d'r mit de kroje vol dong tegenop te kunnen.

Op een zaoterdagmiddag in de loop van feberwaori was d'r hadrieden op et onderlopen laand naor de Kuunder toe. De jongkerels van et dörp perbeerden mekeer in lange onderbroeken op redens klop te geven. Et volk bi'j de baene langes jutte de rieders op. Et was een wondermooie wintermiddag, et ies spiegelde in de zunne. Niks wees d'r op dat et aovens misgaon zol. Et volk vermaekte him en Jantien van Wuben verdiende in een tentien wat extra stri'jinge mit de verkope van poeiermelk en hiempen stieve koeke. De middag vodderde, de zunne zakte in et westen naor beneden. Aandere daegen verdronk hi'j staorigan in et natte riet- en waeterlaand in et westen, mar dat kon niet meer: alle waeter was bevreuren. En doe kwam et in de loop van de middag eerst echt op 'e pochel an en gong et om pries en premie, de iezers van de redens krasten over et bikkelhadde ies.

Die aovend wodden de priezen verpat in de harbarg van Pieter Veurman. D'r hong een tintelende spanning die him daelegaf in et jongvolk en waachtte op een ontlaeding. Et was feest. Pieter en Antien schonken de reumelties keer op keer vol en Klaos Vioele speulde, naodat de priezen te plak weren, et cement zowat uut

de muren. In diezelde harbarg gaf hi'j datzelde jongvolk bi'j de winterdag daansles, daor perbeerde hi'j de stieve boerejongen en -maegies, daor neffens Gees gien grieseltien lossighied an zat, de polka, de valeta en de wals bi'j te brengen. In heur goeie goed zatten de maegies an de iene kaant van de zael en de jongen an de aandere kaant. Ze beloerden mekeer onwennig, de locht hong vol verwaachting van et grote leven dat d'r an zat te kommen. Deur de grune ziepe henne koj' de scharpe kuillocht roeken.

'De heer vraagt een dame,' reup Klaos Vioele dan op zien Hooghaarlemmerdieks.

Deur zien verheven staotus van daanslerer gooide de goeie man d'r zomar een peer butenlaanse woorden tussendeur. Dan beugen de stoerste jongen veur de mooiste maegies en zwierden daor even laeter mit over de vloer. De hakkenkrokken hinkeldepinkelden mit de minder mooie maegies omme. Tot Roelf van Hendrik Mendel et krek wat al te mooi doen wol, mit de polka over zien eigen bienen stroffelde, en d'r mit Grietien van Ingbert Stuurman henneknoffelde. Een peer tellen laeter lag Grietien, tot groot vermaek van de rest, scharrels over him henne.

Mar op die zaoterdagaovend gaf Klaos gien daansles, Klaos speulde de Knarriepolka en dat dee hi'j allienig mar as hi'j hielemaole los was. Los van de beslommerings van alledag, los van de hiele wereld. Dan leefde hi'j allienig nog mar veur zien meziek en tilde die him uut boven et schaemele bestaon. Een peer jongen kregen et in 't wier omdat de iene de aandere d'r middags ofjacht hadde.

'Traoge knoffelkont,' reup de iene.

'Gore gofferd,' reup de aandere.

Et dri'jde zowat op slaonderi'je uut, mar doe haelde Klaos de striekstok weer over de snaoren van zien vioele en was de ruzie op slag veurbi'j en vergeten. Een jongknaop, die uut de Aachterhoeke ofkomstig was, gong op een stoel staon en zong een lied dat de aanderen niet kenden: *Jannesien de Bree het blaoren an de poeperd. Jannesien de Bree het blaoren an et gat.* Alleman galmdde et refrein mit en Klaos perbeerde et wiesien zo goed meugelik mit te speulen. Hi'j sprong d'r zuver bi'j van et iene bien op et aandere en et jongvolk sprong mit.

Op et hoogtepunt van et feest, doe de oolderen al op huus an weren, en de klokke almar laeter anwees, speulde Klaos Vioele mit de boereploff zowat de steerns van de koolde vrieslocht. Et vinkelwaeter in de reumelties golfde mit op 'e maote van de meziek. Doe et jongvolk, rood om de kop van draank en geile, glundige gedaachten, henne-en-weer hoste, fiedelde Klaos de laeste noten mit de striekstok deur de harbarg. En doe was de dust groot west. Et was Jouk van Paanders jongen die et et eerste reupen hadde.

'Nog meer, Klaos, we willen nog meer meziek van je heuren. Kom op, speulen kere! De aovend en de naacht bin nog lange niet veurbi'j.'

Mar Klaos zat waar hi'j zat: compleet an 't aende en nat van 't zwiet.

'Dan gao'we zels wel meziek maeken,' raosde Jouk. As Klaos Vioele niet meer wil, dan doe'we et zels wel. We gaon ketelmeziek maeken! Wie dot d'r mit?'

Een instemmend ja galmde deur de harbarg, praktisch iederiene wol wel mitdoen.

'Dan as de weerlocht naor huus om potten, pannen en litten en over een kertier staon we veur et huus van Germ van Pier. En van Germ gao'we naor Trien van Willem de Vent.'

Iederiene wus dat Germ en Trien groot weren en dat Germ stiekem bi'j heur over de heerd kwam as Willem daegs bi'j de smid op 'e daghure was.

'En dan slaon we zo hadde awwe mar kunnen,' balkte Jouk, 'we zullen et dörp es heuren laoten dawwe krek zokke mooie meziek maeken kunnen as Klaos Vioele.'

Praktisch alle jongen steuven mit de halfdronkende kont de harbarg uut. Een peer bangeschieters zetten stiekem op huus an.

'Jim moe'n nog betaalen,' reup Antien van Pieter, mar heur woorden gongen verleuren in et kebaol van brekend glas, ommevalende stoelen en et gebeul van de jongkerels.

Albert was d'r ok bi'j west. Hi'j was wild in de kop thuuskommen, hadde wat in de keuken ommerammaaid en veurdat ze vraogen kund hadden wat d'r gaonde was en wat as hi'j uutspoekte, was hi'j de deure al weer uut west. Heit hadde even van

de kraante opkeken, mar niks zegd, en was kot daornao op bedde kreupen.

Et was een heurige winteraovend west en de ketelmeziek was laeter deur haost et hiele dörp te heuren. Bi'j Germ van Pier en Trien van Willem de Vent was et locht al uut west doe de feestmeziek begon en dat bleef ok uut. Ze leuten heur niet zien, mar waachtten benauwd of tot de dronkende bujje overdrieven zol en luusterden as ze ok rinkelend glas heurden.

'A'k de strontwaegen van oonze heit now es ophaele en we maeken mit Germ en Trien een ereronde deur et dörp, dan kuwwe lol hebben,' raosde kleine Reinder Smit.

Mar zien woorden raekten te zuke in et alderheiselikste kebaol van de potten en pannen en et zingen van et schunnige lied, dat spontaon deur iene bedocht was: *Wat een strop, wat een strop, Germ zit klem in Trien heur glop.* Ze galmden et deur de vroege naacht, totdat de draank deur de winterse koolde eindelijk uutwarkt was en ze op huus an beinselden. Reinder beulde nog dat hi'j de volgende keer toch wis en werachig mit de strontwaegen van zien heit op 'e lappen kommen zol. Gieniene die meer wat zee en d'r was gien aandere keer kommen. Doe heit d'r locht van kregen hadde wat d'r gebeurd was, hadde hi'j Albert mal et leksem opzegd.

'Wat d'r gisteraovend gebeurd is, dat was ien keer en nooit weer,' hadde hi'j zegd, doe ze bi'j de eterstaofel zatten. 'Zolange as ik de ogen eupen hebbe, hael ie et niet weer in de hassens en doe an zokke dingen mit. Hej' dan hielemaole gien schik en fesoen in de pochel? En gebeurt et wel, dan breek ik je allebeide de poten.'

Albert wol wat zeggen.

'Hool je de waffel,' blafte heit, 'ik bin an 't woord en gieniene anders. En now naor de stal, we versmoren in 't wark. A'k nog ien keer van zokke kluchten verneme, geef ik je een watsjekouw dat de tanen je op 'e kont zitten te kaortspeulen. Wees d'r van overtuugd dat ik hiere schepper en schriever bin.'

Doe was heit, mit een gezicht as een stokkende rute, achteruut gaon. Albert hadde laeter naor heur gnezen as een bok die een toppe braandnettels opvreten hadde.

‘De oolde baos zal wel benauwd wezen dat ze hier op een aovend ok veur ’t huus staon te zingen. Heit mit zien reizeri’je naor mooie Mie, hi’j kan mar beter uitkieken dat hi’jzels niet op een strontkarre terechtekomt.’

Op die koolde zaoterdagaovend in feberwaori was et stieve boerevolk zo los as wat west en de steerns weren van koolde en schaemte van kleur verscheuten boven et ies in de Scheene.

En dan komt Jan op een aovend niet. Ze staot onder de grote ekelboom te waachten en te waachten, mar hi’j is in gien velden of wegen te bekennen. Et kan vanzels dat hi’j verlet het, hooft ze heurzels veur, mar alle aandere keren was hi’j altied sekuur op ’e tied. Ze kikt et oost in, de kaant van de Koebos op, d’r is in de veerste veerte gien mooie, jonge iekschelder te zien. Of zol hi’j heur schrikken laoten willen, him stiekem verstoht hebben in ien van de wallen en heur now stiekem beloeren? Mar as hi’j zicht hoe ongedurig en ongerust as ze henne-en-weer lopt, komt hi’j toch wel? De oelen roepen boven de bos, die bin d’r wel. Et duustert staorigan. As hi’j nog wel komt, hebben ze zowat gien tied meer over. Dan kan ze haost gien lieve woorties meer tegen him zeggen, him niet meer ancroepen, zien locht niet meer roeken en zien stemme niet meer heuren. Dan zullen ze mekeer niet vule meer as dag zeggen kunnen en ze wil zo graeg zovule meer. Even veerderop heurt ze et geluud van gröswippers en de tied verstrikt.

Ze kan hier niet al te lange meer staon blieven te waachten. Ze moet zo vot, ze meugen thuus niks in de gaten kriegen. Gees kikt heur iederkeer toch al zo wonderlik an, die het wat in de smiezen, mar ze wet niet wat d’r is en ze mag et ok niet te weten kommen. Anna gooit een takkien dwas deur et entekros in de drinkerskoele. In et westen versiert de ondergaonde zunne de locht mit oranje strepen en vegen. Ze wodt zowat misselik van ongerusthied. Zol d’r wat gebeurd wezen? Mar wat dan toch? As ze et echt niet nog langer rekken kan, lopt ze deur et laand weeromme naor huus toe. D’r is thuus gelokkig gieniene die wat vragt. Gees zit bi’j de taofel onder de pietereulielaampe wat te sloegen, heit en Albert zitten elk in een stok kraante te lezen.

Die naacht dot ze haost gien oge dichte. In de vroege morgen, as de voegels butendeure al roer binnen, raekt ze toch nog half en half in de soeze. Een onrustige slaop, ze droomt, mar as ze wakker wodt, wet ze niet meer waor et over gaon het. Wat ze wel wet is dat ze naor de bos toe moet om te kieken as hi'j d'r nog wel is. Et drift heur. Mar wat veur uutvlocht kan ze bedaecken om vot te kommen? Et toeval helpt heur een haantien. Gees foetert bi'j de broodtaofel dat ze vergeten het en neem een busse sjerp bi'j Wuben Jantien mit weg.

'Hoe kan 'k ok zo stom,' zegt ze, 'ik hadde de lege busse nog wel op et taofeltien in et aachterhuus daelezet. Et zal wel slie-taoge an 't benul wezen. Ik kan me wel een raom veur de kop geven.'

Gees kikt heur an.

'Dan moet ie zodaolik de weg mar even uut. Een fesoenlik meenske moet daegs een leepvol sjerp deur de soepengottenbri'j hebben, zoks is een behoold veur 't lief.'

'Dan gao 'k drekt mar even,' zegt ze, as ze et schottelwasken daon het.

Mit de lege sjerpbusse in de tasse lopt ze de reed of naor de weg toe en dan et oost in naor et winkeltien van Wuben Jantien. Die schept heur even laeter mit een grote hoolten slief de blikken busse vol. As ze weer butendeure is, heurt ze et kloppen in de Koebos. As ze evenpies anstapt is ze d'r zo. Tegen Gees kan ze laeter altied zeggen dat Wuben Jantien heur een aemeri'je an de praot hullen het. Ze lopt de menninge naor de bos toe in, ze komt now van een aandere kaant as de veurige keer. Et is te hopen dat ze heur hier ok verschoelen kan aachter een peer dichte hulzepollen. Et kloppen in de bos komt de hielten dichterbij en dan zicht ze inienend de iekschelders veur heur. Etzeld tafriël, dezeld aarmoede, mar Jan is d'r niet bi'j. De aosem stoekt heur in de keel. Heur ogen gaon vliegensvlogge alleman bi'jlanges: zien heit, zien breur, de beide jonge vrouwluden, de kleinjongen, de poppe in de kroje, de geite, de koffieketel an de driepote, de poede mit eteri'je an de gaffel van de stok. Alles is d'r, mar Jan is d'r niet. Et wodt heur zwat veur de ogen, de benaawdhied overvaalt heur. Ze moet heur vaastepakken om niet van de sokken te

raeken. Zol hi'j ziek wezen, misschien rilderig en koorsig bi'j Jannes Wisman op 'e dele in et stro liggen? Hi'j zal himzels toch niet mit de biele of de zaege in een bien raekt hebben? En as dat zo is, zollen ze daor dan wel een betien goed veur him zorgen? Et wodt heur zuver weer zwat veur de ogen. Jan zal toch niet dood wezen? Et hatte klopt heur in de keel. Nee, netuurlik niet, dan weren de aanderen ommes niet in de bos an 't iekschellen. Mit de sjerpbusse in de tasse lopt ze over et bospad weer naor de weg toe.

As ze Wuben Jantien krek veurbi'j is, komt Jannes Wisman heur mit peerd en waegen achterop. Et toeval helpt heur nog een keer.

'How, brune.'

Hi'j hoolt naost heur stille en kikt heur an.

'Woj' altemis mitrieden?'

'Graeg,' zegt ze, 'Gees hadde vergeten om sjerp mit te nemen, dat ik was even naor Wuben Jantien west.'

'Vot, brune.'

Jannes klakt mit de tonge en et peerd stapt kalm en bedaord veerder over et zaandpad. Now kan en moet ze et vraogen, ze het now de kaans om geweer te wodden waor Jan is.

'Bin alle iekschelders weer in de bos an 't wark?' vraagt ze zo kwieskwaans weg.

'Ja,' zegt Jannes, 'of nee, eins niet. Ien van de jongkerels is gistermorgen in alle vroegte al ofzet. De iekschelderi'je zit d'r veur van 't jaor haost weer op. Ik daenke da'k de aanderen morgen of overmorgen ok naor de trein brengen kan. Mar es zien a'k de zwik dan ankem jaor weer over de heerd kriege. Die iene slonterboksem wol zien dat hi'j as mi'jer of hujer nog bi'j een boer in Frieslaand an de slag kan. Gien onaorige kerel en hi'j wil ok wel warken, mar et is een betien een zwabber aj't mi'j vraogen. Mar ja, geliek het hi'j, et is now de tied van 't jaor dat ze 't verdienen moeten. Dan kun ze thuus aanst de bakker ok es weer betaelen, want et is daor vanzels armoede troef. As ze de centen temeensen veur de tied niet verbongeld hebben, misschien brannen die heur wel in de buse en gaon ze op an draank en ondocht. Die jonge mag dan wel warken willen, ik hebbe al lange murken

dat hi'j ok wel een borrel lust, en dan wodt et een toer om wat te bescharrelen en een peer tree veuruut te boerken in de wereld. Ik zol wel es zien willen hoe as dat volk daorginderd huust, ik daenke niet daj' je daor al te vule van veurstellen moeten. Et zal wel een oolde tempel wezen daor ze mit mekeer in huzen.'

Ze schrikt as hi'j bi'j heur veur 't huus stillehoolt.

'Bedaankt,' zegt ze een tikkeltien schrom.

Ze stikt de haand nog een keer op as Jannes deurridt. As ze de menninge naor huus toe oflopt dringt et eerst goed tot heur deur. Jan is vot, ze zal him niet weerzien onder de boom bi'j de Scheene. Mar waaromme het hi'j niks zegd? Of zol et plan om naor Frieslaand te gaon zomar onverwaachs in him opkommen wezen? Mar hi'j hadde toch een briefien in de busse bi'j de weg doen kund, of zol hi'j gien pepier had hebben? Ze is d'r inienend hiel wisse van dat hi'j heur schrieven zal bi'j die boer uut Frieslaand weg. Ze holen ommes van mekeer, zi'j is hatstikke gek op him en hi'j op heur.

Mar d'r komt gien teken van leven van Jan Bouw. Ze hoolt elke dag de post in de gaten, mar d'r is nooit wat. Et is soms krek as is et allemaole nooit gebeurd, as het d'r nooit een mooie, jonge iekschelder an de deure west om eier, het ze him nooit troffen onder de boom van goed en kwaod bi'j de Scheene. As hebben ze mekeer nooit streeld en liefhad. Et is krek as bestaot hi'j allienig mar in heur herinnering, is et allegeer niet meer as een flut verzinsels, het et allienig mar een mooie droom west. En toch is et gien droom, gien verzinsel, is et allemaole wel echt gebeurd. Mar waaromme heurt ze dan niks van him? Hi'j wet toch hoe ze hiet, waor ze woont, en dat ze verlangst naor him het. Hi'j kan toch weten dat ze ongerust is, dat ze heur ienzem vuult zonder him, en d'r mit gieniene over praoten kan. Hi'j kan toch ok een berichien sturen zonder zien naeme d'r onder te zetten of allienig een J. Dan wet zi'j wel genoeg en mochten d'r in huus al ere ogen over gaon, dan zol ze heur van de domme holen kunnen en zeggen dat iene zeker een grap mit heur uuthaelen wil. Of zol d'r daor in Frieslaand soms wat mals gebeurd wezen? Dat hi'j vochten het in een harbarg? Zol Jan een vechtersbaos wezen? Zollen ze him huund hebben omdat hi'j zo slietel in de kleren is en daor

vervelende dingen over zegd hebben, zol hi'j d'r doe inbatst hebben en now onder de smatlappen zitten? Of zol hi'j him mit et zendemi'jen in een bien raekt hebben, een trap van een peerd had hebben? Et kan toch allemaole? Dan kan hi'j heur misschien gien tiedinge doen, mar hi'j kan iene anders toch een briefkaortien schrieven en versturen laoten?

De weken verstrieken en et is zoemer. Et vasse gruun van de meitied is verdwenen, de beien van de sepiepen beginnen al rood te wodden. De vleebeien en de brummels zullen aanst zwat wodden, de merellen riepe. Et huj dat veur 't huus op et laand bi'j mekeer zwild wodt rokt kruderig. Mar d'r komt gien tiedinge, elk bericht van Jan blift uut.

Wat ok uutblift is et maondelikse ongemak en dat maekt heur ongerust. Zol et kunnen daj' as vrouw een maond overslaon of dat et laeter komt en dat et de volgende maond dan weer gewoon is? Mar wie moet ze daor naor vraogen? Zoks kan ze Gees toch niet mit ankommen? Of moet ze d'r veur naor de dokter? Mar dan zal ze thus uutleg geven moeten. Misschien maekt ze heur ok wel zorgen om niks, is et over een weke of wat allemaole weer gewoon. Diepe in de huud wet ze vanzels bliksemse goed dat ze heurzels veur de gek hoolt mit zokke bedaenkself.

Et wo'n mattelende weken van ongerusthied en benauwdens en een maond laeter blift et weer vot. Now moet ze et zeggen, ze kan d'r niet langer ommehenne, et pakt heur bi'j de strotte. Ze zol et vanzels best nog een schoft verburgen holen kunnen. As ze nao verloop van tied wat wied zittende kleren anstruupt, zal gieniene d'r veureerst euvelmoed in hebben, zal gien meens zien dat et niet kouster is. Mar Jan moet et weten, ze zullen trouwen moeten. Hi'j zal grif wel mit heur trouwen willen, ze bin ja zo gek op mekeer. Mar hi'j is zonder goeie te zeggen votgaon en het nooit weer wat van him heuren laoten. Zol hi'j heur indertied op 'e tok hullen hebben? Nee, netuurlik niet, dat zol Jan nooit doen, zo is hi'j niet. D'r is grif een goeie reden dat ze nog niks van him verneumen het, mar ze kan niet bedaenken wat.

Ze zal een poppien van him kriegen. Misschien dat hi'j hier dan toch wel argens in de buurt arbeider wodden kan, misschien

het heit wel wark of wet die een plakkien veur him. Ze legt de haand op 'e boek. Mar as Jan now zegt dat et niet van him is, dan vergaot et heur dommiet krek zoas et wondere Wiepie vergaon is, en die wodt niet veur vol aanzien. Ze moet et zeggen, Jan moet et weten. Ze kan d'r niet langer mit ommelopen blieven. Mar hoe slim zal heit tekeergaon as ze d'r mit op 'e lappen komt? Et zwiet brekt heur uut. Waoromme het ze ok daon wat Jan graeg wol, het ze toegeven an zien verlangsten? Mar ze wol et zels toch krek lieke graeg?

Die naacht dot ze al weer gien oge dichte. Ze zicht deur et bedsteeraempjen de vleermoezen in schiemerdonker om huus henne cirkelen, ze heurt in de veerte, in et laand bi'j de Scheene, et beulen van een koe, vernemt de voegels morgens in alle vroege roer wodden. In de wal tiereliert et an ien stok deur.

As de manluden aovens nao et eten nog even aachteruut gaon binnen en ze mit Gees bi'j de taofel zit, zegt ze et inienend.

'Gees, ik hebbe de stongen al twee keer niet had.'

Ze bit heur op 'e lippen en dust Gees niet an te kieken. De stilte hangt een ogenblik as een rommelschore, daor elk memment de bliksem uut slaon kan, in de keuken. Dan is et krek as wodt Gees deur een wapse steuken.

'Wat zeg ie me daor? Zeg dat nog es! Ik hope toch werachtig niet da'k et zokrek goed verstaon hebbe. Heb ie de stongen al twee keer niet had?'

Ze nikt.

'Fladde van een jonk, ie willen me toch zeker niet vertellen daj' in de kraom moeten?'

'Ik daenk et wel.'

De traonen springen heur in de ogen.

'Woj' me zeggen daj' zwaor binnen? Daj' je deur een kerel verriefelen laoten hebben? Wi'j' oons die schaande andoen?'

Gees schoft mit een boel bombarie de boddeboel an de kaant.

'Now, daor biwwie dan mooi klaor mit! Dan zo'k me a'k jow was mar gauw een keermennig van de ledder knoffelen laoten en zien da'k een flapperd kreeg.'

Heur stemme klinkt schel.

'En wie is de gelokkige a'k vraogen mag? How...'

Gees kikt heur inienend recht in de ogen.

‘Ik docht de laeste tied al dat d’r wat mit je was, dan he’k me dus toch niet verzind. Ie deden mi’j vusen te stiekem. Aachterbaks geval daj’ binnen! En aovens mar naor de Scheene te toffelen om daor zogenaemd naor de oelen te luusteren. Now, ie zullen daor wel aandere dingen daon hebben.’

Gees heur aosem hokt.

‘Ie hebben je daor toch niet ofgeven mit die vent die hier om eier an de deure west het? Zeg me dat dat niet waor is.’

‘Et is wel waor,’ fluustert ze, ‘hi’j hiet van Jan en we holen van mekeer.’

‘Ze holen van mekeer,’ blaft Gees schamper, ‘ik wor d’r wieke van om ’t hatte. Weej’ eins wel hoe oold aj’ binnen? Nog krek gien zestien! Now, ik moet zeggen daj’ vorlik binnen. En wat moet d’r now gebeuren? Stao daor niet as iene die niet tot tiene tellen kan. Wat moet d’r now gebeuren, vraog ik je? Of hej’ daor nog niet over naodocht?’

‘Jan moet et weten.’

‘Je heit moet et weten, zij’ bedoelen.’

Gees paandert de keuken uut.

‘Berend!’

Heur stemme galmt d’r over.

‘Berend! As de wiedeweergao in huus kommen! We hebben heibel in de hutte en best heibel ok!’

Heit stapt even laeter mit een verbaosd gezicht de keuken in.

‘Wat is d’r te redden? Wat beraos ie toch?’

Hi’j kikt van de iene naor de aandere. Gees wist naor heur.

‘Tante Betje het al twie maonden niet op vesite west. Die dochter van je het een hiele malle bok reden, die het heur een jong anzetten laoten deur die glundige pikeur van een iekschelder die hier an de deure west het om eier.’

Even is et as slat et vuur heit uut de ogen weg, dan komt zien voest dreunende op ’e taofel daele.

‘Is dat waor?’ raost hi’j. ‘Kiek me an a’k tegen je praote. Kop in de hoogte, verdomde slief daj’ binnen.’

Ze kikt him an.

‘Is dat waor?’

‘Ja, heit.’

‘Wel allemachtig nog an toe. Smerige klitse daj’ binnen. Om je beflappen te laoten deur zoe’n schooier.’

‘Ik hool zo van him,’ fluustert ze.

Heit buldert et uut.

‘Hi’j het je bruukt. Hej’ dat dan niet iens in de gaten, dom varken daj’ binnen? Die smerige luzebos het je besmousjast. Iene van dat hakmak! Een vent die nog gien naegel het om de kont te klauwen. En deur zoe’n iene laot ie je griepen? Now, as ie dan zo van him holen, gao dan naor him toe. Ik zal je niet tegenholen. Ik hadde hoopt daj’ laeter de vrouw van een flinke, oppassende boerezeune wodden zollen, mar as ie de hoere van die iekschelder wodden willen, dan gaoj’ je gang mar. En now ogenblikkelijk uut mien ogen veurda’k me een ongelok an je begao, vodde van een jonk daj’ binnen. Ie kun veur mien pat hier op stee doodvalen.’

Hi’j batst weer mit de voest op ’e taofel, de koppies rinkelen in de paanties.

‘Ik bin liever de hoere van die iekschelder as de vrouw van een boerezeune die neffens heit goed en riek genoeg veur me is.’

Ze kikt him recht in de ogen as ze dat zegt en is inienend doodkalm. Heur woorden stuiten deur de keuken henne. As heur heit van de veralderaosie niks meer zegt, keert ze heur omme, lopt naor de bedstee en gaot mit de kleren an op bedde liggen.

‘Hoe koj’ ok zo stom,’ heurt ze Albert laeter an de ere kaant van de deure fluusteren. ‘Ie bin niks beter as die onneuzele siepeltriene van een wondere Wiepie.’

Ze zegt niks weeromme, de traonen lopen heur over de wangen.

As alleman laeter op bedde gaon is, pakt Anna et oolde rieten koffertien en stopt daor wat klereboel in. Dan gaot ze weer op bedde liggen en perbeert ze klaorwakker de naacht deur te kommen. De vlermoezen vliegen weer om huus henne, in de veerte beult weer een koe en de voegels in de wal beginnen bi’j et eerste locht van de morgen weer te zingen en te tierelieren dat zowat dot. Ze wet sekuur wat ze doen zal, ze zicht et allegeer helder veur heur. Nog even waachten, de wekker op ’e beddeplaanke tikt de tied vot.

De hiele lange naacht het ze gien oge dichtedaon en toch is ze zo helder as 't mar kan as ze hiel veurzichtig van bedde komt, ze moet vanzels gieniene wakker maeken. Ze gooit et dek een betien terechte en dot de bedsteedeuren dichte. Op 'e ti'jen lopt ze naor et keukenkassien en pakt Gees heur beurs mit de huus-hooldcenten d'r uut. D'r zit genoeg in om heur veur een schoffien redder te kunnen. Ze walgt van heurzels omdat ze geld aachter-over drokt, mar et kan now even niet aandere. En as 't niet kan zoas et moet, moet et mar zoas et kan, zol mem zegd hebben. Ze stopt de beurs in de maantelbuse en pakt et rieten koffertien. In de bedstee in de kaemer heurt ze heit snorken. Dan kikt ze nog es een keer om heur henne, naor alles wat heur zo eigen is. En toch is et krek as heurt ze d'r al niet hielemaole meer bi'j. Moedwillig perbeert ze de draoden van heur gevul mit et huus deur te knippen. Ze moet ofstaand doen van alles wat heur hier zo vertrouwd veurkomt. Hier blieden kan niet en dat moet ze verstaandig berideneren. Zol et ok niet verstaandig wezen en neem een broggien mit veur onderwegens? Et is stom dat ze daor gisteraovend niet an docht het, doe hadde ze heur stiekem nog wel wat toemaeken kund. Ze kan et now beter mar niet doen, stel dat iene heur toch ommeheisteren heurt in de keuken en over 't mad komt. Dan mar zonder boekvulling de deure uut. Ze gaot et aachterhuus deur naor de deure. As Albert now mar niks vernemt, die slapt meerstal zo vaaste niet as heit. De deure kraekt en piept gelokkig niet. Ze hoolt de aosem in as ze him weer aachter heur dichtedot. Even schrikt ze heur een ongelok: de katte strikt heur vlaaikende bi'j de bienen langes.

'Votgaon,' fluustert ze, 'ie moe'n votgaon, poes. Ze geven je aanst wel eten.'

Anna lopt naor et hokke an de oostkaant van et huus waar de riederi'je en heur fiets in staot. As ze mit de fiets an de haand krek et

hokke uut zal, gaot de achterdeure van et huus los. Albert komt butendeure en gaot onder de vleepollen bi'j et zinkgat staon te pissen. As hi'j now mar gauw weer op bedde gaot. Hi'j staot nog even om him henne te kieken as et pissen daon is, dan gaot hi'j et huus weer in. Ze waacht nog een menuut of wat en lopt dan stiekem achter et zinkgat en et vuurhokke langes naor de menninge toe. Et is onwarkelik stille om disse tied van de dag, allienig de voegels in de wal bin roer, veerder is de wereld nog diepe in de ruste. Ze moet inienend huveren, zo kil is et op 'e vroege morgen, de haorties op heur aarms gaon d'r recht van overaende staon. Of zol dat deur de spanning kommen? Op 'e menninge stapt ze op 'e fiets en ridt naor de weg toe. Achter heur blijft et rustig, Albert is blikber weer op bedde gaon, gieniene het heur votgaon zien. Et zal zeker nog een klein half ure duren eer ze in huus wakker wodden, van bedde kommen, de manluden henne te melken gaon en Gees in de keuken omme begint te scharrelen. Dan eerst zullen ze heur missen, tot de ontdekking kommen dat de bedstee leeg, zi'j, de fiets en de beurs vot binnen. Ze zullen heur niet meer achterhaelen kunnen, lichtkaans dat ze heur votlandik niet iens zuken zullen. De koenen moe'n eerst mulken wodden, die gaon grif veur. Misschien zullen ze daenken dat ze in de loop van de dag wel mit hangende poties de menninge weer daelekommen zal, mar dan hebben ze et mis. Daor verzinnen ze heur dan in, ze is d'r meer as wisse van dat ze niet weerommekommen zal.

Op 'e weg kikt ze nog ien keer achteromme naor et huus dat zo vertrouwd tussen de boswallen mit de hoge iekenbomen ligt. Wat d'r veerder ok gebeuren zal: et zal toch altied heur huus blieven. De traonen springen heur in de ogen. Now niet wieke wodden, mar deurtrappen. Mit elke meter raekt et oolde veerder van heur of en komt et ni'je dichterbij. Nargens is een meens te bekennen, gieniene zicht heur de diek langesgaon. Ze gaot de hoek omme en ridt bi'j de kärke langes, daor mem op et hof veur altied ligt uut te rusten. Even vuult ze de andrang om heur dag te zeggen, heur te vertellen wat ze van doel is. Mem zal et niet verklappen, die zwiegt as et graf. Tied het ze zat, ze zal aanst lichtkaans wel argens een ure waachten moeten eer de trein komt. Mar ze is hier nog vusen te dichte bi'j huus. As ze heur toch naokommen zul-

len, kan ze now beter deurrieden. Ze gaot et west in, de Boverweg op. As ze al aachter heur ankommen, zullen ze vermoedelik eerst naor et stesjon van Wolvege gaon, daaromme is ze van doel en fiets naor Peperge en stap daor op 'e trein naor Jan in Nunspeet.

As ze laeter deur Steggerde fietst, kri'jen daor twie haenen tegen mekeer op. De iene perbeert de ni'je dag nog mooier in te kri'jen as de aander. Omdat ze tied zat het, gaot ze een schoft in de baarm zitten te luusteren. Et liekt vanzels een betien nuver dat ze hier morgens hatstikke betied zo zit, daaromme hooft ze sekuur de diek in de gaten. Mar d'r is niks, d'r is gieniene te zien. En moch d'r al iene ankommen, dan is ze rap genoeg in de bienen. As de haenen uiteindelik uutkri'jd binnen, stapt ze weer op 'e fiets.

Een schoffien laeter zicht ze in de veerte de mooie toren van de Pepergester karke al. Thuus hebben ze now vanzels al lange ontdekt dat ze vot is. De naeme van et dörp Peperge staot in grote letters op et stesjon en op 'e goederenloods mit de briede overkapping. Tussen beide gebouwen in lopen de reels van de drie sporen. Ze zet de fiets an de ziedkaante van et stesjon, zal ze die ooit weerommezien? Jan zal dommiet ongetwiefeld tegen heur zeggen dat ze drekt wel bi'j heur op 'e Zoom blieven kan. Now ja, et interesseert heur hielendal niet wat d'r hier dan van de fiets wodden zal. Bi'j et leket kocht ze een kaortien naor Nunspeet, een kaortien naor Jan, naor een aandere wereld, een aander leven, dat argens in et zuden, op 'e Veluwe, verburgen ligt aachter grote bossen. Ze is ien van de weinigen op et perron en lopt wat hennen-weer. Dan zicht en heurt ze de trein in de veerte ankommen. Veur et eerst van heur leven stapt ze in een trein en reist ze een droom aachternao. As ze votrieden zicht ze nog krek een zwink van de fiets die tegen de ziedmure van et stesjon staot, et is even veur half achte.

Onderwegens vragt ze wel een keermennig as ze wel goed zit, et is allegeer ok zo vremd. De plakken daor ze onderweg stoppen: Meppel, waor nog een oolde tante van mem wonen moet, en Zwolle. Ze dinderen over de Iessel en dan kommen de bossen en heidevelden van de Veluwe daor zuver gien aende an liekt te kommen. Thuus hebben heit en Albert et melken grif al lange daon en griemt Gees now mit de smerige bri'jbodden omme. Misschien

dat ze heur toch wel zuken, mar as ze merken dat de fiets vot is... Waor moe'n ze zuken? Ze zullen heur vast wel indaenken kunnen dat ze naor Jan toe is. Heit zal wel nauw te hikken wezen en zeggen dat ze d'r veur zien pat veur altied wel blieven kan. En Gees zal foeteren omdat die now allienig veur alle wark in et veurhuus opdri'jt. En Albert... Wat het ze einliks mit Albert? Et is heur breur, mar hoe nao is die heur aenlik?

Deur et smerige raempien van de trein zicht ze in de veerte de rook van een vuurtien in de hoogte gaon. Ze moet inienend daenken an et vuurtien van kreupele Ids. De dag het zo staorigan de laeste slaop uut de ogen wreven. Een waeterig zunnegien loert zo now en dan ni'jsgierig tussen de wolkens deur. Et is eins ok wel hiel opwienend dat ze veur de eerste keer van heur leven in een trein zit en dat ze Jan aanst weer zien zal. Mar al die onzekerheden... Wat zol Jan d'r van vienen dat ze een poppien kriegen moet? En as hi'j dommiet now es niet thuus is, wat moet ze dan?

'Biwwe al zowat in Nunspeet?' vragt ze veur de wissighied an een vrouw die an de aandere kaant van et gangpad zit.

'Da's et volgende stesjon,' zegt die.

Vuuf minuten laeter is ze d'r, piepende en knarpende komt de trein stille te staon. Stesjon Nunspeet. De naeme van et dörp staot hier ok, krek as in Peperge, in grote letters op et stesjonsgebouw. Dat zal dan overal aandere de gewoonte ok wel wezen. Ze pakt heur rieten koffertien, stapt uut, lopt et perron of, en het gien flauw idee wat veur kaant ze now aenlik op moet. Et is twintig minuten over tiene, drie uren het ze in de trein zeten. Ze is zuver wat stief in de bieten van et lange zitten en vernemt inienend dat ze honger het, mar bi'j Jan en die zal ze doukies grif wel schoften kunnen. Ze lopt op een mannegien in een gladde stiesiekoren broek en een verstellde, streepte boezeroen of.

'Weten jow ok waor hiere een Jan Bouw woont?'

Hi'j kikt heur es op-en-daele an.

'Dan zij' wel op 'e Zoom wezen moeten.'

'Ja,' zegt ze, 'mar wat veur kaant moe'k dan oplopen?'

Hi'j kikt heur nog es an.

'Weet ie wel zeker daj' op 'e Zoom wezen moeten?'

'Ja, dat daenk ik wel. Jan het zegd dat hi'j daor woont.'

‘Et bin daor allegeer Bouwgies,’ zegt de man.

Hi’j gefit mit de haand an hoe ze lopen moet en nemt heur ondertied nog es sekuur in him op. Et is krek as stuurt hi’j heur de kaant van De Zoom liever niet op.

‘Die kaant moej’ oplopen, de kaante van Hulshorst uut.’

De man wiefelt even.

‘Mar weet waor aj’ hennegaon, et is daor klaorebaore aarmoede. Now ja, ie zien aanst de lokemetiefhusies wel in ’t onlaand staon, dan moej’ daor nog mar es vraogen, ie hebben de mond bi’j je. Daor zal alleman mekeer wel kennen, et is temeensen allegeer etzelde slag volk. Mar et liekt me niet echt een gaedelik plak veur zoe’n maegien as ie binnen. Wat zuuk ie daor toch bi’j die arme schobbers? Wees toch wiezer, mien maegd.’

Ze bedaankt de man. Et rammelt heur in de maege. Nao nog een peer keer vraogen is ze op ’e Zoom en zicht ze de aarmoede van de husies en hutteboel. Ze bit heur op ’e lippen, as ze wil kan ze nog weeromme. En dan toch mit hangende poties weeromme-kommen? Nooit! Aarmoede is gien schaande, zol mem zeggen. En hier is Jan, ze zal him eindelijk weerommezien. Mar waoromme heurt ze die roege woorden van heit now in heur heufd?

‘Dat volk het gien naegel om de kont te klauwen.’

De zonne is votkreupen achter donker woddende wolken. Een oolde vrouw in tadden en bellen wist heur mit een maegere aarm et husien an daor Jan wonen moet. De moed zinkt heur in de schoenen as ze over een zaandpad lopt dat tussen een lappien heide mit wat birkenbomen in ligt. Inienend komt de zonne weer veur ’t locht, die as et waore een strepe over et veld glieden lat. An de iene kaant d’r van schient de zonne, an de ere kaant nog niet. Ze blift staon, kikt om heur toe, en zicht een onthutsend plaetien. De prachtig bluiende heide, et blikkerende wit van de stammen van de birken, een evertaske die veur heur uut de heide inschöt. An de iene kaant de pracht van de netuur, an de aandere kaant de ellende en de aarmoede van et volk dat in al disse pracht huust. De krotten, de vodden daor de jongen in lopen, de vrouwluden die d’r zo te zien hielemaole in verslonteren. Een stokkien hel in de hemel. De strepe over et veld glidt weeromme, de zonne raekt weer vot achter de donkere wolken.

Et husien daor ze wezen moet is optimmerd van plaanken en et dak is van stro en plaggeboel. De geite staot butendeure an de stikke, et zal dezelve wel wezen die ze in de Koebos bi'j heur hadden. Ze hoeft niet van volk te roepen. As ze haost an de hutte toe is, komt d'r een vrouw butendeure mit een bessem in de haand. Twie kleinjongen kommen aachter heur an. Et is de vrouw die ze op 'e waegen van Jannes Wisman en in de bos an 't wark zien het. Een sloonze van een vrouw, et haor hangt heur in slierten om et heufd. De kleinjongen bin te smerig om an te pakken, ze hebben gatten in de kleren en de kleinste zit onder de snottebellen. Een ogenblik staot Anna de boel zo wat an te kieken, dan schrikt ze van de rauwe stemme van et vrommes dat veur heur in de deure van de hutte staot.

'Moej' wat?'

'Ik zuke Jan,' zegt ze hulpeloos.

'Jan? Wat veur Jan? Et stikt hier van de Jannen.'

Et ooldste joongien is intied naor de geite toe lopen en hot an et beest omme.

'Opholen Gangelof, smerig kroete daj' binnen. Laot die sik mit rust, dommiet kriej' et ketten weer om de bienen henne en raos ic as een maeger varken.'

De vrouw begint te kochelen.

'Aj' niet votdaolik bi'j die geite wegkommen, dan beinsel ik je d'r bi'j weg.'

'Jan Bouw,' zegt Anna. 'Jan is jow zwaoger toch? Jim bin les-send ommes bi'j oons in de Koebos west te iekschellen. Ik hebbe je op 'e waegen van Jannes Wisman zien, doe die jim van et spoor haeld hadde.'

Ze zegt mar niet dat ze heur ok in de bos zien het. In de hutte begint een kiend te raozen, grif de poppe die in de kroje lag.

'Zwaoger?'

'Ie bin de vrouw van Jan zien breur toch?'

De vrouw lacht schrill.

'Het hi'j je dat soms wiesmaekt?'

'Is Jan d'r niet? Kan 'k niet even mit him praoten?'

Ze vuult heur ongemakkelijk. Was Jan d'r now mar, dan was alles in ien keer goed.

‘Jan is an de sjaggel, die is gister in alle vroegte ofzet en wanneer as die mooie sinjeur d’r weer is, dat zien we wel. Daor kuwwe gien staot op maeken. Jan is op kerwei en as hi’j thuis is, is hi’j meerstal ok op kerwei.’

Et vrommes strikt heur over de boek henne.

‘De vierde is op komst, ik zal je vertellen dat Jan d’r wat van kan. Ie zullen now wel in de smiezen hebben dat et mien kerel is, die breur van him is niet trouwd. Ze bin trouwens tegere op ’e sjouw en misschien haelen ze onderwegens ok wel ommeraeck ondocht uut. Gieniene hoeft mi’j wat wies te maeken, ik hebbe hiel goed in de gaten dat hi’j niet van aandere vrouwluden ofblijven kan. Of hi’j het op ’t mement argens een puttien wark, hi’j het een vrouw bi’j de huid, of hi’j zit an de draank. Zien breur en hi’j hebben tegere al zovule draank opzeupen daj’ d’r wel een huusholing mit grote jongen in verzoepen kunnen.’

Et klinkt nog altied lieke schel.

‘Die glundige sjerpslikker het jow dus ok plat kregen?’

Ze wil wat zeggen.

‘Nee, zeg mar niks, ik hebbe bliksemse goed in de gaten hoe as ’t d’r veurstaot, onneuzel boerejuffertien daj’ binnen. Ie dochten toch zeker niet dat hi’j mit je trouwenzol?’

Et vrommes lacht, mar et lachen gaot over in kochelen.

‘En dat komt hier in heur goeie goed De Zoom op. Now, kiek mar es goed om je henne, ie bin hier now toch. Hier huust die mooie kerel dus, die je de kop gek en overstuur maekt het. Vertel et me mar es: zoj’ hier graeg wonen willen? A’k jow was zo’k mar rap weerommegaon naor dat luzeleventien van je. Ie hebben d’r gien flauw benul van wat aarmoede is, ie weten niet half hoe zeer as et dot aj’ je eigen jongen bi’jtieden gien eten geven kunnen. Daj’ ze zonder timpe bolle in ’t nust sturen moeten. Ie kommen uut een aandere wereld en weten niks van die van oons of.’

De vrouw begint weer op et joongien omme te rachen.

‘Kom bi’j die geite weg, Gangelof, dat he’k je zokrek ok al zegd. Ik waarschouwe je niet nog een keer. Ogenblikkelijk hier kommen, dommiet zit ie weer onder de smatlappen. A’k je haelen moet is ’t te laete, dan slao ’k je de bessem stokkend op ’e peinze.’

Dan het de vrouw et weer tegen heur.

‘Gao mar rap weeromme naor je eigen wereld, dan kuj’ ze daor vertellen in wat veur hollen en hutten we hier huzen, hoe we stinken en bi’jtieden onder et ongemak zitten. Wees mar bliede dat die mooie iekschelder al een wief het. Maek daj’ votkommen uut dit ongelokkige oord dat deur God vergeten is en waor alleman algedurig op schobberdebonk lopt.’

De lange lijs veur heur spi’jt een rachel naost heur in et zaand.

‘Dit is gien plak veur teergevulige jufferties.’

Ze vuult de zerighied deurklinken in al die roege, rauwe woorden.

‘Wees mar niet ongerust, ik zal tegen Jan zeggen daj’ an de deure west hebben, dat hi’j weer raek scheuten het, en dat d’r nao verloop van tied daorginderd bi’j jim ok iene van him in et wild ommelopt.’

Dan keert de vrouw van Jan heur hoestende de rogge toe en lopt zonder wat te zeggen mit de bessem in de haand de hutte weer in. De jonge die onder de snottebellen zit, staot heur bertaol an te kieken. Et is krek as zal ze van heurzels valen. Ze keert heur omme en lopt verdoofd et zaandpad tussen de heide en de birkenbomen weer langes naor de aandere wereld. Ze moet zien dat ze et stesjon weerommevint. En dan? Wat d’r dan gebeuren moet wet ze niet. Waor ze dan henne moet? Ze kan niet meer daenken, et maelt heur an ien stok deur in et heufd omme. D’r valen inienend zomar een stokmennig dikke spatters. De locht staot naor regen, mar ze het d’r kwaolik arg in. Ze kikt niet goed waor ze lopt, stroffelt over een boomwottel en komt laankuut in et zaand terechte. As ze weer overaende straampelt en heur kofertien pakt, zicht ze dat d’r in de veerte iene naor heur staot te kieken. Ze klopt heur et zaand van de kleren. De haand dot heur zeer, ze het him mit et valen wat verknoffeld.

Op et perron gaot ze op een baankien op ’e trein zitten te waachten. Veur heur zicht ze de hieltied dezelve beelden: Jan die vanof de waegen van Jannes Wisman naor heur lacht. Jan, die onder de boom van goed en kwaod bezit van heur nemt. Zien gezicht, zien stemme, zien lief.

Mem hadde heur et verhael van de boom van goed en kwaod een keer verteld doe ze tegere, op een aovend in et vroege veurjaor, aachteruut lopen weren naor de Scheene toe. Et laand was geel van de peerdebloemen west.

‘Ik zal je et verhael van de boom vertellen,’ zee mem, ‘et heurt bi’j heiten familie, mar heit interesseert zoks niet. Die he’k d’r nog nooit over praoten heurd, die gefit niet om verhaelen. Dat daaromme vertel ik et je, want familieverhaelen heur ie deur te vertellen, aandere raeken ze vot in de tied en dat moet niet. Dan kun ie et laeter deurvertellen an jow kiender.’

‘Hoe wet mem dan van et verhael of as et heit niks schelen kan?’

‘Van pake, heit zien heit. Die is op een aovend mit mi’j naor de boom toe gaon. Ik zal je et verhael van de boom vertellen, zee hi’j, en dan moet ie et laeter weer deurgeven an jow kiender as die d’r eupen veur staon. Ik hebbe et him doe beloofd en die belofte kom ik now nao.’

Ze gongen onder de grote ekkelboom zitten, Anna streek es over de roege baste.

‘Is de boom al oold?’

‘Oolder as honderd jaor. De pake en beppe van pake hebben him hier plaant doe die hier kwammen te wonen. Et moet vlak nao de tied van Napoleon west hebben. Zo lange is et al leden, dus gao mar nao. Die oolde overpake kwam van Berkoop en in datzelve dörp woonde een maegien daor as hi’j staepelgek op was en zi’j was lieke gek op him. Mar centen om argens wat te beginnen, hadden ze niet. En doe leek et gelok heur inienend mit te zitten en kon hi’j een flink stok geld beuren. Een zeune van een grote, gezeten boer mos onder dienst en hadde daor gien nocht an, dat die wol mar wat graeg vri’jkocht wodden. Et was in die tied nog zo dat een aander dan in jow plak onder dienst kon. Mar zoe’n vervanger mos dan vanzels wel knap betaeld wodden. Soldaot wezen was een had en onwis leven, ie wussen mar nooit waar aj’ henne mossen te vechten mit et leger van de keizer en ie wussen al hielemaole niet aj’ ooit wel weer thuuskommen zollen. De familie van een protte soldaoten kreeg nao verloop van tied de tiedinge dat heur jongen sneuveld weren en van een boel

aanderen wodde gewoon nooit meer wat verneumen. D'r wodde seins jaoren op zokke manluden waacht, mar ze kwammen niet weeromme. Maegies wodden intied gek op aandere jongkerels, mar dusten daor haost niet an toe te geven omdat heur soldaot misschien toch nog weerommekommen kon. Die overpake van jow moet een allemachtig grote, sterke kerel west hebben die wel wat anduste en van aeventuur hul. Dat zodoende kwam hi'j bi'j et garderegiment van de grenadiers terechte, daor hadden ze graeg veerdige jongkerels die flink an de lengte weren. En wat ok van belang was: hi'j was goed hadded, want hi'j hadde him bi'j de winterdag meerdere keren hielemaole beklumen en zowat doodvriezen laoten mit et muddejaegen. Dat hi'j zo hadded was en goed tegen de koolde kon, zol him as soldaot meraokelse goed van passe kommen. Dat zo wodde hi'j nommerwisselder en gong hi'j in plak van die rieke boerezeune et leger in. Van de centen die hi'j d'r veur beurde wol hi'j laeter mit dat maegien, daor hi'j zo gek op was, een klein spullegien beginnen. Hi'j het in 1812 die verschrikkelike tocht van Napoleon naor Ruslaand mitmaekt, et is een wonder dat hi'j wel weerommekommen is. Bi'j duzenden bin de soldaoten daor in de barre Russische winter en in et ieskoolde waeter van de Berezina ommekommen. Van goenend die et al oppreddeden mossen bi'jtieden alderhaande ledemaoten ofzet wodden en as d'r dan kooldvuur bi'jkwam was 't asnog een bekeken spullegien. Doe kwam et him dus goed van passe dat hi'j winters zo vaeke henne te muddejaegen west hadde. Hi'j moet trouwens wel wat mankementen oplopen hebben, wat him percies mekeert het wee'k niet, mar hi'j het een schoft in een hospitaal in Frankfort legen. In 1813 het hi'j nog een veldtocht in Saksen mitmaekt, mar doe leup et zo staorigan op et laeste weeromme naor Berkoop. Hi'j hadde gien lotien vleis meer op 'e ribben, mar was d'r deurhenne kommen, en goed gezond. Misschien het zien droom over een eigen plakkien veur him en dat maegien him d'r wel deurscheurd. Gien meenske kan ommes zonder dromen. Over al dat gruweliks, wat hi'j onderwegens mitmaekt hebben moet, het hi'j nooit een woord zegd, dat was verleden tied. Lichtkaans dat et wel te vreselik west het om et vertellen te kunnen. De meen-

sken zollen zien verhaelen misschien niet iens veur waor hullen hebben en zegd hebben dat hi'j een grote fantast was. Wat d'r in oorlogen an mals gebeurt is veur de meeste meensken omme mar kwaolik te bevatten.'

'En doe bin ze hier kommen te wonen?'

'Ja, dat maegien hadde al die tied op him waacht en doe bin ze hier mit een klein spullegien uut aende zet. Dat husien moet hier vlakbi'j de Scheene staon hebben, een tippe aachter oons huus uut dus. Et huus van oons is van vule laetere daotum, dat hebben ze indertied wat dichter naor de weg toe zet. Op 'e avend van de dag dat ze de lange hure ingaon binnen, hebben ze hieere tegere dat ekelboompien plaant en ze hebben bi'j de Scheene staon en heur gerechtigheid overkeken. Et stokkien grond dat van heur was, heur bedoeninkien. Et het doe misschien wel krek zoe'n mooie meitiedsaovend west as vanaovend. Misschien hong d'r doe ok wel wat dieze boven de sloden en et is grif dat de kikkers doe ok kwaekt hebben en dat et laand geel was van de peerdebloemen. Disse grote boom hebben ze doe as klein boompien in de grond zet. Een boom veur heur hiele leven, veur alle goeie en kwaolie daegen die ze mit 'n beidend kriegen zollen. Een boom die heur hiel arg lange overleven zol en die oons nog jaoren en jaoren overleven zal.'

'En hebben ze mooie daegen kregen, mem?'

'Ze hebben hier een prachtig leven had, ze hebben kiender kregen en die hier grootbrocht. Ze hullen zo van mekeer dat ze in wezen gien dag zonder mekaander konnen. En toch zal dat ooit een keer moeten, dat gelt veur alleman, meensken kun now ienkeer niet altied bi'j mekeer blieven. De dood komt je vaeke onverwaachs over 't mad, aj' d'r meerstal nog lange niet klaor veur binnen. Ze moe'n al aorig op leeftied west hebben, de ooldste zeune boerkte hier al, doe de vrouw van die oolde overpake hiel rempend, in een peer daegen tied, ziek wodde en wegreaekte. Ze moet bekluumd en bevongen wezen in een natte haast, kreeg koorse, en begon te kochelen. Zi'j raekte as eerste van heur beidend uut de tied en daor kon hi'j niet mit ommegaon. Hi'j kon et niet verwarcken, et niet an dat zi'j d'r niet meer was. Dat mooie maegien van vroeger dat op him waacht hadde doe hi'j, as sol-

daot van Napoleon, him dwasdeur Europa vochten hadde veur een toekomst veur heur beidend. D'r zat gien wezen meer in him, hi'j zee haost niks meer, et was him veerder allegeer wel goed. Op een vroege morgen is hi'j hiel betied van bedde gaon zonder dat ze et in huus ontdekt hebben. Et kleine iekenboompjen was intied al een hiele boom wodden en de takken stark genoeg om him hopen te kunnen. Zo hebben ze him in de loop van de morgen vunnen. De boom het et allemaole zien. Bomen zien alles, ze geven een stemme an de wiend, mar ze zullen nooit wat deurvertellen, daoromme moe'n de meensken dat doen.'

Mem hul even op mit praoten.

'Now ken ie et verhael ok en kun ie et laeter ok veerder vertellen. Op die maniere is de boom dus an zien naeme kommen: de boom van goed en kwaod.'

'Is et allegeer echt gebeurd, mem?'

'Et is een verhael, mien maegd, gieniene wet hoe et in et echt gaon is, mar zo wodt et tot op 'e dag van vandaege verteld. Meensken hebben d'r deur de jaoren henne lichtkaans wat bi'j fanteseerd. Dat gebeurt mit verhaelen altied, mar dat maekt hielemaole niks uut. Wat moe'n meensken zonder verhaelen, mien lieverd? Allienig aarme meensken zonder gevulde daenzen dat ze zonder verhaelen kunnen.'

Ze keek mem an.

'Wet mem wel wa'k et aldermooiste van et verhael viene?'

'Now dan?'

'Dat dat maegien in Berkoop al die tied op him waacht het.'

Mem hadde glimkt en heur deur et haor streken.

'Ja,' zee ze, 'ie hebben geliek. Misschien is dat et aldermooiste wel. Leef je leven, Anna, daenk d'r nooit over nao hoevule tied je hier misschien nog mar toemeten is, want dan hool ie in wezen op mit leven.'

En doe was et donker west, ze hadde de oolde boom nog een keer over de roege baste streken, en ze weren deur et laand naor et huus kuierd. Aachter heur kwaekten de kikkers in de drinkers-koele.

Jan hadde niet op heur waacht, ze was moedwillig deur him be-

donderd. Ze was niks anders veur him west as een jong ding daor hi'j verlekkerd en slikkebekkende op te zette gaon was. Iene daor hi'j veur een schoffien wille mit hebben kon. Op et perron van Nunspeet, op die augustusdag van et jaor 1922, veraandert de liefde die ze veur him vuult van et iene op et aandere ogenblik in ofkeer en haat. Nooit van heur leven zal ze heur nog een keer zo besodemieteren laoten. Et zal heur niet nog een keer overkommen dat ze zo kienderlik geleuven zal dat iene echt om heur geeft. Et kiend dat kommen moet, zal ze kriegien, dat dinkien kan d'r ok niks an doen en... En wat? Wat moet ze now? Waor moet ze henne? Hoe moet et now veerder? Naor huus kan ze niet, ze zien heur daor al ankommen. Heit mit zien gebulder en Gees mit heur scharpe tonge, die schaemen heur veur heur. Meensken die heur veur heur schaemen het ze gien verlet van. Mar wat dan? Ze wodt d'r raodeloos van, raekt in de tieze van heur eigen gedaachten en prakkesaosies, die over mekaander henne tumelen. Ze kan niet meer gewoon naodaenken, et dri'jt heur an ien stok deur in et heufd omme.

De trein komt d'r an. Ze komt overaende, stapt d'r even laeter in, en reist weeromme naor waor ze vandemorgen wegkommen is. Alles wat ze op 'e hennereize nog zo goed in heur opneumen het, glidt now an heur veurbi'j zonder dat ze d'r oge veur het: de bossen, de briede revier, de grote stad. Bewegende beelden die an de aandere kaant van et raempien veurbi'jgleden. In de trein heurt ze meensken mit mekeer praoten, mar ze vangt gien woorden op. Et bin niet meer as fladden geluud die in golven op heur ofkommen.

In Peperge stapt ze uut, de fiets staot daor nog tegen de mure van et stesjon an. As ze him pakt en d'r opstappen zal, vernemt ze dat de wiend uut de achterbaand is. Ok dat nog. Zol d'r hier een fietsemaeker wezen? Mit de fiets an de haand lopt ze De Blesse deur en gaot ze de rieksweg op, een weg mit an weerskaanten hoge ekkelbomen, in de richting van Willemsoord. Dan slat ze de weg naor Blesdieke in. Nargens is een fietsemaeker te bekenen, of zol ze zo in gedaachten west hebben dat ze niet goed acht geven het en d'r iene straal veurbi'jlopen is? Et zol zomar kunnen. Bi'j een smid kan ze vermoedelik ok wel terechte, zol d'r

in Blesdieke iene wezen? Of in Ooldemark? Mar hoeveer moet ze dan nog lopen, hoewied is dat nog vot? Ze is zo mu as een hond, zwiemelt op 'e bienen van de geeuwhonger, vuult heur zo lammenadig en beroerd as een podde. Zal ze in de baarm zitten gaon om een schoffien te bekommen? Krek zoas ze vandemorgen vroeg in Steggerde naor et kri'jen van de haenen luusterd het. Ze is onderwegens grif wel een bakker veurbi'jkommen, waoromme het ze daor dan niet wat kocht? Ze het ommes centen in de buse. Hadde ze mar een hiempe dreuge bolle. Ze moet perberen en krieg de gedaachten weer wat op 'e riegel. Et is ok te mal en gao hier overdag in de baarm zitten. Wat moe'n de meensken wel niet daenken? De voeten doen heur zeer, alles dot zeer. Et begint te druppen. Et is niet te hopen dat d'r een bujje komt en dat ze hier op dat lange aende weg ok nog natregen zal, mar et blift gelokkig bi'j een drup of wat. Ze schrikt op as d'r inienend iene mit peerd en waegen naost heur stillehoolt.

'Een lekke baand?'

De man op 'e waegen kikt heur an. Een man mit zwat haor en donkere ogen, hi'j zal een jaor of dattig wezen.

'Aj' mitrieden willen? Waor moej' henne?'

Ze kikt de man an.

'Dat wee'k niet, ik wete niet waor a'k henne moet.'

Mit dat ze dat zegt, beseft ze hoe stom as et klinken moet. Dan wodt et heur zomar zwat veur de ogen, mar veurdat ze valen kan, is de man in een oogwink bi'j heur en pakt heur beet.

'Ik wodde een betien dwiel.'

'Dat zag ik, daaromme pakte 'k je vaaste. Ie moe'n hier niet van de wereld raeken. Kom, gao mar naost me op 'e waegen zitten.'

Hi'j pakt de fiets van heur an, legt die in iene zwaai op 'e waegen, en drokt heur op et plak naost himzels daele.

'Vot peerd.'

Ze fieden zonder veerder wat tegen mekeer te zeggen op et west an. Ze zat bi'j heit op 'e waegen naor de bouw toe, bi'j Janes Wisman doe ze naor Wuben Jantien west hadde om sjerp en in de Koebos keken hadde as die man d'r nog was. De man daor ze nooit weer an daenken wil. Kon ze him mar votpoesten uut

heur herinnering zoas ze de peerdebloemepluusters votblaosd het op die eerste aovend bi'j de Scheene. En now zit ze bi'j een wildvremde man op 'e waegen. Et is heur allegeer wel goed, d'r moet mar gebeuren wat d'r gebeuren moet. As ze et hiem van et boereplaetsien oprieden, zicht ze in de veerte de karketoren van Ooldemark.

'How.'

Et peerd staot stille. De man zet et mit de leide vaaste an een paol, tilt de fiets van de waegen, en zet die tegen een schut an. Dan komt hi'j op heur of.

'Gaot et? Kuj' lopen, wat daenk ie?'

'Ik daenke van wel.'

Ze pakt et rieten koffertien en komt de man nao et huus in. D'r is veerder gieniene te bekennen, zol hi'j hier allienig wonen? Wat kan et heur ok schelen.

'Doe de jasse mar uut en gao daor mar zitten,' zegt hi'j, as ze in de keuken binnen. 'Hej' vandaege wel eten had?'

'Nee, nog niks.'

'Dat docht ik al. Daoromme gong ie zokrek vanzels haost van de sokken. Ik hebbe nog een kliekien eerpels mit wat korape en een bod bri'j is d'r ok nog wel. Goed?'

'Ja.'

'Ik maek et wel waarm veur je.'

As ze even laeter de locht van et eten rokt, markt ze eerst hoe'n honger as ze het. Wat hi'j heur veurzet maekt ze allemaole schone op. As ze et bod an de kaant schoft, kikt ze him een ogenblik an.

'Dat was lekker.'

'Dat zag ik, ie hebben eten as een turfgrever. Neffens mi'j zit ie now wel tot boven an toe vol.'

'Aj' me de baand lappen willen zollen, dan moe'k zodaolik mar weer vot.'

'Waor wi'j' henne?'

Ze haelt de schoolders op.

'Kom,' zegt hi'j, 'ie kun haost niet meer op 'e bienen staon van ellende. Ik zol mar een knippertien doen a'k jow was.'

Ze komt him nao as hi'j de deure uutlopt, een lange gang deur, naor een ziedkaemertien an de westkaante van et huus.

‘Hier staot een bedde en in die kaaste ligt beddegoed. Ie hebben verlet van slaop.’

‘Mar kan dat hier zomar?’

‘Ja, dat kan hier zomar. Ie hoeven allienig de ogen mar dichte te doen.’

Hi’j keert him omme en lopt naor de deure toe.

‘Ik zie wel wanneer aj’ weer wakker binnen. Ik moet nog een rokkien doen, ik zal et laand in om de koenen te melken. O ja, ik hiete van Dieks.’

As ze morgens wakker wodt, wet Anna even niet waor as ze is. Ze ligt niet in heur eigen bedstee en heurt de geluden niet die ze elke morgen heurt: et rammelen van bussen en emmers, et tekeergaon van de varkens die voerd wodden, mem die in de keuken ommestommelt. Och nee, mem is d'r ommes niet meer. En dan komt alles, stokkien veur stokkien, weeromme in heur onthoold en zitten alle schallegies weer an mekeer vaaste. Ze kropt in mekaander, perbeert heur onder de dekens te verstoppen en zo klein meugelik te maeken. Boven de dekens is de blote, naekende wereld daor alle aekelike dingen gebeurd binnen. Even nog wil ze an de hadde warkelikhied ontkommen deur vot te kroepen veur de onverbiddelike waorhied, mar et lokt niet meer. De dag het de nacht, daor aj' alles veur een ure of wat in vergeten kunnen, inhaeld. Ze dot de ogen los. Veur et raem daanst een lange draod spinrag henne-en-weer. Ze kikt om heur henne. Hi'j zee dat hi'j van Dieks hiette, dat is een naeme die hier niet veurkomt. Waor zol hi'j now wezen? Hoe laete zol et al wel niet wezen? Et is al zo lochtig as wat. Ze het heur verslaopen, dat is een ding dat zeker is. As een blok is ze gisteraovend, nao de reize mit de trein en et gebongel in et ontiederige weer, in de slaop valen en ze het de hiele lange nacht niet ien keer wakker west. Zol hi'j al an 't wark wezen? Ze komt van bedde en zet et raem een aentien los. In de veerte klinkt et geluud van een sleie. Ze wil et niet, mar ze moet onwillekeurig an et geluud van de iekschelders daenken. Daorginderd is iene die paolties in de grond slat. Zol Dieks dat doen? Zollen ze thus ongerust wezen? Ze gooit et dek terechte. Vandaege zal ze hier toch wel weg moeten, mar waor moet ze dan henne? De vraogen buitelen over mekeer henne. Ze vernemt dat ze zin an eten het, struupt de kleren an, en lopt naor de keuken. De man is nargens te bekennen. Op 'e taofel staot een broodbot-tien veur heur klaor, d'r ligt een bolle, en d'r staot een statpanne-

gien mit melk. De kachel braant. Op 'e tippe van de taofel leit een haanddoek en een stok ziepe. Naodat ze eten het, floddert ze heur bi'j de pompe in et aachterhuus of. In de kaemer slat de klokke tien ure. Zol de man om koffie in huus kommen? Zol hi'j lichtkaans van heur verwaachten dat ze die aanst klaor het? Mar d'r komt niks. Ze lopt wat henne-en-weer en zet heur rieten koffertien klaor. Mar ze kan vanzels niet votgaon zonder wat te zeggen, dat zol niet netties wezen. In de keuken zicht ze hoe rommelig de boel d'r bi'j staot, op et aanrecht staot een flut smerige panne- en boddeboel. Zonder dat ze d'r veerder bi'j naodaenkt gaot ze an 't wark, maekt waeter hiete, waskt de boel of, veegt de vloer an, sopt et taofelzwlk of. En dan staot hi'j inienend aachter heur.

'Et is hier een bende, hen? Een kerel allienig is niks gedaon, die griemt d'r mar wat in omme.'

'Et is niet smerig, allienig een betien rommelig, en now is 't ok niet rommelig meer.'

Hiel even trekt d'r een lachien over heur gezicht.

'Zoj' vandemiddag waarm eten toemaeken willen?' vragt hi'j.

Ze kikt naor et koffertien dat bi'j de deure staot. Hi'j zicht dat ze d'r naor kikt, mar dot krek as hi'j d'r gien euvelmoed in het.

'Hier is de deure naor de kelder. Pas op 'e trappe, die is nogal steil, kuitel d'r niet in. D'r liggen eerpels en stoveri'je en de panne mit vleis staot op 'e vloer. Ie zien et wel en zullen et grif wel opredde.'

Hi'j waacht niet of as ze ok wat weerommezegt.

'Ik zal et laand weer in te vredigen, d'r leupen vandemorgen een peer van mien koenen in et laand van de buurman en dat is niet de bedoeling. Ik hadde dat kirrige, opsternaote mannegien vandemorgen betied al an de deure, die man kan toch zo overdreven en giestend doen, et schoem ston him d'r haost van op 'e mond.'

Dan keert Dieks him omme en lopt de keuken uut. Een aemeri'je laeter heurt ze et geluud van de sleie weer. Ze pakt et koffertien en brengt et weer naor et kaemertien daor ze slaopen het, dan gaot ze de kelder in om te kieken wat veur eteri'je ze toemaeken kan. Ze is doodsbliede dat ze hier nog even blieven mag, et besluit wat ze nemen moeten zal nog even uutstellen kan. Mar

behalven oplochting vuult ze bovenal zeerte. Ze is bruukt en ofdaankt deur de man daor ze zo gek op was en die zerighied schrient heur algedurig deur de huud henne. Mar ien ding is ze wisse van: ze zal vechten, et leven bi'j de vodden pakken, et zal gieniene lokken en krieg heur d'r onder.

As ze die aovend broodeten hebben, ze de boel opredded en nog een peer matties uitklopt het, zicht ze him aachter et huus bi'j de hekkedam staon. Hi'j kikt over et laand naor de bos toe. As ze de matteboel weer te plak liggen het, struupt ze een vessien an en lopt veurzichtig naor him toe. Hiel staorigan kuj' vernemen dat et haastig begint te wodden. De bos rokt naor rotterig blad, d'r roegelen de hieltied ekkels van de bomen, de pollen naost huus zitten vol spinrag daor overdag regendruppen in gleensteren, d'r kommen langpoten in huus. De daegen beginnen te kotten, et duustert hadde. Zonder wat te zeggen gaot ze naost him staon. Hiel even kikt hi'j naor heur, dan kikt hi'j et laand weer over. Et is krek as overdaenkt hi'j zien leven, zo staot hi'j daor. Mit beide hanen hooft hi'j et hekke beet.

'Bekiek ie jow laand?' vragt ze een tikkeltien schruten.

Hi'j kikt heur rempend an, et duurt even veurdat hi'j wat weerommezelt.

'Nee, ik bekieke mien gerechtighied. Mien laand ligt argens anders en ik wete niet as dit mien laand ooit wel wodden zal.'

Dan dri'jt hi'j him lieke rempend omme en lopt op et huus an. Ze is him deur die vraoge op et zeer en te nao an de huud kommen, dat is dudelik. Hoelange zal et duren eer hi'j vraogen zal wie zi'j is, waor ze wegkomt, waaromme as ze gister mit de fiets an de haand over de weg leup? Wanneer zal hi'j heur vraogen him et verhael van heur leven te vertellen? En wat zal zi'j dan zeggen, en wat niet? Kan ze him al die intieme dingen zomar vertellen? Wat zal hi'j dan van heur daenken? Wanneer zal hi'j trouwens vertellen wie hi'jzels is? Ze is bi'j een poervremde man onderdak kommen, een man die heur in zien huus vraogd het, mar die heur weert uut zien leven. Ze huvert, et wodt kil. De wiend het de wolken van de locht jacht en risselt in et blad van de bomen. Et is een steernheldere aovend. Ze kikt naor al die lochies boven heur,

dezelde steerns zullen ze thuis zien kunnen. Zollen ze slim over heur inzitten? Zit zi'j eins over heur in?

Doe ze nog een kiend was, docht ze dat de steerns laampies van God weren, zodat die altied, ok bi'j naachte, alles en iederiene zien kon. Et was zuver een betien een griezelige gedaachte dat d'r iene was die je altied zien kon. Ok aj' stiekem even een natte vinger deur de sukerpot haelden, de klompen van Albert vol waeter geuten, onder et bidden veur et eten hiel stiekem keken as de aanderen de ogen wel dichte hadden. God was niet allienig iene die et goeie mit je veur hadde, mar ok iene die je algedurig in de smiezen hul. Ie konnen eins nooit es een keer ondeugende dingen uuthaelen en et was zo aorig om bi'jtieden dingen te doen die aenlik niet mochten. Mar et geleuf in een god was ze kwietraekt en dat was begonnen doe ze op een zaoterdagaovend heurd hadde wat mem en de doomnee tegere bepraot hadden en laeter doe heit uut Leviticus veurlezen hadde. Mar et was veural deur et vroege verstarven van mem kommen, dat was zo oneerlik. God was grif een bedaenksel van de meensken, dat kon haost niet aandere, daor was ze eins wel wisse van.

Et was op een zaoterdagaovend bi'j de meitied, een klein halfjaor veurdat mem ziek wodden was. De bomen in de wal naost huus zatten vol iekmulders. De zonne was die aovend as een vuurrooie balle in et westen votzakt in et natte riet- en waeterlaand. Mem zat butendeure in een oolde rieten stoel naost de regenbak te bekommen van de mooie dag. Et was een aovend zoaj' die, zo betied in et veurjaor, mar zeldens mitmaekten. Anna was vroeg op bedde kreupen omdat ze heur niet lekker vuulde: et maandelikse ongerief. De locht van de vleebloemen dreef tot bi'j heur in de bedstee. Heit en Albert weren achter et huus et laand ingaon om alvast een zwad te mi'jen. De hiele streek hul d'r nog een gebruik op nao dat vermoedelik al honderden jaoren beston. Now was Anna heur heit in de regel hielendal niet oolderwets en hi'j hong ok niet overdreven slim an oolde gebruiken, mar dit heurde gewoon zo. Et hul in daj' nooit op een maendag mit een ni'je put wark uut aende zetten mochten, want dan reup ie et ongelok over jezels, je huusholing en de boerkeri'je of en haj' grote kaans dat

d'r malle dingen gebeuren konnen: een minne oogst, hujbruj, de bliksem die inslaon zol, ziekte of ongemak onder et vee. Of nog malder: de man mit de zende die an de deure van et veurhuus kloppen zol. Et kon vanzels wel goed gaon, mar aj' een kwaoie maendag troffen, waj' mal gesjochten. Dat as d'r maendags een hoeke bouw ommeploegd wodden mos, dan wodde daor zaoterdagsaovens al mit begonnen. Al ploegden ze mar iene vore, dan was et zin gerust. En as d'r een lappe laand mi'jd wodden mos, dan wodde daor op 'e zaoterdagaovend mit uut aende zet. Ok al wodde d'r dan mar ien zwattien mi'jd, dan was et goed, hadde et ongelok gien vat op je en koj' d'r maendagsmorgens, zonder daj' piene in de boek hoefden te hebben, veerder mit gaon. Dat hiele verhael interesseerde heit niet, et heurde gewoon zo en daormit uut. Mar ondaanks dat mooie, oolde gebruik, ondaanks et ploegen en mi'jen op 'e zaoterdagaovend, was mem een half jaor laeter wel ziek wodden, was de dood wel an de deure van et veurhuus kommen.

Op die mooie meitiedsaovend was de doomnee de reed daele-kommen. Anna hadde zien stemme deur et eupen bedsteeraempien heurd doe hi'j mem goeiendag zee. Ze kon woordelik verstaon wat ze bepraotten.

'Za'k een stoel veur doomnee haelen?'

'Ik gao zolange wel op 'e regenbak zitten, Lutske, maek mar niks gien drokte. Ik blieve ok niet zo lange, ik komme zomar even an. Et is zok alderiewigst mooi weer, dat ik wol d'r wel even uut naoda'k de preek veur morgen schreven hadde en ik miende half en half da'k jow hier butendeure zitten zag.'

Hi'j nuumde mem bi'j de veurnaeme, dat hadde ze him nog nooit eerder doen heurd. Hi'j dee et vermoedelik omdat ze mit 'n beidend weren en hi'j d'r gien arg in hadde dat iene heuren kon wat ze zeden. Ze heurde hoe ze praotten over de biesterbaorlik mooie meitiedsaovend en over heit en Albert die aachter in et laand et eerste zwad grös d'r ofmi'jden. Mem vertelde over et oolde bi'jgeleuf van een kwaoie maendag die je mal te vieter hebben kon. Et was even stille.

'Is d'r, as 't d'r op ankomt, wel echt een verschil tussen geleuf en bi'jgeleuf, doomnee?' vreug mem doe.

Et klonk as een vraoge, mar d'r schiemerde in deur dat d'r veur heur eins niet zoe'n groot verschil was. De doomnee zee niks.

'Doomnee zal d'r wel van schrikken da'k zoks zegge. Vergeet et mar, ik flapte et d'r zomar uut. Och, now ja, ie daenken wel es over zokke dingen nao en aj' je verstaand goed warken laoten... De biebel en zo: et bin veur mi'j aenlik niet meer as soms mooie en soms malle, deur meensken bedochte, verhaelen. Mar ik hadde et lichtkaans beter niet zeggen kund, ik hebbe doomnee te hoge om jow d'r mit in verlegenhied brengen te willen.'

De doomnee stende d'r even op omme.

'En now verwaacht ie van mi'j da'k tegen jow zegge dat d'r echt een god bestaot en dat d'r een leven nao dit leven is. Dat verwaacht ie van mi'j omda'k doomnee bin. En as d'r iene is die steevaaste in een god en de biebel geleuven moet, is et de doomnee. Is 't waor of niet?'

'Dat ligt veur de haand, now?'

'Mar ik kan et je niet zeggen, Lutske. Ik kan allienig mar hopen dat et zo is, mar ik wete et krek lieke min as ie et weten. Mien ja is lieke vule weerd as jow nee. Ie hebben geliek: aj' je verstaand goed warken laoten, dan kan et niet. Mar misschien bin d'r wel dingen die groter binnen as die wi'j oons in oonze grootste fantesie indaenken kunnen. Et is toch een groot wonder dat d'r leven bestaot en dat alles d'r is zoas et d'r is? Dat de sepiepen ieder jaor weer bluiien gaon, de piekies uut de eier kommen, dat de zunne iedere morgen opkomt, en wiend en waeter et laand bi'jtieden gieselen. Mar ik bin d'r niet wisse van, ik stao krek as jow, as 't d'r echt op ankomt, mit lege hanen. Meensken bin ienzeme wezens die antwoorden hebben willen op vraogen daor gien antwoord op te geven is. We deinen as stokken wrakhoolt mit op 'e zee die leven hiet. We zuken hoolvaaste, bin benauwd veur ziekte, smoegen, ongemak, en de dood die onherroepelik een keer kommen zal. We bin in wezen hopeloos an mit et geheim dat leven hiet. Lichtkaans bin d'r daoromme wel meensken west die verhaelen bedocht, opschreven en verteld hebben. Misschien bin et niks aandere as verzinsels, mar wel verhaelen waor meensken hoolvaaste an hebben kunnen as et waeter heur tot de lippen komt. En dat hebben ze dan et Woord van God nuumd om heur

verhael staotus en gewicht mit te geven. Och, al zol et allegeer niet waor wezen, zol dat slim wezen? Aj' d'r mar dingen uuthaelen kunnen die veur jezels van belang binnen, daor aj' veerder mit kunnen op je dwaeltocht. Lichtkaans leeft God allienig mar in de gedaachten van pattie meensken, is et niet meer as dat, mar veur die meensken kan dat alles wezen. De ellende is dat et zoonumde Woord van God an de lopende baand misbruukt wodt, dat meensken mekeer mit heur waarheden om de kop slaon. En dé waarhied bestaot niet, Lutske, daor bin 'k wel wisse van.'

'En ie blieven toch doomnee?' vreug mem zachies.

'Ja, ik kan wel leven mit een geleuf dat lichtkaans niet meer is as een bi'jgeleuf. Ik wete da'k veur pattie meensken wat betekenen kan as de knieper an boord komt en dat is veur mi'j wel genoeg. Et bin de kleine dingen die et leven weerdevol maeken. Een schoffien praoten mit kreupele Ids, een man die as 't d'r op ankomt deur et volk van aanzien minacht wodt. Doe et dochtertien van Ids en de vrouw as klein maegien an de roodvonk wegraekte hewwe tegere bidded: Ids en ikke. Op dat mement was et een veurrecht da'k doomnee wezen moch. Hi'j biddede hadop: knof-felige woorden van een man die praktisch nooit op schoele zeten het, die mar amper lezen kan. Onbe hulpen woorden, mar mooier en oprechter as ik ze mit al mien geleerdhied preken kunnen zol. Mooier en echter as de schrievers van de Schrift ze ooit opschreven kund hadden. Woorden van een man die meer levenswies-hied in him het as alle boeren en boerinnen van de karkeplaetsen hier-bi'j-omme. Die zitten elke weke veuran in de karke deftig te wezen en zeggen van mooie preek, doomnee, as ze in heur glaezen waegens weer naor huus gaon. En ik neme de komplementen in ontvangst en hebbe op dat ogenblik een hekel an mezels om-da'k ze de waarhied niet durve te zeggen. Want a'k veur ien keer zeggen zol wa'k van heur viene, bin 'k mien baentien kwiet en kom ik nargens anders as doomnee weer onderdak. Want wat is de praktiek? Ze bin lidmaot wodden omdat ze graeg op een karkeplaetse boerken wollen. Veur pattie van dat volk is de karke niet meer as een klobbe stiender en van die meensken bin 'k of-haankelik, want van heur moe'k een pat van mien traktement zien te kriegén. En ik moet d'r zels achteran, dat ik komme as een

schooier van tied tot tied bi'j heur an de deure en moet die peer luzige centen bi'jtieden veur de helsdeuren weg zien te haelen. Zoe'n boerewief behandelt me seins as een snotjonge.'

Et is te heuren hoe him dat in de wege zit.

'Ik wete wel, Lutske, da'k eins niet zo praoten mag, ze bin algeer ok niet zo, begriep me goed. Et is ok niet hielemaole eerlik van me, mar et zit me soms zo hoge. Heur ie ze praoten? Nee, doomnee, et schikt vandeweke niet al te goed, we zitten zels ok niet al te rejaol in de centen. Mar ik zal et d'r mit de boer over hebben, doomnee. En dat malle narre mar mit de bek trekken. Kan doomnee ankem weke nog es weer ankommen? Misschien dat et dan niet zo krimp ommekomt. En dan gaot die pronkstat mit heur briedgoolden ooriezzer en een sjeu van komsa veurnaem zitten te wezen in de mooie kaemer en ik zakkebane as een hond, mit de stat tussen de poten, et pattien weer of. Ik hadde die dikke kwabbe et liefste een optaeter verkocht, een vleeer over de snaeter geven. Mar ie moe'n altied fesoenlik blieven, want ereweeks moe'k d'r weer henne om de haand op te holen. Want ja, de huusholing van een doomnee moet ok deur de tied.'

Et duustert hadde, de manluden kommen et laand daele.

'De boer en Albert kommen d'r an, Lutske, die kun maendag, zonder heur zorgen maeken te hoeven, rustig wiedergaon mit de mi'jeri'je. D'r kan jim now in ieder geval niks mals overkommen.'

Hi'j zee et zonder dat d'r ok mar een grieseltien gekanstikke-ri'je in zien woorden verburgen leek te zitten.

'Ik stappe op, Lutske, wat a'k zegd hebbe, dat blijft onder oons.'

'Daor kan doomnee staot op maeken,' zee mem.

'Ik zal mien preek veur morgen doukies nog es een keer overlezen en dan mar hopen dat d'r goenend binnen die d'r wat an hebben zullen.'

De doomnee verdween in et schiemerdonker van de meitiedsaovend.

Et is in et schiemerdouster van een aovend op et laest van oktober. Anna woont now al twee maonden in et huus van de man

die heur achterop kwam op 'e weg naor Blesdieke en heur mitrieden leut op 'e waegen. Et is bi'jtieden krek as het et altied zo west, as is et de gewoonste zaeke van de wereld, as heurt ze bi'j disse man. En toch bin ze in wezen vremden veur mekeer bleven, zi'j wet niks van him en hi'j niks van heur. Ze vraogen en vertellen mekeer niks over heurzels, waachten lichtkaans of wie d'r beginnen zal en verbreek de stilte. Ze het allienig verteld wie ze is, waor ze wegkomt, en dat ze niet naor huus weeromme kan omdat heur heit heur dan vermoedelik de huud weer volschellen en votjaegen zal. Hi'j het et anheurd en op een woensdagmorgen op et gemientehuus an west om daor heur ni'je adres deur te geven. Hi'j het ok een briefien naor heur thuus stuurd mit dezelve bosschop. Et hadde om heur niet hoefd, mar hi'j ston d'r op dat et gebeurde.

'Iederiene kan tot inkeer kommen,' hadde hi'j zegd, 'en daor moej' meensken altied de kaans veur geven.'

Mar d'r is gien bericht van thuus kommen, ze liekt verstoten te wezen, d'r is gien spraoke van een heit die tot inkeer komt. En zo leven ze tegere as vremden onder ien dak, mar hebben toch een haost vanzelssprekende verstaandholing. Twie meensken die deur et toeval bi'j mekaander kommen binnen. Van de eerste dag of dot ze de huusholing, krek zoas ze dat thuus wend was. Et is now goed te zien dat ze een poppien kriegien moet. Hi'j zicht et ok, mar fragt d'r niet naor. Ze praoten niet over de gevulige en intieme dingen van et leven, want daor zoj' je de vingers an brannen kunnen, dat zol zeer doen kunnen. Mar de meensken in et dörp praoten wel, dat doen meensken altied. Wie zol dat maegien toch wezen dat bi'j Dieks kommen is te wonen? Waor zol hi'j dat vrommesien zo vlogge opscharreld hebben? Ze dochten altied dat d'r an Dieks niet zovule vrouwludevleis zat en now dangelt d'r zoe'n jong dinkien bi'j him omme. Zol die glundige pikeur stiekem an de sjaggel west hebben zonder dat et dörp d'r wat van verneumen het? En et is overdudelik dat ze zwaor is, zol Dieks de pappegaai van 't stokkien scheuten hebben? De vrouw van de winkel lorkt vergees naor een antwoord op alle vraogen as Anna bosschoppen dot, waarschouwt dat ze niet al te zwaor tillen moet in heur omstaandigheden en dat ze daor zels goed op letten moet,

omdat manluden niet zovule oge veur zoks hebben. Et dörp blift raoden en in et onwisse totdat d'r inienend wel iene is die wet wie as ze is en waor ze wegkomt. Vuuftien kilemeter is now ok weer niet zoe'n grote tippe en op 'e varkenmark in Wolvege praoten manluden uut de vere omkrietien mit mekaander in De Kroon en bi'j Dragt as centen en schuine bakken over de taofel gaon en et kasteleinske, dat de glassies keer op keer volgöt, zo now en dan van ien van de kerels es een tikkien tegen et gat krigt. Mar hoe dat maegien bi'j Dieks kommen is en as et zien poppien is dat ze onder de schölk het? D'r bliieven een protte vraogen over. Et volk praot onder mekeer, mar tegen heur doen ze vri'j gewoon. Soms krigt Dieks wel es een stiekeme striekerd as ien van de boeren van de streek een schoffien bi'j him zit te praoten in de baarm van de weg. De kni'je van et iene bien op 'e grond, de kont op 'e hakke van de voete van et aandere bien.

'Ie hebben 't verdikkeme mar mooi veur mekaander, Dieks, mit zoe'n jong vrouwgien in 't veuraende. En dan hej' ze ok nog voldaolik in de bluui kregen, dat hej' allemaole ommeraek rap beslikt en bedaon. Ie weten blikber wel raod mit dat soort dingen. En dan dommiet nog een poppe ok, wie dot je wat. Ie bin d'r mar mooi mit onder de pannen. Reken d'r mar op dat d'r een protte kerels binnen die je dat jonge piekien aorig misgunnen.'

Dan glimkt Dieks mar wat, mar zegt d'r niks op, hooft him onneuzel, en lat de man gewoon praoten.

Op die morgen in et laest van oktober was et wit over et veld west en d'r hongen raffels diese over et laand. Et blad vaalt al van de bomen, mar et meerste zit d'r nog an en het overdag in de zunne de wereld mooier as mooi maekt mit felle rooie en gele kleuren. D'r zitten nog brummels an de pollen die nooit riepe wodden zullen. Ze veegt wat blad bi'j mekeer dat in de krimpe van et huus dwarreld is. De daegen kotten almar meer en in de baarm veur et huus staot een fluttien poddestoelen. Alles rokt naor de haast en et verrottende verstarven van de zoemer. Et maekt heur een tikkeltien weemoedig. Nog even en et jaor is veurbi'j en ankem jaor komt et poppien. Ze lopt naor de appelboom, zocht wat hadde zuten op in et natte, slierterige grös en dot ze in de schölk. As ze weer overaende kommen wil, vuult ze inienend, veur de aldereer-

ste keer, leven in heur. Veraldereerd lat ze de appels weer uut de schölk op 'e grond roegelen en hooft de haand tegen de boek an. Ze het et poppien vuuld, de traonen stromen heur over de wangen. Ze hooft de aosem in en de haand stief tegen de dikker wodende boek, mar now vuult ze niks meer. Over de onder de boom liggende appels stroffelt ze naor huus. Dieks het de melkeri'je en voerderi'je an de kaant, staot bi'j de keukentaofel, en het krek de pietereulielaampe ansteuken. Hi'j komt op heur toe as hi'j heur hielemaole ontredderd mit natte wangen en de haand op et lief op 'e drumpel staon zicht. In een peer stappen is hi'j bi'j heur.

'Is et wel goed? D'r is toch niks an 't misgaon?'

Ze schuddekoft.

'Nee,' zegt ze zachies, 'ik vuulde et poppien veur de eerste keer in me bewegen. Ik vuulde et leven in me.'

Hi'j drokt heur een betien onwennig tegen him an, dan lat hi'j heur weer los, pakt een theedoek van de taofel, veegt heur de wangen dreuge, zet heur op een stoel daele, gaot tegenover heur zitten en pakt heur haand beet.

'Zoj' me now alles mar niet es vertellen? Misschien dat et daor zo staorigan wel tied veur is.'

'Mar et eten dan?'

'Et eten kan waachten.'

'Ik schaeme me zo.'

'Dat is nargens veur neudig, daor bin 'k meer as wisse van. Vertel et me mar, ie kennen me now toch wel een betien?'

Ik kenne je hielemaole niet, daenkt ze.

'Ie moe'n alles niet zo diepe in jezels oppotten en votstoppen. Et locht op aj' d'r mit iene over praoten, neem dat mar van me an, en mit wie kuj' d'r aandere over praoten as mit mi'j? Misschien vien ie me wel een vremde, oolde kerel, mar ie kun me vertrouwen, wees daor van deurdrongen.'

'Ie bin niet oold.'

Hi'j kikt heur een betien plaogerig an.

'Ik docht dat een maegien van zestien een kerel van krek over de dattig stokoold vienen zol.'

'Nee.'

'Now, dat vaalt dan al weer mit. Toe now mar, praot je now mar

tegen me uut. Ie zullen merken dat je dat goeddoen zal.'

En dan vertelt ze him mit hotten en stoten et verhael over heur huus tussen de hoge bomen, over mem die ze alle daegen nog zo mist, over heit en Albert. Over kreupele Ids en wondere Wiepie. Heur leven in dat kleine dörp zoe'n vuuftien kilemeter wiederop. Ze praot en ze praot en stroffelt bi'jtieden over heur eigen woorden. As wodt d'r een sluus loszet die alle waeter in ien keer de ruimte gef't. Ze vertelt et verhael over de boom van goed en kwaod. Over die mooie, jonge iekschelder daar ze zo vreselik vule van hul, de malle treinreize naor de Veluwe, hoe bedonderd en bezeerd as ze heur vuult, en over et poppien dat zokrek veur de aldereerste keer roer in heur was, doe ze in de appelhof zute appels an 't gadderen was. Et is een schoffien stille as ze eindelijk uutpraot is.

'Dat is jow verhael dus,' zegt hi'j dan.

Et is krek as haepert zien stemme een betien.

'Hier bezaacht et zere stee van, dat zij' zien. En wees d'r van overtuugd: ie bin hier veilig en et poppien doukies ok, daar stao ik borg veur. Et is goed daj't now allemaole verteld hebben, dat locht op. Ja, toch?'

Ze nikt.

'En wanneer vertel ie me jow verhael?'

Hi'j lat heur haand rempend los, zien gezicht betreft, en hi'j komt in de bienen.

'Blief ie mar zitten, ik zorge wel veur et eten.'

Et zal nog een weke of achte duren eer hi'j d'r an toe wezen zal en vertel zien verhael. Et verhael van Dieks Hilbrink, een mooie, jonge kerel die ok niet wonen blieven kon op et plak daar hi'j zo thuisheerde.

Dieks is onrustig op kastaovend van et jaor 1922. Hi'j liekt de laeste daegen algedurig weinig rust in de huud te hebben. As hi'j aovens et voeren daon het en ze et eten op hebben, lopt hi'j iederkeer even butendeure en staot hi'j aachter et huus te luusteren. Mar d'r is niks te heuren, misschien dat d'r bi'jtieden iene de weg langesgaot, dat d'r op 'e buurt een hond goelt, mar veerder is et doodstille op 'e boerestreek. Dieks luustert naor een geluud dat

hier niet te heuren is, dat nog nooit over et laand van de Stellingwarven klonken het. Een geluud dat hier niet thuisheurt.

Et zullen grune kastdaegen wodden. Overdag is et een graod of drieje, naachs blift et krek zoe'n aanderhalve graod boven nul. D'r is in de veerste veerte gien ies en sni'j te bekennen. Et is wat triestachtig weer, de zonne zocht overdag verschoel aachter de wolken.

Hi'j komt et huus weer in, dot de klompen uut in et aachterhuus, en gaot de keuken in daor zi'j bi'j de taofel wat stokkend goed zit te verstellen.

'Wat moej' toch iederkeer butendeure?' vragt ze. 'Wat zit d'r een onrust in je, wat is d'r te redden? Ie kun bi'j duuster et laand toch niet overkieken? Waoromme staoj' dan toch om 't hottien aachter 't huus?'

'Mien gerechtigheid,' zegt hi'j. 'Mien laand leit argens aanders, dat he'k je al es eerder zegd.'

Ze hooft op mit pongen en kikt him recht in de ogen.

'Vertel me mar over je laand. Et moet wel een prachtig mooi laand wezen aj' d'r nao al die jaoren nog zoe'n verlangst naor hebben.'

Hi'j wiefelt.

'Mien laand leit op et plak daor ze om disse tied van 't jaor henne boven een waeterputte op 'e midwinterhoorn blaazen. Waor 'n *oalden roop* over et laand klinkt, zo zeggen we dat in Twente. Aj' dat geluud ienkeer heurd hebben, vergeet ie et nooit meer, dan zit et veur altied in je morg. As jong joongien luusterde 'k d'r al naor. Dan leup ik, veurda'k van mien moe op bedde mos, gauw even butendeure om te heuren as d'r argens in de buurtschop ok blaosd wodde. Laeter moch ik zels blaazen mit de jongen van Jans Meulenbeld en mit Thomas.'

Et vaalt heur drekt op dat zien stemme zaachter wodt as hi'j die laeste naeme zegt, mar hi'j praot rap deur veurdat ze vraogen kan wie Thomas is.

'Daoromme bin 'k zo ongedurig, dat he'k ieder jaor. Ik lope om disse tied henne iederkeer even butendeure a'k et hier ok heuren kan. Mar hier kennen ze dat oolde gebruik spietig genoeg niet en ze kun daorginderd niet zo hadde blaazen da'k et hier heuren

kunnen zol.'

Ze glimkt.

'Et geluud van je kiender- en bongeljaoren.'

Hi'j nikt.

'Uut dat laand kom ik dus weg. Mien va is de mulder van de Noordmeule op et laandgoed Twickel bi'j Delden. Oons huus staot een aentien aachter de meule an een zaandweg mit maanshoge iekenbomen daor klimop tegenop gruuit. Et is daor, eerlik waor, et mooiste stokkien van de wereld en de Oelerbeek en de Twickelervaort stromen dwas deur al dat moois henne. Daor ligt mien laand: een laand mit bos, bekies, waetermeulen, kestelen en oolde verhaelen. As klein joongien leup ik om disse tied van 't jaor niet allienig butendeure om te heuren as d'r ok midwinterhoorns te heuren weren mar ok om te kieken as 't ok spoekte. A'k vanof oons huus ok wat wits zweven zag boven de kolke van va zien meule. Now ja, de baron zien meule vanzels. Dat was een man mit een grote, witte snor die soms op een peerd bi'j oons daelek kwam om poolshoogte te nemen. Mar veur mien gevuul was et netuurlik de zaodmeule van mien va. Die vertelde vaeke zoe'n oold verhael awwe mit mekeer op een winteraovend bi'j de heerd zatten, et locht in de raemen doofde, de wiend mit et van kleur verschietende blad van de hoge ekkelbomen an de zaandweg speulde en oons huus bi'jtieden as een wild beest besprong. D'r bin een protte van die verhaelen in Twente. Va vertelde dat van een graoperige mulder die him honderden jaoren leden in de kolke van oonze meule verdronken het. Laeter begon et waeter soms zomar te borrelen en brobbelen en zaggen pattie meensken wel es een witte gedaonte om de meule hennezweven.'

Hi'j kikt heur an.

'De verhaelen van mien laand en jonkhied. In dat laand heur ik thus, daor wa'k indertied et joongien van mulder Hilbrink van de Noordmeule, daor was mien leven en ik zol d'r grif bleven wezen as dat mit Thomas niet gebeurde was. Mar misschien moe'k je daor mar niet van vertellen, dat komt me zo nao an de huid. Ik wete niet iens a'k d'r wel toe in staot bin, ik hebbe d'r nog nooit mit iene over praot.'

Zien stemme wodt weer zaachte, hi'j kikt heur zuver wat hul-

peloos an, en bit mit de tanen op 'e onderlippe. Zicht ze traonen in zien ogen?

'Ik zol et mar wel vertellen,' zegt ze. 'Wat heb ie tegen mi'j zegd op die aovend da'k et poppien veur de eerste keer in me bewegen vuulde? Dat vul mi'j doe ok niet makkelijk.'

'Dat wee'k allemaole wel,' zegt hi'j, 'mar et vaalt om de donder niet toe. Et is stokken ienvooldiger om de zeerte van vroeger bedobbed te laoten.'

'Nee,' zegt ze, 'dat liekt mar zo. Et zal ok veur jow makkeliker leven wezen aj't me wel vertellen.'

'Et zal laete wodden.'

Hi'j kikt op 'e klokke.

'Ze bin al mit 'n tienen.'

'Dat hindert niet, ie zuken uutvlochten.'

Ze komt overaende en stopt een blok hooft in et duveltien. Burendeure is et duuster, in de veerte is, een aentien et laand in, et lochien van de overburen te zien. Nog twie uren en dan is et eerste kastdag.

'Goed dan,' zegt hi'j. 'Et verhael van Thomas en mi'j.'

Zien stemme klinkt schor.

Dieks waacht nog hiel even veurdat hi'j begint te vertellen, in zien gedaachten reist hi'j weeromme in de tied naor zien laand. Hi'j zal zodaolik al vertellende opni'j beleven wat daor jaoren leden mit Thomas en him gebeurd is. Nooit eerder het hi'j dat an iene vertellen kund, mar now is hi'j d'r an toe, ok al is hi'j een betien schoftig in de huid. Hoe zal Anna aanst reageren?

'Aachter oons muldershuus staot een boerderi'je die mit et aachteraende naor oons huus toe staot. Et staot in de lengte bi'j de zaandweg langes en het ronde baanzerdeuren an de achterkaante. Ik zie et allemaole zo veur me, kenne d'r elk plakkien van et huus en et hiem. Daor woonde Thomas Groot Koerkamp en van jongs of an weren we kammeraoties. Thomas en ikke: aj' de iene zaggen, zag ie de aandere ok. We weren lieke oold, schilden mar een goeie maond. Hi'j was van jannewaori en ikke van feberwaori. Aandere kiender weren d'r niet zo vule op 'e buurt, dat we weren zodoende op mekaander anwezen awwe mit iene speulen wollen. Hi'j keek him de ogen uut in va zien meule en ik was as joongien al gek op 'e boerderi'je van zien va. Ik wol laeter boer wodden, daor wa'k as kleine jonge al hiel arg wisse van. En ik bin et nog wodden ok, al is et wel een betien aanders gaon as da'k indertied daenken kund hadde.'

Disse laeste woorden klinken een betien schamper.

'Thomas zien va het me nao verloop van tied leerd hoe a'k een koe melken moet, mar eerst moch ik de jonge kalfies van him bormen.'

Hi'j glimkt.

'Mar meest speulden Thomas en ik. Die prachtige Twentse wereld was hielemaole van oons: de bossen, de hoekies laand tussen de wallen, de Oelerbeek die d'r deurhenne kronkelde, et geluud van et waeter dat deur et grote hoolten rad van oonze meule uut de beek schept wodde. In die wereld speulden we oonze spul-

legies: koppienbuitelen deur et grös, votkroepertien in de bos en hoepelen op et zaandpad, as dat temeensen had genoeg was. In een dreuge riete was et zaand krek mael en leup de waegen van Thomas zien va d'r bi'jtieden zowat tot de assen an toe in vaaste.

Thomas hadde de grootste fantesie van oons beidend, hi'j be- docht de meest wonderlike spullegies. Hi'j knipte oolde jute zakken uut mekeer, daor maekten we kleren van, ridderkleren, en zo steuven we op oonze daenkbeeldige peerden over et laand, totdawwe doodop van et vliegen en baldiezen op 'e grond daele- ploften en laankuut op 'e rogge in et grös naor de wolken keken die staorigan over oonze wereld hennedreven. Dan hadde Thomas weer de aldergrootste verbelinge, want hi'j zag d'r alderhaande wilde dieren in. Mar inienend kon hi'j dan overaende springen en reup hi'j: Wie et eerste bi'j et waeter is! Dan steuven we naor de Oelerbeek toe, struupten oons hielemaole uut en sprongen spier- naekend et waeter in. We konnen allebeide zwemmen as rotten. Laeter laggen we weer in et grös, leuten oons bloot opdreugen in de zunne, bekeken mekeer, en deden dingen die alle kleine joon- gies doen, daor was niks vremds an. Vule laeter eerst kwam de tied van de schaemte, hadden we zwembroeken an awwen zwom- men, laggen we nooit meer bloot in et grös om oons opdreugen te laoten, verstruupten we oons aachter wat polleboel of een opper huj. Et was krek as d'r an dat leven nooit een aende kommen zol. We speulden, gongen tegere naor schoele toe, weren zowat altied bi'j mekeer: Dieks en Thomas. We hadden et gevuul dat et altied zo blieven zol, heurden bi'j mekeer, d'r paste gien aanderen iene bi'j. Thomas was as een magneet, ik wodde algedurig naor him toe trokken, d'r was gien ontkommen an.

Hi'j was anders as de aandere jongen en kon prachtig vertel- len. Zoas Thomas et verhael over die graoperige mulder vertelde! Ik kende ieder woord, zo vaeke ha'k et al heurd, mar as Thomas et vertelde, zat ik stokstief naor him te kieken. De bewegings die hi'j d'r bi'j maekte, et verschil in de hoogte van zien stemme, de gezichten die hi'j d'r bi'j trok. Ik zag et veur me gebeuren, zag op dat mement de witte gedaente uut et waeter van de kolke kom- men, heurde et soezen van de locht as hi'j om de meule zweefde. De malle galpen die Thomas d'r bi'j maekte gongen me deur al-

les henne. Hi'j kon trouwens ok prachtig zingen. Op schoele mos hi'j van de juffer wel es veur de klasse kommen om een lietien te zingen. Aanders zollen de jongen him daor lichtkaans omme huund hebben, mar dat dusten ze niet, omdat Thomas en ik algedurig tegere weren en ik altied veur him opkommen zol. En veur mi'j hadden ze ontzag, want ik was niet benauwd en duste wel iene mit de klompe een hijs op 'e kop te geven. Ze mossen Thomas niet te nao kommen, want Thomas was van mi'j, zo vuulde dat.'

Hi'j hooit even op mit praoten en kikt deur et raem de donkerte van de aovend in, dan dri'jt hi'j et gezicht weer naor heur toe.

'Et was op een keer bi'j de meitied dawwe een vlot bouwden, daor wollen we mit op 'e Oelerbeek drieven. De winter d'r veur wawwe zestien wodden. Et was Thomas zien idee, hi'j hulp me op zien meniere wel mit et bouwen, mar in wezen dee ik et wark allienig. Zok soort klussies haandigden him niet, Thomas hadde twie linkerhanen wat dat anbelangde. Et was op een waarme dag dawwe oons vlot in et waeter glieden leuten. De zute locht van meidoorns zweefde over et laand en de laeste bloemen van de praktisch uutbluuide dotters spiegelden heur in et waeter van de beek. Die middag laggen we in de zwembroeken op 'e rogge op oons vlot. De locht was helblauw, d'r weren nargens wolken te bekennen, d'r ston gien zochien wiend, zo now en dan dwarrelde d'r een vleugien meidoornlocht over oons henne. Et was een middag daor gien aende an leek te kommen. We zeden zowat niks tegen mekeer, laggen oons allienig mar bruun bakken te laoten in et goolden locht van de zonne. En doe gaf Thomas me inienend een drokkerd en kuitelden we mit 'n beidend et waeter in. Nao wat ommedonderjaegen en frosselen sleepten we et vlot naor de kaant en gongen in et schaad van een bossien liggen om oons daor dreugen te laoten. Et was nog altied blakstille, de zonne braande d'r op. Et waeter van de beek gleensterde, et was krek as et vol kristallegies zat. En doe ruulde Thomas him inienend omme naor mi'j toe en begon me an te raeken, overal en hiel veurzichtig. Ik vuulde zien lippen in de hals en zien haand glee over mien bost en boek naor onderen toe. Eerst bleef ik stokstief liggen, was nargens op bedocht west, duste niks te zeggen,

niks weeromme te doen, zo veraldereerd wa'k. En Thomas gong mar deur, hi'j fluusterde lieve woorties, dat hi'j me zo mooi en aorig vun, dawwe bi'j mekeer heurden, en trok mien zwembroek doe in iene hael naor onderen toe. We weren gien joongies meer, mar jonge kerels van zestien.

Die middag hewwe in et schaad van dat bossien an de Oelerbeek veur de eerste keer mit mekeer vri'jd. Eerst hiel veurzichtig en schruten, doe wild en vurig. Et leek de gewoonste zaeke van de wereld. Ik gaf om him, we gavven om mekeer, heurden bi'j mekaar. Ik vuulde et percies zo an as hi'j. We hadden mekeer die middag hatstochtelik lief en deden alles wat neffens de meensken niet mag, mar et was heerlijk. Laeter laggen we mu en voldaoen naost mekeer. Et was krek as de huid me, op alle plakken daor hi'j me anraekt hadde, in de braand ston. En toch keken we mekeer een betien verschrikt an, as realiseerden we oons doe eerst wat d'r gebeurd was. Was et niet zundig wawwe daon hadden? Kon en moch dit wel? We hadden dingen daon die niet pasten in et daenken van de meensken. Dingen daor gieniene begrip veur hebben zol, daor allienig plak veur was in oonze eigen kleine wereld. We wussen dat de echte wereld niet mit zokke dingen omegaon kunnen zol, gieniene die d'r dus ooit wat van te weten kommen moch. Oonze volk niet, de meensken op 'e streek niet, de ere jongen niet. We mossen et geheim holen. Thomas legde een vinger op mien mond. Hier hebben we et nooit mit iene over, Dieks, zee hi'j. En ik legde een vinger op zien mond. Dat beloof ik je, zee ik. En zo sleuten we tegere een verbond, deden mekeer een dure belofte. Van die middag of nammen we et geheim mit oons mit. We trokken de zwembroeken weer an, douwden et vlot in et waeter en peddelden op huus an. Nargens was een meens te bekennen, gieniene hadde zien wat d'r gebeurd was, gienend die wat an oons marken zol. Mar ik was die aovend ongedurig en mien moe zee: D'r is wat mit je, Dieks, ik wete niet wat, mar d'r is wel wat mit je, ie bin aanders as aanders. Veerder zee en vreug ze niks. En ik zee ok niks, mar leup even butendeure. De waarmte van de veurbi'je dag hong nog tussen de hoge bomen. Ik keek in et inkwatte waeter van de meulekolke. Et borrelde niet, mar lag spiegelglad in et donker van de aovend. Et zol een heldere nacht

wodden. Ik keek naor et plak daor Thomas zien huus ston, hiel flauw kon 'k de omtrekken d'r van zien, daor woonde Thomas. Ik hadde verlangst naor him, naor de locht van zien huud, zien haor, zien aarms om me henne. Ik vuulde et nog altied branen op 'e plakken daor hi'j me mit de lippen anraekt hadde. Zo ston ik mar wat te dromen en kon allienig nog mar an Thomas daenken. Op et iene ogenblik kon 'k et wel uutraozen van gelok, op et aandere mement overvul me de benauwdens. As et mar nooit ontdekt wodden zol. Boven et laand naost de beek klonk et hoge geluud van een oele, de locht van de meidoorns kwam vanover et laand naor me toe. Mien moe kwam me in mien dromeri'jen over 't mad. Koj' now haost, Dieks, we moe'n op bedde. Wat hej' toch? Misschien het ze wel docht da'k hielendal van slag van een maegien was. Et zol best es kunnen dat ze dat docht het, ik hadde d'r op et laeste de leeftied veur. Hoe hadde ze ok weten kund dat et Thomas was?'

Hi'j kikt heur an.

'Thomas was de grote liefde van mien leven, een verbeuden, verburgen liefde. Ik wete now, nao al die jaoren, al lange da'k ok niet ongevulig veur vrouwluden bin. Lichtkaans vuul ik daor wel meer veur as veur manluden. Et was ok niet allienig omdat Thomas een jonge was, da'k zo gek op him was, mar omdat et Thomas was. Zo simpel was et in wezen, daenk ik. Mar aj' zoks niet mitmaekt hebben, zal et wel niet te begriepen wezen. Ik kan bi'jtieden zels mar kwaolik bevatten dat et allemaole gebeurd is. Hi'j heurde bi'j mien wereld, wàs mien wereld. Ik gaf zo om him, hul zo ontzettend vule van him. Mar we speulden mit vuur, deden wat niet kon en moch, dat soort dingen kommen ooit een keer uut en altied op een ogenblik daj' d'r niet op bedocht binnen.'

Hi'j haelt een betien moedeloos de schoolders op.

'Et gong meer as twie jaor zo deur. We raekten d'r op ofjacht om verleggies te verzinnen, om leugenties te vertellen. Awwe mekeer mar zien en liefhebben konnen, kleine mementen van groot gelok en genot. Hoe et laeter moeten zol, praotten we niet over. Et kwam netuurlik wel es in oons op, mar zokke gedaachten drokten we drekt weer vot. We hadden d'r genoeg an om stille te holen wat geheim blieven mos. En doe is et nao goed twie jaor

hielemaole misgaon, mien leven kompleet op 'e kop kommen te staon. Et is nao al die jaoren nog niet over, et zal lichtkaans nooit hielemaole overgaon, nooit hielendal slieten, daor was et te ingriepend veur. D'r is een innerlike weerwikker overbleven die van tied tot tied zomar beginnen kan te toekeren. Eerst docht ik elke dag nog an him, dat het hiel lange zo west. Now is dat niet meer zo, mar hi'j komt me nog ontzettend vaeke in de gedaachten. Et gebeurt soms zomar a'k d'r in de veerste veerte niet op verdocht bin. Mar ik lope now op et verhael veuruut.'

Dieks zien stemme haepert.

'Et was op een middag in de naozoemer da'k bi'j him was, hi'j was allienig thuus. Zien moe was naor een oolde tante die ziek was, zien va hadde een bosschop bi'j de veekoopman. We hadden et riek allienig. Buten was et kil en klumerig. Kom, zee Thomas, butendeure is et te koold en te nat. Hi'j trok me mit naor de dele en zette de ledder tegen et hujvak op. Ik klauterde him nao. Boven op et huj hadde hi'j een stokmennig koedekken uutspreided. Die he'k hier vandemorgen al hennelegd, zee hi'j, hier kuwwe mooi op liggen. Is dit gien mooi plakken, Dieks? Gieniene die oons hier zicht. Ik hebbe d'r toch zoe'n zin an om alles mit je te doen, ik hebbe zoe'n verlangst naor je, zol zo graeg willen dawwe al-tied bi'j mekeer wezen konnen. We wussen niet hoe hadde awwe de kleren uitkriegen mossen. A'k op 'e rogge lag, kon 'k hier en daor deur de holle pannen van et dak henne een stokkien van de grieze locht zien. Op et hiem roesde de haastwiend deur de bomen, et huj reuk nog naor de beloften van zoemer en zonne. Et wodde een wilde, woeste vri'jperti'j. Hi'j kreunde mien naeme, ikke die van him. We maekten lewaai, meensken die vri'jen maeken bi'jtieden hatstochtelik vule lewaai. Zodoende hewwe de deure naor de dele toe nooit eupengaon heurd. D'r hoeft mar ien klein rakkien in de wiend te kommen en de wereld en et leven liggen an gruzels. We hebben nooit heurd dat zien va de ledder opklommen is. Totdat die boven an de ledder oonze blote lieven boven op mekeer liggen zag en knetterende begon te vluken en te beulen dat hi'j oons de pook recht op 'e rogge slaon zol.'

Hi'j slokt een peer keer.

'Ik wete niet meer hoe hadde we de kleren ankregen hebben.

niet hoe we de ledder ofkommen binnen, ik wete nog wel hoe as zien va me de deure uutbeinseld het. Die aovend was die bi'j oons thuus om mien va en moe te vertellen wat d'r gebeurd was en te zeggen dat iene van oons beidend vot mos. De grote meensken hebben et die aovend onder mekeer ofhaandeld en zollen d'r veerder nooit ok mar ien woord mit een vremde over praoten, disse schaande mos geheim blieven. Mar ien van oons beidend zol vot moeten, we zollen mekeer nooit weer zien meugen, nooit zowwe nog es van zokke smerige dingen uuthaelen meugen.

Die middag he'k Thomas veur de laeste keer van mien leven zien, zien huid op die van mi'j vuuld, zien aosem verneumen in mien hals, zien stemme heurd die mien naeme fluusterde, kreunde, raosde. Ik mos vot, dat beslisten de grote meensken. D'r wodde een brief stuurd naor een omke en een tante van mien moe. Een breur en zuster die nooit trouwd weren en tegere op dit boerderi'jgien boerkten. Omdat ze al wat oolder weren, konnen ze wel een flinke knecht bruken. En ik wol ommes toch zo graeg boer wodden? Dan kon dat op disse meniere mooi regeld wodden. De Stellingwarven: ik was d'r nog nooit west, et leek de wereld uut.'

Hi'j tiepelt wat mit een lepeltien omme dat veur him op 'e taoel ligt. Et is an him te zien dat hi'j et muuilik vint om wieder te vertellen.

'Veurd dat de brief te plak was en d'r antwoord weerommekomen was, het mien va Thomas twie morgens laeter vunnen in de kolke van de meule. Hi'j hadde him verdrongen, hi'j kon et niet an, was minder stark as ik was.'

Hi'j waacht even.

'Et leven was kepot, veur altied an fladden. Ik moech niet mit naor de begraffenis. As d'r goenend vraogen zollen waoromme a'k d'r niet was, zol d'r zegd wodden da'k niet al te kouster was, dat et wel een smoege wezen zol, da'k et even uutvieren mos. Va en moe bin wel mit west, aandere zol et te vule opvalen wezen en zollen d'r praoties over de streek gaon wezen, hadden de meensken et niet vertrouwd. Ik hebbe niet zien hoe ze him uut et waeter haeld hebben, mien va het me zolange opsleuten. Ik hebbe raosd, op 'e deure van de stookhutte bonkt. Ik wol naor him toe, him

nog ien keer anraeken kunnen. Van achter de gedienen weg he'k een peer daegen laeter zien hoe ze him naor et hof reden hebben. De kiste mit Thomas ston op 'e boerewaegen, zien va hadde die schonemaekt en stro op 'e bojem legd. Zo gong Thomas veur de laeste keer de zaandweg langes, onder de hoge bomen deur die heur blad al kwiet begonnen te raeken. De waegen rattelde even laeter bi'j de meule over de Oelerbeek henne. Et waeter was gries die dag, et gleensterde niet zoas op 'e middag doe we mit een vlot op 'e beek dreven hadden. Doe et leven nog veur oons lag, d'r nooit een aende an leek te kommen. Ik hebbe et waeter van de beek nooit weer gleensteren zien, mien laand nooit weerommezien, mar hebbe et allemaole in mien gedaachten beweerd. Elk plakkien zie 'k zomar veur me, alles he'k veur altied opburgen in mien herinnerings.

Ik bin hier te lane kommen. D'r kwam uutsluutsel da'k hier wel onderdak kommen kon, dat was een hiele uutwinder, want ik wol zels ok vot. Hoe kon 'k Thomas zien oolden mit goed fesoen ooit weer onder ogen kommen? Ik mos bezuken alles achter me te laoten. Et is now al twaelf jaor leden. Mien va het indertied allienig mar schreven dat d'r dingen gebeurd weren die nooit gebeuren mocht hadden en da'k daaromme vot mos. Wat d'r percies gebeurd was, schreef hi'j niet. Omke en tante hebben d'r ok nooit naor vraogd. Ze hadden alle geduld van de wereld mit me, vreugen niet waaromme a'k bi'tieden daegenlaank gien stom woord zee. Niks zeggen kon, mit mezels overhoop lag, niet meer wus hoe a'k veerder mos mit et leven. Et was krek as de zunne veur altied ondergaon was. Ze hebben et vermoedelik nooit weten, misschien dat ze wat vermoed hebben, dat kan. Een jaor of viere leden bin ze beidend nogal gauwachtig achter mekeer uut de tied raekt. Ze hebben mi'j alles naolaoten, daaromme is dit hiere now mien gerechtighied. Hier perbeer ik de kop boven waeter te holen, loop ik om disse tied van 't jaor iederkeer even naor buten toe om te heuren a'k de oolde roep van de midwinterhoorns ok heure. Hier perbeer ik niet vanwendig te wezen naor mien laand in de veerte. Twaelf jaor is een lange tied, mar et is soms krek as is et gister allegeer gebeurd. Ik hebbe mien best daon de zerighied de baos te wodden, et wark het me d'r tot now an toe deur-

henne sleept.’

Hi’j verschoft een koppien veur him op ’e taofel.

‘Dat was et verhael van Thomas en mi’j. Ie wollen et weten, now weej’t. Ie bin de eerste die ’k et verteld hebbe en ie zullen de ienige blieven. De tied strikt de meerste reenfels glad, zeggen ze, dat is ok wel zo, mar Thomas reist praktisch elke dag mit me mit deur et leven en dat zal ok altied wel zo blieven.’

Et blift even stille.

‘Laeter het d’r trouwens nog een Thomas west. Et gebeurde niet iens zo lange noadat omke en tante uut de tied raekt weren en ik hier liekem allienig huusmande.’

Ze kikt him rempend an.

‘Nee, niet nog een man, maek je mar niet ongerust.’

Hi’j glimlacht.

‘Ik kwam op een morgen van bedde en doe zat d’r een katte bi’j de deure, een mooie driekleur. En doe ’k de deure losdee, flutte hi’j d’r zomar in en leup, as was et de gewoonste zaeke van de wereld, mierkende mit me mit naor de keuken toe. Daor he’k him wat eten en drinken geven en doe hi’j zat was, sprong hi’j op een stoel, wusk hi’j him uutgebred, en gong liggen te slaopen. As was et nooit anders west, as heurde hi’j hier, as heurden we bi’j mekeer. Hi’j is nooit weer votgaon. Et was een al wat ooldere poes, mar hi’j was nog zo speuls as wat. Vanwege die speulsighied he’k him de naeme Thomas geven. Et zal wel wat wonder wezen: honnen en koenen hebben hier naemen, mar katten niet.’

Hi’j kikt heur an.

‘Meensken kun wried wezen tegen dieren. D’r bin te vule meensken op disse wereld die gien gevuul in de huid hebben. D’r woonde bi’j oons op Twickel een kerel die, as hi’j te vule katten hadde, ze bi’j de achterpoten beetgreep en ze mit de kop tegen de plaanken van et varkenhokke doodsleug.’

Hi’j zicht dat ze d’r van griezelt.

‘De kaeter het hier een leven had as een luus op een zeer heufd en ik hadde iene daor a’k tegen praoten kon. Ik kon alle zeerte uut mien lief wegpraoten, vertellen over die aandere Thomas. Ik vertelde him van mien verdriet, mien geheimen, dingen die ’k nooit tegen een meenske zeggen zol. En poes luusterde en vertelde et

niet wieder. Mit meensken moej' dat altieten nog mar ofwaachten. De katte oordielde en veroordielde niet, dat doen meensken nog wel es wat al te rap.'

De laeste woorden klinken weer schamper.

'Et is nog niet iens zo lange leden da'k him op een morgen dood in et stro vunnen hebbe. Hoe oold as hi'j wodden is wee'k niet, mar ik was d'r kepot van. Ie weten vanzels wel daj' zoe'n dier niet altied bi'j je hollen kunnen, mar et kwam zo onverwaachs. D'r mekeerde him niks, d'r was in ieder geval niet an him te merken dat d'r wat an schilde. De katte het hier een prachtig leven had, hi'j kon de heide op te zwarven, het nooit ziek west, niet leden. Hi'j is doodgaon omdat et leven op was. Mooier kan et niet, mar ik hebbe jankt as een klein kiend en alles van vroeger kwam weer boven. Sentimentele gek da'k ok bin. Ik hebbe him hier op et hiem begreuve, hi'j ligt onder et staepeltien balstienen.'

'En doe waj' weer allienig,' zegt ze.

'Ja, en doe kwam ik een schoffien laeter op een motterige haastmiddag een maegien achteroprieden mit een fiets mit een lekke baand en dat maegien is mit me mitgaon.'

'En doe haj' weer een anloper.'

Ze vuult andrang om een aarm om him henne te slaon, zo aorig vint ze him, mar ze dot et niet. Hi'j schrikt d'r van as de klokke twaelf ure slat.

'Is 't al zo laete?'

'We hebben nog niks eten,' zegt ze, 'we kriegen altied nog een bod bri'j veurdawwe op bedde gaon.'

'Ik hebbe gien honger.'

'Mar we kun niet mit een lege maege op bedde, dat is niet goed. Ik maeke de bri'j nog wel even waarm. Et is now toch al laete, de tied zit mi'j niet op 'e hakken, en butendat daenk ik niet da'k vannaacht ok mar een wink in de ogen kriegen zal.'

'Ikke ok niet,' zegt hi'j, 'now he'k alles opraekeld en toekert me de huud weer van de zeerte.'

As ze uut de stoel overaende komt, vuult ze et poppien in heur bewegen. Ze hoolt de haand tegen de boek an.

'Et is de laeste daegen toch zo roer.'

'Dan wodt et grif een jonge,' zegt hi'j, 'jongen kun bi'jtieden

hiel arg roer wezen.'

De zonne is mar weinig te zien in feberwaori van et jaor 1923. Et is utermaote zaachte veur de tied van et jaor. Op 'e laeste dag van de maond zitten ze aovens bi'j de taofel as ze inienend kramp begint te kriegen. Een malle hael snit veniendig deur heur henne. Ze komt in de bienen.

'Ik kon wel boekgriep kriegen,' zegt ze, 'et trekt me toch zo mal deur de huid henne en et vuult krek a'k ok naor 't husien toe moet.'

Hi'j kikt heur an as ze even laeter uut et achterhuus weerom-mekomt.

'Gaot et wel?'

'Ja, now zit et wel weer goed. Ik bin anders ok niet rilderig of zo, mar et zal toch wel een smoege wezen en bi'j de tied van 't jaor heuren. D'r bin d'r meer op 'e buurt die d'r hinder van hebben, he'k wel heurd.'

Mar et is gien smoege, de krampen kommen mit tussenpozen weeromme. Om een ure of achte komt Dieks overaende.

'We hebben now zo staorigan allebeide wel in de gaten wat d'r te redden is, donkt me. Dit is gien smoege, ie bin an 't ommevalen toe, et poppien kondigt him an. Ik trekke de jasse an en haele de buurvrouwen van weerskaanten.'

Ze perbeert ok om overaende te kommen.

'Blief ie now mar zitten, ik bin d'r zo weer.'

Al hiel gauw kommen Dirkien en Wubegien achter Dieks an de kaemer in. Dirkien kikt de boel zo es an.

'Et kan nog wel een peer daegen duren eer et poppien d'r is, mar et kan vannaacht ok wel zoveer wezen. Ie weten et mit poppen nooit, die dingen willen je nog wel es te vieter hebben. En mit de eerste kuj' d'r hielemaole niet al te vule van zeggen. Mar wi'j berakken de boel hier zolange wel, Wubegien en ik bin in 't zoolt bebeten wat zokke dingen anbelangt. Ie moe'n trouwens niet zo ongedurig doen, Dieks, et komt allemaole best veur mekaar. Zit d'r mar niet over in, wi'j redden oons schoon, ie kun aanst wel op bedde gaon.'

Anna krigt weer een wee en krimpt in mekeer van de piene.

‘Ja, mien maegd, dat was d’r weer iene, hen? Hoe rustiger aj’ d’r onder blieven, des te beter as ’t wil. Bedaenk mar dat Wubegien en ik dit al hiel wat keren mitmaekt hebben: Wubegien zes keer en ikke acht keer. Dat ik wete waor a’k over praote en ie moe’n mar zo daenken: wi’j leven ok nog. Dat ik wil mar zeggen dat je d’r niks mals van overkomt. Et bin gebeurlike dingen, ie moe’n d’r gewoon even deurhenne en daor helpen wi’j je wel toe. Mit de achtste he’k trouwens hoegenaemd gien wark had, een peer uurties mar, en doe floepte et mannegien d’r zomar uut. Och, nao verloop van tied ken ie et klappen van de zwiepe vanzels ok wel. Mar doe he’k wel tegen die kerel van me zegd: En now is ’t bakkeran, ie leggen mar een kneupe in die braandspuite van je, we hebben de hutte vol kleinjongen, ik kan d’r niet nog meer bi’j hebben. Mar zoveer bin jim nog lange niet. Now, kiek now mar niet zo benauwd, mien maegd, et komt allemaole dikke veur de bakker. Wubegien en ik zorgen d’r wel veur dat d’r eten en drinken klaormaekt wodt en dat et waeter hiete is as ’t d’r an toe is. Doe now toch niet zo ongedurig, Dieks, dat he’k je krek ok al zegd. Heit wodden is de muute niet. Kerels hebben et wat dat angaot mar makkelik, et bin de vrouwluden die ’t wark verzetten moeten.’

Anna en Dieks kieken mekeer toegeliekertied an en weten van mekeer dat ze etzelde daenken. Alleman op ’e streek gaot d’r blikber vanuut dat Dieks de heit is, gieniene die wat van een jonge iekschelder wet. Ze perbeert heur makkeliker daele te geven in de stoel.

‘As de knieperd an boord komt, stuur ik je naor Mettien van Sieger Bron, Dieks, die is al jaoren baakster en meraokelse be-toefd in ’t kraomweren. Gieniene die zo goed haezevangen kan as Mettien,’ rattelt Dirkien deur. ‘As ’t vannaacht al zoveer komt, maek ik je wel wakker en dan gaoj’ de reed mar daele naor Sieger Bron en die en dan tik ie daor even op et ziedraempjen. Dan heuren ze je wel, want Mettien slapt licht, die is d’r deur de jaoren henne an wend raekt dat ze d’r bi’j naachte en ontiede uuthaeld wodt. En now elk mar op een bedde, ha’k zo docht.’

‘Ik kroepe in de bedstee,’ zegt hi’j, ‘Anna het et ziedkaemertien, alles staot al klaor.’

‘Mooi daj’m dat van teveuren al regeld hebben,’ tettert Dir-
kien.

Ze het d’r gien flauw benul van dat ze altied op appatte bedden
slaopen.

‘Dan gaot Wubegien now eerst mar een schoft weer naor huus,
we hoeven hier ok niet mit man en macht veur ’t oelegat te zitten.
Ik blieve wel bi’j Anna, ik haele et jonk d’r wel deurhenne.’

Et is dudelik dat die kwaekmesiene van een Dirkien in ienkeer
alles in huus veur ’t zeggen het en alleman dot wat ze zegt.

‘En as ’t now niet es zo goed wil, moet d’r dan ok een dokter
kommen?’ vragt Dieks een betien hulpeloos.

‘Veurdawwe hier an een dokter toe binnen, he’k ok nog wonder-
eulie in de tasse,’ zegt Dirkien kerdaot, ‘dat spul kan bi’jtieden
gien dokter tegenop. En now moej’ me niet langer veur de bienen
lopen, bi’j dit soort dingen bi’j’ meer mit as om kerels verlegen,
die weten van gien piepen of blaozen.’

Wubegien zakkebaant even laeter op huus an, Dieks kropt in
de bedstee, en Dirkien heistert mit Anna in et ziedkaemertien
omme. Anna lopt es een aentien en gaot d’r dan weer bi’j liggen.
De wenen kommen de hieltied vaeker en dan krigt ze uiteindelik
krampen mit drok d’r op.

Et is morgens tegen een ure of vufe as Dirkien tegen Dieks zegt
dat hi’j now mar om Mettien uut moet en as hi’j Wubegien ok
wakker kriegen kan, mag hi’j die d’r ok wel uitkloppen.

‘Niet da’k et allienig niet an kan, heur. Wubegien komt trou-
wens niet zovule uut de hanen, et is krek as het ze haokies an de
vingers, zo tiest ze bi’jtieden in et wark omme. Mar ik wil heur as
naoste buurvrouw vanzels niet veur ’t heufd stoten.’

De baakster is krek zoe’n klebiender as Dirkien, die stuurt
Dieks votdaoliek et ziedkaemertien uut.

‘Hier is veur kerels niks te verstrieken,’ zegt Mettien, ‘gao ie
aanst mar henne te melken. Ie hebben jowes d’r negen maonden
leden al an daon, laot et now mar an mi’j over.’

Ze struupt de mouwen in de hoogte.

‘Kom op, Dieks.’

Mettien pakt him bi’j de aarm beet en warkt him de dele op. Hi’j
kikt nog een keer naor Anna as hi’j de kaemer uitdrokt wodt.

‘Hool je goed,’ zegt hi’j, ‘ik komme drekt bi’j je zo gauw as ’t poppien d’r is.’

Ze nikt naor him en bit heur dan op ’e lippen as de kramp heur weer in et lief ommevliemt. Ze is nat van ’t zwiet en gript heur beet an de stielen van ’t bedde. Wat zal ze bliede wezen as disse mattelderi’je an de kaant is.

‘Et gaot goed,’ zegt Mettien, ‘aj’ mar doen wa’k je zegge, dan is d’r niks te redden.’

As Dieks die morgen klaor is mit de melkeri’je en voerderi’je, krek de gröppe leegd en de boel anveegd het, heurt hi’j een poppien goelen. Hi’j blijft stokstief staon. Et is de eerste meert, morgens om acht ure, as et poppien van Anna Mulder geboren wodt in et boerderi’jgien van Dieks Hilbrink an de deurgaonde weg deur Blesdieke. Even laeter komt een glunderende Mettien op him of.

‘En now wi’k graeg een zulveren rieksdaelder van je hebben, Dieks.’

‘Een zulveren rieksdaelder?’ vragt hi’j verbaosd.

‘Veur onder et naevelbaantien,’ zegt ze, ‘dan krigt et poppien laeter gien naevelbreuke. Dieks, mien jonge, ie bin heit wodden van een kreesze jonge zeune en alles zit d’r op en d’r an. Ik bin gloepens bliede veur je.’

Ze pakt him bi’j de haand beet.

‘A’k alles an de kaant hebbe, hael ik je op en dan kuj’t bekijken. Mar now eerst die rieksdaelder.’

Tien minuten laeter stapt hi’j et kaemertien in, de vrouwluden gaon d’r zolange even uut. Anna ligt op bedde, et poppien ligt naost heur in de wiege die hi’j een schoffien leden veur heur maekt het.

‘Et is een joongien,’ zegt ze, ‘kiek mar even, hi’j is zo mooi.’

Hi’j kikt naor et rooie, reenfelige gezichien, et lochtige bossien haor, en de kleine, breekbere haanties.

‘Et is een prachtig poppien, Anna.’

Hi’j pakt heur schruten bi’j de haand beet.

‘Hej’ nog piene?’

‘Nee.’

‘Ik zal et morgen veur je angeven op et gemientehuus, zoks

moet now ienkeer gebeuren. En ik sture ok een berichien naor je volk. Nee, kiek mar niet zo mal, ik doe et toch. Ze heuren et te weten en as ze et fesoen hebben om te reageren, dan zien we dat wel.'

'Ze hebben indertied ok gien aosem geven op je briefien mit de tiedinge da'k hier now wone.'

'Een meens kan altied tot inkeer kommen.'

'Dat hej' eerder zegd.'

'Ja, omdat et zo is.'

'Doe dan ok mar wat je et beste donkt, ik laot et an jow over.'

Ze vuult heur mu en slop.

'Hej' d'r al over naodocht hoe as et hieten zal?'

Hi'j kikt heur an.

'Ja,' zegt ze, 'ik hadde zo docht dat et mar een Thomas wodden mos.'

Et is twie maonden laeter, op et aende van april. Van Anna heur thuis hebben ze niks heurd nao de geboorte van Thomas. Niet dat ze daor ok mar een tel op rekend het, en toch het Anna de postbode de eerste tied iedere dag in de gaten hullen. Mar d'r is nog niet et kleinste berichien kommen.

De winter is veurbi'j, de koenen lopen in et laand, alles komt weer tot leven. Et is wonderbaorlik hoevule kleuren gruuu d'r in de boswal te zien binnen. Nog een peer weken en dan zullen de iekschelders van de Veluwe weer naor de bossen van de Stellingwarven kommen en zal daor van morgens vroeg tot aovens laete et ientonige geklop weer te heuren wezen. Die gedaachte schöt inienend deur heur henne as ze op een mooie dag een raegebolle bi'j de raemen langes hooft. Et is al haost een jaor leden, ze kan et heur haost niet indaenken. De tied gaot vliegenvlogge veurbi'j. Kleine Thomas gruuut as kool, ze het d'r een hatstikke makkelik kiend an. Hi'j slapt de hiele nacht deur zonder ok mar een kik te geven. Dieks zegt de laeste tied weinig, et is krek as pakt hi'j argens mit omme, mar ze dust him d'r niet naor te vraogen omdat ze bange is dat ze him dan op 'e ien of aandere meniere zeer doen zal. As ze mekeer al es bi'j toeval recht in de ogen kieken, kikt hi'j gauw van heur weg of slat hi'j de ogen daele en stot onhaan-

dig een beker melk ondersteboven.

As ze die avond op bedde ligt en Thomas naast heur in de wiege al diepe in de soeze is, gaot de deure hiel staorigan los. Ze zicht dat hi'j een betien stottelig op 'e drumpel staot, d'r vaalt een strepien locht van de maone over zien gezicht.

'Slaop ie al?'

Zien stemme klinkt een betien hies.

'Nee.'

'Ik wete niet goed hoe a'k et je zeggen moet,' zegt hi'j schutterig.

'Ie bin toch niet ziek?'

Heur stemme klinkt ongerust.

'Nee, mar ik wete niet hoe as 't veerder moet. Ik bin d'r gewoon hatstikke mit an en wete niet hoe a'k d'r mit veur 't locht kommen moet.'

Et hatte slat heur een keer over. Zol hi'j graeg willen dat ze, now et poppien d'r is, eindelijk es een keer votgaot? Dat de uut-vanhuzeri'je now zo langzemerhaand lange genoeg duurd het? Mar waor moet ze dan mit kleine Thomas henne? Netuurlik wil hi'j zien eigen leven weer es een keer oppakken. Dat moet et wezen, daor pakt hi'j vanzels mit omme, dat ze dat ok niet in de gaten had het.

'Wi'j' graeg dawwe votgaon en daj' dan weer op jezels wezen kunnen?'

Heur stemme trilt d'r van.

'Ie moe'n et eerlik zeggen, heur. Ik begriepe et wel, ik legge al zolange beslag op jow huus en leven en snappe wel dat dit zo niet deurgaon kan.'

'Nee, Anna toch, nee.'

'Now ja, ik docht daj' misschien...'

'Ie moe'n niet van zokke malle dingen daenken.'

'Et kan toch?'

'Nee, netuurlik kan dat niet, dat kan nooit meer.'

'Mar wat is d'r dan?'

'Ik wete wel dawwe een protte in leeftied schillen, mar ik geve zovule om je,' fluustert hi'j, 'ik bin zovule om jow en et poppien geven gaon. Ik wil zo graeg daj'm altied bi'j me blieven, ik daen-

ke da'k nooit meer zonder jim kan. Die aandere Thomas blijft al-
tied een diel van mien leven, mar...'

'Zeg mar niks meer.'

Ze slat de deken half van heur of.

'Kom,' zegt ze dan, 'blief daor niet langer staon, kom asjeblief
bi'j me.'

Vanuut et locht van de maone lopt hi'j op heur toe.

De jaoren verstrieken, de seizoenen wisselen mekeer in een iewigdurend ritme of. De perebomen staon wit van de blossom, et huj wodt op et laand an de bult tiemd, de eerste haaststorm striemt over et laand, een pak sni'j dekt alle ongemak van de wereld toe. Dieks, Anna en kleine Thomas leven et leven van alledag op 'e boerestreek in Blesdieke. Mar staorigan wodt de tied minder, wodt et krisistied. In de minne dattiger jaoren raeken tal van arbeiders heur wark kwiet en kun een protte boerties, die op een huurd pollegien zitten, de kop niet meer boven waeter holen. Et is iene bonke aarmoede en ellende. Zowat alles wodt minder weerd en brengt minder op. De melkpries zakt naor vierehalve cent de liter en de priesen van et vee en de opbrengsten van de bouw kriegen een beste opstopper. Een nochteren bolle wodt nog mar drie gulden veur geven, de biggen brengen minder op as wat d'r an voer instopt is. Van klaorebaore aarmoede wo'n d'r naachs eerpels uut de bult steulen. Omdat zi'j gien schulden hebben, et spul van Dieks is, hi'j gien hure op hoeft te brengen, redden zi'j et wel op. Et is krap, mar alleman zit in etzelde schutien en moet mitveren op 'e golven van de minne tied. Mierken helpt niet en as 't moet kan een meens mit een verhipt klein betien toe. Soms verspeulen ze een kalf deur abortus-bang, mar de tongblaore gaot heur deure gelokkig veurbi'j. In die tied wodt d'r naor de Lende op, in et onlaand midden tussen de petgatten, een kamp daeleklapt daor veurnaemelik manluden uut de steden in onderbrocht wodden. Mannen die zonder wark zitten en op die maniere van de straote haeld en in Blesdieke an de schoppe zet wodden om daor laand an te maeken. Gieniene kan op dat mement et vermoeden hebben dat d'r laeter joodse manluden hennebrocht wodden zullen, dat et kamp veur die meensken et begin wodden zal van et aende en de naeme van et dörp et begin van een trieste tritse: Blesdieke, Westerbork, Auschwitz... Mar zowied is et nog niet,

dat gruweliks ligt allegeer nog verburgen in de dieze van wat kommen zal. Dat zal eerst in de oorlog gebeuren en et is nog gien oorlog. Nog niet...

Twalf jaor nao de geboorte van Thomas komt d'r hielemaole onverwaachs een briefien van Anna heur thuus. Albert schrift dat heit op 'e dele achterover van een klaampe huj knoffeld is, mit et heufd op 'e liemen vloer terechtkommen is, dat hi'j d'r now mal in ommepraot, ze niet weten hoe as 't kommen zal, mar dat et d'r niet al te best uitzicht. Zonder wat te zeggen gefte ze et briefien an Dieks as die middags in huus komt om te eten. Hi'j kikt heur an as hi'j et lezen het en et heur weerommegefte.

'Woj' d'r henne?'

Ze haelt de schoolers op.

'Hi'j het me indertied in feite et huus uutjacht en ze hebben nooit ok mar wat van heur heuren laoten.'

'Behalven dan dat hi'j toestemming geven het doe we trouwen wollen.'

'Dat is dan ok et ienige, veerder he'k nooit ok mar ien klein krummeltien genegenhied van him kregen. Hi'j het me eertieds as een hond de deure uutsturd. Moe'k me now dan wat an die man gelegen liggen laoten?'

'Dat weet ik allegeer wel,' zegt Dieks, 'ik begriep wel dat ze je ommeraeck zeer daon hebben, daj' daor wel es wat verbitterd van binnen en dat zoks mar niet echt overgaon wil. Mar ze lao'n now wel wat van heur heuren en et is en blift je va. Bedaenk wel daj' de minste niet binnen aj' d'r hennegaon zullen. Misschien bi'j' heur juist de meerdere wel. As Albert nao al die jaoren over zien eigen schaad hennestappen kan, waaromme zol ie dat dan ok niet doen? Ie moe'n et netuurlik zels weten, ik zal je d'r nooit ok mar een tel kwaod omme ankieken aj' niet gaon. Mar aj' wel gaon, neem Thomas dan mit.'

Hi'j zicht hoe ze wiefelt.

'Doe et mar, Anna, wi'j staon stark mit 'n drienend. Gieniene die oons wat maeken kan, tussen oons inkommen kan. Wi'j heuren veur altied bi'j mekeer. Et zal heur nooit lokken en stik asnog een spaeke in et viel. Mar ik snappe wel dat et niet makkelik is,

heur. Wi'j hoeven mekaander ommes niks wies te maeken, ieder krigt zien possien mal en mooi. Mar op et laeste zij' tevreden wezen moeten mit wat et leven je toeschikt. Kiek nog mar es in je oolde huus, Anna, en laot Thomas zien waor aj' kiend west hebben.'

'Ik zal wel zien, moet d'r nog es over naodaenken,' zegt ze een betien kotof.

Et briefien van Albert legt ze op 'e veensterbaank daele.

De aandere daegs is et de laeste dag van de winter, nog een dag en dan zal et veurjaor wezen. Naachs het et mit mar een graod of drieje nog aorig koold west, mar middags wodt et mit wel haost achttien graoden zuver een schitterende, zunnige veurjaorsdag.

Die middag fietst ze mit Thomas et pad weeromme in de tied naor heur oolde huus toe. Ze nemt percies dezelde weg die ze goed twaelf jaor eerder ok neumen het. Bi'j et stesjon van Peperge langes, over Steggerde en de Wetering naor de Boverweg, en dan naor huus. Boven de Lende vligt een koppel witte voegels, ze blikkeren in et uutbundige locht van de zonne. Thomas praot an ien stok deur en vraot honderd uut. Dat ze now eindelijk es een keer naor et dörp van zien moeke zullen! Hi'j is d'r zuver een betien van over de toeren. Al fietsende kommen de beelden van vroeger starker weeromme, die bin vanzels nooit vot west, allienig deur et verstrieken van de tied meer op 'e achtergrond raekt. Mar aanst zal ze et verleden letterlik anraeken kunnen: et oolde huus weer zien, bi'j et hof langesrieden daor mem ligt, op et plak bi'j de Scheene kommen daor Thomas... Ze zal stark wezen moeten, et mag heur niet al te vule te pakken kriegen.

Thomas wet niet beter as dat Dieks zien va is en Anna is niet van doel om him ooit te vertellen wie zien echte heit is. Gieniene in Blesdieke kent et waore verhael. As jong maegien, dat een poppe kriegen mos, is ze bi'j Dieks over de heerd kommen. Et is veur alleman zo klaor as een klontien dat Dieks de heit van de jonge is. En waaromme as ze al die jaoren gien gedoente mit heur thuus hadden? Och, d'r bin zovule meensken daor et onder mekeer in de femilie niet goed akkedeert. Zeg mar es waaromme as meensken bi'jtieden spul mit mekeer kriegen. Meerstal gaot

et om centen, mar ze zullen Dieks daorginderd wel niet lieden meugen omdat die mit de fikken an dat jonge ding zeten het en een best stok oolder is. Zok-zo-wat het ze Thomas ok es een keer verteld.

‘Ze bin kwaod omda’k mit va trouwen mos.’

De jonge het wat ze verteld het altied veur waar anneumen. Waoromme zol et niet zo wezen? Hi’j het ok niet veerder anvroegd, wil zien moeder niet zeer doen mit de dingen van vroeger die lichtkaans gevulig liggen. Hi’j het Dieks zien naeme: Thomas Hilbrink. Behalven bi’j Anna heur thuis kent allienig Dieks et verhael van de mooie iekschelder.

As een maegien van zestien is ze eertieds op een vroege morgen, doe iederiene nog in de ruste was, de menninge van heur huus offietst naor de diek toe. As een fiere, jonge vrouw van achter in de twintig ridt ze mit Thomas, nao al die jaoren, de menninge weer op. En ondaanks al heur flinkighied branen de traonen heur achter de ogen as ze de reed opgaot. Onwillekeurig luustert ze, mar vanuut de Koebos is gien geklop te heuren. Et is nog te vroeg in et jaor en butendat kommen d’r al een jaormenig gien iekschelders meer disse kaant op. Ze vermant heur. Et is krek as het ze nooit vot west, alles leit d’r praktisch nog percies zo henne. Dan zicht ze Albert de deure utkommen. Even vuult et krek as ze gien woord zeggen kan. Heur grote breur van vroeger, daar ze kattedkwaod mit uuthaelde, staot nao al die jaoren vlak veur heur. Albert wiefelt even, kikt naor de grond, et is krek as schaemt hi’j him een betien. Mar dan kikt hi’j heur recht in de ogen en lopt glimlachende op heur of.

‘Dat is een hiele zet leden,’ zegt ze.

Ze het heurzels weer in bedwang, gefit him een haand, en hi’j strikt Thomas over et haor.

‘Wat bin ie al een grote kerel wodden.’

Albert is oolder wodden, zoks vaalt op aj’ iene jaoren niet zien hebben. Zo zal hi’j ok wel tegen heur ankieken, ze bin allegeer oolder wodden. Hi’j is blikber niet trouwd, et is dus nooit wat mit Margien van Aoldert Brouwer en aandere maegies wodden. Albert het et leven niet te pakken kregen, mar et leven him. As hi’j niet uutkikt komt hi’j nog in de voddekörf en blift hi’j hier

allienig mit Gees over, daenkt ze.

‘Ja,’ zegt Albert, ‘et is inderdaod een hiel schoft leden.’

Ze lopt deur et gaankien naost de bedstee langes daor ze de laeste naacht in et huus klaorwakker legen het. Vanuut de kaemer heurt ze et vertrouwde geluud van de klokke half drieje slaon. In de keuken is ’t een betien een soepien. Gees zit dikke en vet op ’e stoel te blaozen, die gefte ze ok een haand. Et is niet dat ze uut de hoogte dot, mar ze markt dat zi’j overwicht het op ’e beide aanderen. Een bang, jong maegien is twaelf jaor leden votfietst, een jonge vrouw die wet wat ze wil is zokrek weerommekommen. Heur doen en laoten dwingt respekt of, zi’j het et leide in hanen.

‘Heit slapt,’ zegt Albert, ‘laot him nog mar even in de ruste. Jim moe’n eerst mar een koppien drinken hebben nao de lange fietstocht.’

Gees komt poestende overaende en schinkt thee in. Ze is een nog dikkere hodsevotse wodden as ze vroeger al was. Ze het et haor wel netties kamd, dat hadde ze eertieds zowat altied flatterig om ’t heufd hangen. Misschien dat ze d’r wel een kamme deur haeld het omdat zi’j kommen zollen. Zo ongemurken weg bekikt ze Gees en ze verwondert heur d’r over dat ze vroeger wel es benauwd wezen kon veur et bestellerige vrommes, mit de bi’jtieden scharpe tonge, dat mem heur plak indertied zomar innam. Now het ze zuver een betien medelieden mit de moddervette Gees die hiemende op ’e stoel daeleploft.

‘Dan za’k now mar es bi’j heit kieken,’ zegt Anna, as ze twie bakkies had hebben. ‘Hi’j ligt zeker in de bedstee in de kaemer?’

Albert komt in de bienen en wil mit heur mitgaon, mar ze bedudet him dat hi’j wel zitten blieven kan.

‘Ik wil even allienig mit Thomas naor him toe, blief ie hier mar, Albert.’

Albert gaot zuver wat veraldereerd weer zitten.

Heit ligt mit de ogen dichte in de bedstee en het niet in de gaten dat d’r goenend bi’j him kieken. Ze raekt him even an, dan dot hi’j de ogen los. Ze zicht dat hi’j schrikt en onrustig wodt as hi’j markt wie d’r bi’j him bi’j ’t bedde staot. Hi’j het drekt in de gaten dat zi’j et is, dat markt ze an alles.

‘Ie hoeven niet te schrikken, heit, ik bin et mar. Et is al even

leden da'k hier weggaon bin en now kom ik veur evenpies weeromme omda'k een briefien van Albert had hebbe. Die het me verteld wat heit overkommen is.'

De man wil wat zeggen, mar d'r kommen him inkeld mar wat onsaemenhangende woorden tot de mond uut daor gien touw an vaaste te kneupen is. Ze pakt him even bi'j de haand beet, die waarm en klam anvuult.

'Rustig mar, vermuui je mar niet, ie hoeven niet te perberen om wat te zeggen. Wat west het, het west. Et leven ligt d'r henne zoas 't d'r henneligt. Ieder van oons moet de dingen die gebeurd binnen op zien eigen maniere zien te verwarcken en al of niet spiet hebben van hoe alles gaon is. Heit zicht me hier bi'j de bedstee staon, mar ik bin niet allienig kommen om te kieken hoe 't mit heit gaot, mar ok om te zeggen dat et goed mit mi'j gaot en da'k gien betere man treffen kund hadde as Dieks Hilbrink.'

Dan pakt ze Thomas beet en drokt die een aentien naor veuren.

'En dit is Thomas, heit, dit is oons joongien. Now ja, joongien... Hi'j is een weekmennig leden al twaelf wodden. Dat et zolange duren mos veurda'k him hier mit naor toe nemen kon.'

Ze stopt even mit praoten en zicht dat heit een betien andaon raekt as hi'j Thomas geweerd wodt. Thomas kikt omstebeynten verlegen naor de grond en ni'jsgierig naor de oolde man die zien pake is. Dan wodt de man in de bedstee weer roer, mar et is niet te verstaon wat hi'j zegt. Mit de hanen tiest en klauwt hi'j an de overtrokken deken omme. Ze zicht an de uytrokkung op zien gezicht dat hi'j hiel goed wet wat hi'j heur zeggen wil, mar dat hi'j et niet zeggen kan, gien woorden meer maeken kan. As ze him bi'j de haand pakt, wodt hi'j weer rustig.

'Thomas zal van 't jaor naor de mulo, heit, hi'j kan goed leren, mar et boerewark leit him niet zo, dat et zal laeter wel gien boer wodden. Och now ja, dat wo'k heit even zeggen. Ondaanks dat et een krappe tied is, gaot et goed mit oons.'

Heit het de ogen weer dichtedaon, zien aosem gaot zwaor en piept een betien. Ze nemt Thomas bi'j de haand beet en lopen dan mit 'n beidend de kaemer uut. Et locht van de zonne komt deur de takken van de appelbomen henne et huus in en daanst vlekke-rig over een petret van mem dat in een donkere lieste an de mure

hangt. Ze bit heur op 'e lippen.

As ze nog een koppien drinken van Gees had hebben, lopt ze mit Thomas deur et laand naor de Scheene toe. Ze het d'r as een barg tegenop zien en gao hierhenne. Bi'j et waeter strikt ze mit de haand over de roege, bemoste stamme van de oolde boom die nog zonder blad is. Ze kikt over et laand daor de dieze eertieds boven de sloden hong. Hier kon ze de man mit de lochtigblauwe ogen en heur eigen verlangsten niet weerstaon, kon hi'j mit heur doen wat hi'j wol. Behalven verdriet het ze d'r et liefste wat ze op 'e wereld het an overhullen.

'Kom, mien jonge,' zegt ze.

Ze gaon tegere op 'e grond onder de briede takken zitten en dan vertelt ze him et verhael over de boom van goed en kwaod. Et oolde vertelsel over de jonge die mit et leger van Napoleon naor Ruslaand trok, die zo gek op zien maegien was en laeter, doe zi'j d'r niet meer was, niet zonder heur deurleven kon. Thomas zit stille naor heur te luusteren.

'As ie laeter kiender hebben,' zegt ze, 'dan neem ie die op een dag hier ok mar mit henne en dan vertel ie heur op dit plak et oolde verhael, want dat soort verhaelen moe'n altied deurverteld wodden. Ofpraot?'

Hi'j lacht een betien verlegen.

Veurd dat ze die middag weerommegaon naor Blesdieke, maekt Gees heur elk nog een bakkebrogge toe en as ze die opmoffeld hebben, nemt ze Albert even appat. Ze wist naor Thomas die naost huus in de hoge wal ommestruunt.

'Dat is et kiend van Dieks en mi'j, Albert. De jonge wet niet beter en as et an mi'j ligt, zal hi'j de waorhied nooit te weten kommen. In Blesdieke weten de meensken ok niet anders as dat et oonze zeune is. Et is goed zoas et now is en dat wi'k graeg zo holen, dat is veur alleman et beste.'

'Hier is ok gien meens die d'r veerder ok mar wat van ofwet. Heit het oons indertied verbeuden om d'r mit wie dan ok ooit over te praoten,' zegt Albert.

Ze nikt.

'Dat is goed, lao'we dat dan zo holen.'

Ze kikt nog even bi'j de bedstee, mar heit ligt mit de ogen

dichte. Dan geven ze mekeer nog een betien onwennig de haand. As ze de menninge offietst binnen en over et pad et west inrieden, kikt ze niet meer aachteromme.

De tied gaot deur en staorigan wo'n de plooiën van vroeger gladstreken. Ze gaon naor heit zien begraffenis en kommen over en weer bi'j mekaander. Niet vaeke, mar toch is de angel uut de zwölle. Dieks gaot mit naor heur oolde stee. Albert komt eerst allienig bi'j heur, laeter komt Gees ok mit. Ze gaon ok naor Twente toe, daor bin ze mit 'n drienend een dag of wat uutvanhuus in et muldershuus aachter de Noordmeule. De buurjongen beredden heur bedoening in Blesdieke zolange. De oolden van Thomas zitten niet meer op 'e boerderi'je, zodat ze die niet tegenkommen kunnen en d'r een protte oold zeer bedobbed blieven kan. Anna zicht hoe mooi et laand d'r daor hennleit en begriipt dan dat dat veur altied toch een betien zien laand blieven zal. Mar as ze nao die peer daegen weerommegaon, zegt Dieks van: We gaon naor huus. Zo strikt de tied de malste reenfels van et leven glad. Mar in et oosten wodt de locht al mar donkerder en donkerder: de grote rommelschore liekt niet meer te keren. De vraoge is niet as mar wanneer de boel in de braand raeken zal.

Et begint allemaole midden in de naacht mit et doffe gebrom van ontelbere vliegtugen. Strepen in de locht die onheil brengen. De tiende meie is een mooie, heldere veurjaorsdag. Et is oorlog! Dat liekt zo onwezenlik. Op 'e Polle staot een koppeltien volk de boel te bepraoten. Behalven et geluud van de vliegtugen is veerder nog nargens wat van te vernemen. En oorlog of niet: de koenen moe'n mulken wodden, et wark van alledag moet daon wodden.

Thomas is op die vri'jdag in de loop van de middag naor een kammeraod gaon die jaorig is, dat soort dingen gaon ok gewoon deur.

'Ik vertrouwe et niks,' zegt Anna tegen Dieks, 'ik hebbe liever niet dat hi'j aanst in donker weerommekomt. Ik daenke da'k him zien naachtgoed mar even naobrenge. Hi'j slapt d'r wel es vaecker, dat zal now ok wel kunnen en dat he'k aenlik wel zo graeg.'

'Doe mar,' zegt hi'j, 'd'r is hier aandere nog gien Duutser te

zien en dat zal ok nog wel even zo blieven. Ze bin hier drekt niet, as ze hier temeensen al kommen. Ik kan me niet indaenken dat ze hier wat te zuken hebben.'

'Ie weten et nooit.'

'Gao mar gauw, ik gao zodaolik et laand in om te melken.'

Hi'j lat niet merken dat hi'j ongerust is over hoe as et d'r in Twente misschien an toegaot. Mar och, wat zollen de Duutsers ok te zuken hebben op 'e boerestreek bi'j de Noordmeule? Mar een kesteel as Twickel dan? En Twente ligt vanzels wel stief an de Prusische greens.

'Gao mar,' zegt hi'j nog een keer, 'en kom dan mar gauw weer thuis.'

Ze pakt rap wat spul bi'j mekaander, stapt op 'e fiets, en ridt even laeter veur de harbarg naost de kärke langes op et oost an. As ze een half ure eerder west was, hadde de man heur niet zien, was et onheil dat d'r now onherroepelik an zit te kommen misschien nog te keren west. Mar et toeval het aandere beslist. Now zit de man al in de harbarg mit een kejakkien veur him op 'e taofel.

'Wat doe'j' toch nog bi'j de diek te slepen, man,' hadde et kasteleinske tegen him zegd, doe hi'j mit de kölf veur op 'e fiets an de deure kommen was. 'Wie is d'r now nog mit negosie bi'j 't pad? Maek toch daj' rap bi'j vrouw en kiender kommen. Ie hebben toch wel heurd dat et oorlog is? Aj' de Duutsers tegenkommen, kun ze je wel doodschieten. Ie speulen mit je leven, man. Waor koj' aenlik hielendal weg?'

'Ik komme van Meppel,' zegt de man.

'En bi'j' vandemorgen van huus gaon?'

'Gister al, ik blieve wel es een peer daegen vot. Ik kon toch ok niet weten dat dat gesodemierter vannaacht al losgaon zol? En ik moet wel wat centen bi'j mekeer zien te scharrelen, de huusholing moet wel deur de tied. Mar ik gao morgen wel op huus an, ik slaope vannaacht wel argens bi'j een boer. Ik hebbe her en der zo mien adressies. D'r is trouwens nog nargens een mof te zien en doodgaon doe 'k nog lange niet, dat bin 'k temeensen niet van doel.'

'Mit wat ie van doel binnen hooft een aander lichtkaans niet al te vule rekenschap.'

De man grinnikt.

‘Et het vandaeg aanders best verkocht. Ik hebbe tegen alle meensken, daor a’k an de deure kwam, zegd dat ze toehappen mossen omdat et now oorlog is en de tied en de negosie dommiet wel es krap wodden kan. Dat ik hebbe zowat nog nooit zokke beste haandel daon. Wat dat anbelangt mag et om mi’j elke dag wel oorlog wodden. Mar wat donkt je, vrouw, hej’ ok nog wat onder de korke? Et kan d’r now wel of, zo’k zo daenken.’

Et kasteleinske zet him een kejakkien veur en hi’j het d’r nog mar krek een peer slokkies van had as hi’j Anna op ’e fiets de weg langesgaon zicht. Even schuddet hi’j mit et heufd.

‘Verduld nog an toe. Now ma’k toch op stee doodvalen as ’t niet waor is.’

Rempend komt hi’j in de bieten, d’r flut een scheutien kejak over de raand van et reumeltien henne. Hi’j kikt heur deur et raem nao.

‘Verduld,’ zegt hi’j nog een keer.

‘Ken ie heur misschien?’ lorkt de vrouw aachter de tapkaaste. ‘Dat is Anna van Dieks Hilbrink, die woont hier even veerderop an dezelde kaant van de weg.’

Ze stokt et de man uut.

‘Anna,’ zegt hi’j, ’en waor komt die Anna weg?’

Et kasteleinske praot honderd uut, bliede dat ze iene wat vertellen kan, dat ze es wat aandere praot hebben kan as die verhipte oorlog.

‘Et bin doodgoeie meensken, mar in ’t begin bin ze hier op ’e streek aorig over de tonge gaon. Dieks het indertied de pappegaaï van ’t stokkien scheuten en doe is zi’j, zonder dat ze eerst trouwd binnen, bi’j him introkken. Bi’j heur thuus moe’n ze poerlelk west hebben, ze hebben jaoren gien gedoente had. Mar och, mittertied is ’t allemaole wat bekommen en et zere stee slicht. Ze bin pas trouwd doe et joongien d’r al was. Et moet d’r nog omme hongen hebben dat heur heit d’r wel toestemming veur geven wol. Et is een aandere volgodder as men gewoonlik wend is, mar och, zoa’k al zee: et is best volk.’

‘En hoe hiet die jonge?’

‘Thomas.’

‘Thomas,’ zegt hi’j.

Hi’j daenkt even nao.

‘Dat zegt me niks.’

‘Ken ie heur misschien? Misschien bi’j’ d’r wel es an de deure west en komt ze je daaromme bekend veur. Ik hebbe jow hier aandere nog nooit bi’j de streek zien.’

‘Ik wete et zo niet,’ zegt hi’j, ‘ik zie ok zovule meensken. Ik zal me wel verzind hebben, heur veur iene aandere hullen hebben. Ie hebben geliek, ik hebbe hier nog nooit eerder suteld, dat hoe zo’k hier dan ok kondschoep an iene hebben kunnen.’

Et kasteleinske zicht niet dat de ogen van de man gleensteren en dat d’r haost ongemurken een lachien om zien lippen speelt. Hi’j klokt zien kejakkien achterover.

‘Giet d’r nog mar iene in, vrouw. Et is een biezondere dag en dat is me wel een peer kejakkies weerd.’

Krek as hi’j de twiede borrel opdrongen het, zicht hi’j dat ze de weg weer langesgaot.

‘Anna,’ zegt hi’j in himzels. ‘Anna Mulder. Hoe wil ’t toch zo treffen.’

Mar hi’j lat hielemaole niks meer van zien verbaozing merken.

‘Zeg mar wa’k je schuldig bin, vrouw, dan stap ik es op. Ik zal zien da’k zo staorigan een slaopplak veur de naacht vienen kan, mar misschien fiets ik ok wel in iene goeze deur op huus an. A’k de binderwegen neme, zal me grif niks overkommen.’

De vrouw van de harbarg kikt him even laeter deur et raem nao as hi’j mit de kōrf veur op ’e fiets et west inridt, dan reddet ze mit een doffe doek et taofeltien of daor de man an zeten het.

Op ’e weg is in de veerste veerte gien meens te bekennen as hi’j even laeter bi’j heur et pattien opgaot. Hi’j zicht in ien oogopslag dat de man achteruut et laand in zit te melken, dan zal die jonge daor ok wel toeholen en is zi’j liekem allienig in huus. Hi’j het een zwink van heur zien doe hi’j veur et ziedraem langesree. Hi’j gnist. Die Anna toch. Hi’j zet de fiets tegen de ziedmure en lopt zonder van volk te roepen et achterhuus deur.

Op datzelve ogenblik keert Anna heur omme. Et was krek as zag ze in een flits iene veur ’t glas langesgaon, iene mit een kōrf veur op ’e fiets. Mar d’r zal now toch gieniene mit negosie bi’j

de streek wezen? Krek as ze naor de keukendeure gaon zal, wodt die losdaon.

'Zo, hier woont Anna dus en die is hielemaole allienig in huus.'

Even is et krek as ze alle grond onder de voeten kwietraekt, ze in een putte zonder bojem vaalt. Veur een schoffien is ze hiendal van de mik. Ze zol die stemme overal en altied herkend hebben, dan kikt ze de man recht in zien lochtigblauwe ogen. Van de mooie, jonge iekschelder is nao zeuventien jaor niet zo barre vule meer over. Hi'j is slietel in de kleren en zicht d'r zuver wat verlopen uut. D'r gaot een gevuul van walging deur heur henne.

'Dat is lange leden, Anna Mulder.'

Zien stemme klinkt schrom en vlaaikerig.

'Wie hadde now daenken kund da'k jow hier nao al die jaoren nog es treffen zol? Hoelange is et leden? Een jaor of zeuventien? Wat waj' in die tied een lekkere, wilde klitse. Daenk ie nog wel es weeromme an oonze ofspraokies onder die dikke boom bi'j et waeter? En wawwe daor allemaole deden, weej' dat nog wel? Ie konnen d'r niet genoeg van krieggen, ie klauwden me verdikeme iedere keer de rogge zowat eupen. Een allemachtige geile, wilde boskatte waj' en niks aandere. Ik zat algedurig onder de rooie striemen, mar dat ha'k d'r mar wat graeg veur over. Ie bin trouwens een verdomd mooie vrouw wodden, Anna.'

Hi'j bekikt heur es op-en-daele. Et vuult as staot ze bloot veur him, as kan hi'j dwas deur heur kleren hennekieken.

'En die jonge van je, ik vernam zokrek daj' een jonge hebben, is die soms van mi'j?'

Ze wil wat zeggen.

'Nee, zeg mar niks. Ie bin indertied bi'j oons op 'e Zoom an de deure van de hutte west, dat wief van me het me d'r over onderhullen. Ik bin d'r meer as wisse van dat et mienes is en niet van die kerel daor aj' laeter mit trouwd binnen en die hier aachter in et laand zit te melken. Ie maeken mi'j niks wies. Mar dat wet zeker gieniene? Hej' die aandere kerel de kop soms krek zo gek maekt as daj't mi'j indertied daon hebben? En hej' je doe krek zo deur him pakken laoten en laeter zegd dat et kiend zienend was? Hej' die kerel van je, zonder dat hi'j d'r arg in hadde, soms opza-

deld mit een koekoeksjong?’

Hi’j lacht.

‘Ik zie je d’r veur an daj’ zo deurtrapt west hebben. Een poesien in ’t nauw maekt rere sprongen. Is ’t waor of niet, Anna?’

Inienend vuult ze dat ze weer vaaste grond onder de voeten krigt, dat ze heur kalnte weermekrigt, stuur over heurzels het.

‘Ie gaon now mien huus uut,’ zegt ze doodkalm, ‘en aj’ d’r niet uut jezels uutgaon dan beinsel ik je d’r uut, smerig stok vreten daj’ binnen.’

Hi’j lacht weer en komt een peer stappen dichterbij.

‘Mar Anna toch, waaromme moet dat now zo? Waaromme moej’ now lelk wodden? Now hewwe mekaander in al die jaoren niet zien en moej’ dan now zo mal tekeergaon? Bi’j’ niet bliede daj’ die knappe iekschelder van je eindelijk es weer zien? Ie moe’n toch niet zo verkeerd doen? Et maekt je trouwens nog mooier aj’ kwaod binnen. Die kerel van je zal wel hiel wat mit je te stellen hebben. Ie zullen elke naacht zoe’n glundig vrouwgien bi’j je onder de dekens hebben. Ik zol d’r een moord veur over hebben. Wat donkt je trouwens, Anna, as ie en ik... Die kerel van je zit in et laand te melken, dat we bin hier mit ’n beidend. Waoromme zowwe dan, krek as vroeger, tegere niet een betien wille hebben kunnen? Ik wete wel zeker da’k in staot bin en verwenne je nog krek zo lekker as daore indertied onder die boom. Zoj’ dat niet willen? Liekt je dat ok niet lekker toe? Nog ien keer, Anna, zoj’t nao al die jaoren niet lekker vienen a’k nog ien keer in je komme?’

Hi’j struupt de jasse uut en lat die op ’e grond valen.

‘Hool de gaffel dichte. Ik wil je smerige praot niet heuren en zeg et je nog ien keer: mien huus uut, ellendige beroerling daj’ binnen.’

Et flitst deur heur henne dat ze niks doen kan as hi’j heur te nao kommen zal. Dieks zal heur in et laand nooit heuren kunnen, al raost ze ok nog zo hadde. Ze zal him nooit beroepen kunnen, zal de man veur heur nooit an kunnen, die zal vule starker wezen. Hi’j komt nog dichterbij en staot now vlak veur heur. Ze dot een peer treden aachteruut tot ze de keukentaofel anraekt. Mar hi’j

dot ok weer een peer stappen en staot dan zowat tegen heur an. Ze rokt dat hi'j draank had het.

'A'k je hier now es op 'e taofel te pakken neme, Anna.'

Hi'j hiemt een betien, gript heur dan inienend beet en perbeert heur de kleren uut te trekken. Ze rokt zwiet en draank, zicht zien gezicht vlak veur heur. Dan vuult ze zien stoppelige wange, zien lippen op heur mond. Hi'j stot heur tegen de taofel an. Mit de henen gript ze achter heur en vuult dat et vleismes daor ligt. Ze dot de ogen dichte, pakt et mes stevig vaaste en dan stikt ze et him, mit de ogen nog altied dichte, van achteren in de rogge. Ze vuult hoe as zien greep verslapt. As ze de ogen losdot zicht ze zien lochtigblauwe ogen daor ze lange leden zo verliefd op was.

'Anna,' zegt hi'j nog.

D'r klinkt verbaozing in zien stemme. Dan zakt hi'j veur heur op 'e vloer daele. Ze wet op dat mement dat ze him in ien keer doodsteuken het.

Dieks het krek de melkeri'je daon as ze bi'j him komt. Hi'j zicht drekt dat d'r wat te redden is. Ze is kalm, mar het gien kleur in et gezichte. Hi'j gooit de tule daele en is in een peer stappen bi'j heur.

'Anna, wat is d'r an? Vuul ie je niet goed? Moet de dokter kommen?'

Hi'j pakt heur beet.

'Zeg now toch wat d'r is.'

'Ie zullen de pelisie haelen moeten.'

'De pelisie?'

Hi'j kikt heur verbaosd an.

'Ik hebbe wat vreseliks daon.'

'Kom, we gaon in huus.'

'Nee.'

Ze hooft him tegen as hi'j heur mitnemen wil.

'Dat kan now even niet.'

Dan vertelt ze wat d'r gebeurd is, et raffelt heur van de mond. Een stroom radeloze woorden die een uutweg zuken.

'Ik kon je niet beraozen, Dieks, ie hadden me nooit heuren kund, en hi'j was vule starker as ik bin. Veurda'k wus wa'k dee, ha'k al toesteuken. Ik wol him niet doodmaeken, mar ik wol ok

niet dat hi'j me andoen zol wat hi'j van doel was. Dat moech nooit gebeuren, daor zo'k niet veerder mit leven kund hebben. En doe vuulde 'k et mes aachter me op 'e taofel liggen. Ik hebbe iene doodmaekt en daoromme zal de pelisie kommen moeten.'

Hi'j slat de aarms om heur henne. Veur heur gevuul staon ze zo wel een ure, mar et bin in wezen mar luttele minuten. Hiel staorig-an wodt et schiemerig over et laand.

'Et gebeurt niet, de pelisie komt hier niet. Ik redde me d'r wel mit, ik zorge wel dat die kerel en de fiets votraeken.'

'Nee.'

Hi'j drokt heur tegen de stalmure.

'Ik kan niet zonder je, ik kan gien dag zonder je en Thomas ok niet.'

Zien gezicht staot strak, ze het him nog nooit zo zien en heurd.

'Luuster naor me. De kaans is groot dat gieniene him hier hennegaon zien het. En et is oorlog, Anna, et is hier now nog rustig, mar de Duutse soldaoten zullen hier ok kommen. Misschien morgen al wel. Overal wodt al vochten, uut vliegtugen weg wodt de boel bescheuten. Et zal de kommende daegen overal iene grote wildeboel wezen. Gieniene die tied hebben zal en gao aachter een kerel an die te zuke raekt is. En as d'r al praot van komt, d'r hiere op 'e streek al zocht wodden zal, al naovraoge daon wodt, dan zuwwe zeggen dawwe wel zoe'n kerel an de deure had hebben, mar dawwe him zegd hebben dat hi'j maeken mos om thus te kommen, omdat et lange niet vertrouwd was en zwarf mit negosie bi'j de diek omme. Dat zuwwe zeggen as oons d'r ooit naor vraogd wodden zal. En we zullen niet weten wat veur kaant hi'j doe opgaon is. We weten veerder hielemaole niks. Mar d'r zal oons nooit wat vraogd wodden, daor bin 'k wel haost wisse van. Et is mal zeggen, mar we hebben de tied mit.'

Ze wil wat zeggen.

'Nee, zeg mar niks. Zo zal et gebeuren en niet anders. Ik zal d'r veur zorgen dat alles opruumd wodt, gien haene die d'r naor kri'jen zal. Ik vertelle jow niet iens wat a'k van plan bin en Thomas zal d'r ok nooit wat van geweewodden. En now gaaj' naor et ziedkaemertien en daor blief ie tot daj' weer van me veur 't locht kommen meugen.'

Hi'j lopt mit heur over de dele naor et kaemertien toe, hier het hi'j heur indertied ok hennebrocht. Ze rilt. Hi'j drokt him tegen heur an.

'Hier zuwwe mit leven moeten, Anna. We zullen, wat d'r vandaeg gebeurde is, mit oons mittogen moeten. Dat zal niet altied makkelik wezen, mar we zullen et opredde. We slepen al zovule geheimen mit oons mit, dit geheim kan d'r ok nog wel bi'j. We zullen stark wezen. Gao even op bedde liggen, slao een deken over je henne, perbeer wat tot ruste te kommen. Aj' hier mar blieden, beloof ie me dat?'

Ze nikt van ja.

'Ik haele je weer op as alles an de kaant is, nargens meer een spoor van te ontdekken wezen zal.'

Hi'j dot de deure achter him dichte en dan is ze allienig en bast et heufd heur haost uut mekeer van alle malle prakkesaosies. Ze het him beloofd dat ze hier blieden zal, mar dot de deure toch even op een kiertien. Ze heurt gestommel, Dieks perbeert ongedaon te maeken wat d'r gebeurde is. Ze dot de deure weer dichte, zet et raem een betien los, en aosemt de kruderige meitiedslocht in. Butendeure is et now zowat donker wodden. Et is doodstille op 'e buurt. Dan heurt ze dat argens in huus een deure eupen- en dichtedaon wodt. Ze is allienig in huus, et lange waachten begint. Zomar inienend kan ze heur niet langer goedholen, brekt heur weerstaand, lat ze heur jankende op et bedde valen.

Et is uren laeter eer ze weer vernemt dat d'r nog iene aandere in huus is as zi'j. Even laeter heurt ze iene over de dele naor heur toekommen.

'Kom mar,' zegt hi'j, 'nargens is meer wat van te zien.'

Ze komt him nao. Hi'j het geliek, alles is zoas et aandere is.

'Ik hebbe koffie zet en brood klaormaekt, we moe'n wat hebben.'

Onwillekeurig kikt ze as et mes ok argens ligt, mar et is nargens te bekennen. Mit een boge lopt ze om et plak henne daor et liek legen het.

In een oolde iek achter heur huus uut, die op 'e greens van de bouw en een bossien staot, strikt een voegel daele die zo now

en dan een schrille galp geeft. De wiend die deur et eerste blad van de meitied roest het alles zien wat hier in duuster gebeurd is: de man die op 'e taast zien weg vienen kon, een gat in de grond greuf, en laeter alles mit plaggen, takkies en dood hoolt bedekt het. Iene regenbujje en d'r zal hielemaole niks meer van te zien wezen dat hier ooit iene an 't vrotten west het. Et geheim van de wiend. Weer klinken de hoge galpen van de voegel over et veld, dan vligt hi'j zonder lewaai te maeken uut de boom weg. De eerste oorlogsdag is veurbi'j, de twiede gaot beginnen.

Et is krek as et, naormaote de dag voddert, almar waarmer en benauwder wodt. Anna zet een kleine ventilator op et kassien an, perbeert op die maniere de hitte een betien te verdrieven. Et maegien dat heur die middag et eten brengt, fielseeteer heur.

‘Honderd jaor is niet niks, vrouw Hilbrink, ie moe’n mar zien daj’ zo een betien deurdoen blieven kunnen.’

‘Et zal an mi’j niet liggen,’ zegt ze, ‘mar zokke dingen hewwe now ienkeer niet veur ’t zeggen.’

Et maegien gaot de deure weer uut en Anna gaot bi’j de taofel zitten, et de helte van et eten op, en het dan et gevuul dat ze al an boven toe vol is. Et smaekt heur niet echt, dat het ze de laeste tied wel meer. Et is krek as zit d’r niet echt smaek meer an et eten. Ze lat heur daeletzakken in de makkelijke stoel. Butendeure staot de zunne pal boven de minirotonde veur et huus. Et asfalt kan d’r wel van smulden, zo hiete is et, de hitte hangt trillende boven de weg. Aanst zal Thomas kommen. Op et trotwar lopt een man, hi’j slingert een betien. Dat dee malle Jan vroeger ok. Wat gek dat ze daar now inienend an daenken moet. Hoelange is dat al wel niet leden? Aj’ zo oold wodden is alles praktisch lange leden. Ze dot de ogen dichte en soest een betien vot.

Malle Jan kwam tot veer in meert bi’j de huzen daele om et volk et ni’jjaor nog of te winnen in de hoop om zo hier en daar op die maniere een peer centen op te scharrelen. Jan wodde ok niet veur vol anziën, die ston nog een peer treden leger op ’e ledder as kreupele Ids. Mit zien honnekarre mit negosie kon Ids zien eigen brood temeensen nog verdienen, Jan was nargens geschikt veur en woonde bi’j zien oolden in een klein bedoeninkien op ’e Zanen.

‘Jaeg die schooier toch bi’j de deure weg,’ bromde heit as hi’j zag dat de laete ni’jjaorloper et pattien opkwam.

Mar dat hadde mem nooit daon, die stopte him altied wel een peer centen in de haand.

‘Zegend ni’jjaor, vrouw,’ zee Jan en dan was ’t al omtrent goeie vri’jdag.

‘Zegend ni’jjaor, Jan, en ik hope daj’ ankem jaor weer an de deure kommen’.

‘Daor moet de vrouw mar wel op rekenen.’

Dan nam hi’j de pette even of veur mem en leup die wondere piesappel een betien onvaaste et pattien of naor et volgende adres. Hi’j wus altied sekuur waor hi’j al wel west hadde en waor nog niet. En zowat overal kreeg hi’j wel wat. Malle Jan heurde d’r bi’j, mar ie mochten ok best wel wat wille om him hebben, een streek mit him uuthaelen. Behalven dat hi’j overal wat centen ophaelde wodde hi’j her en der in huus vraogd veur een piereverschrikkertien. Och, wat kon dat now veur kwaod? Et was malle Jan ommes mar en die was now ienkeer niet wiezer. Zol die in de gaten hebben dat ze de gek mit him hadden? Kon et kwaod om daor een betien wille van te hebben? Dat zo toffelde Jan bi’jtieden zuver wat onbekwaom tot veer in meert bi’j de diek langes om et volk et ni’jjaor of te winnen en om zien piereverschrikkerties op te haelen.

Ze dot de ogen los. Droomde ze now of docht ze gewoon nao over vroeger? Wonder dat ze dat aenlik niet wet. Et is krek as gaon gedaachten en dromen soms zomar in mekeer over. Ze zag zokrek haorscharp veur heur dat malle Jan et pattien opkwam naor heur oolde huus toe en ze zag mem al lieke helder veur heur. Ze huvert, ze zit krek in de koele luchtstroom van de ventilator, misschien dat dat toch wel niet zo goed is. Ze verschoft de stoel een tippien, ze moet heur vanzels gien ziekte op ’e hals haelen. Misschien dat ze nog wel even soezen kan veurdats Thomas dommiet komt. Wat is de zunne vandaege toch scharp.

Ze dot de haand boven de ogen en kikt as ze Dieks en Thomas in de veerte ok zien kan. Mar ze zicht niks, et is krek as stuiten heur ogen op een blikkerende mure, zo schittert de zunne op et waeter van de Oelerbeek. Ze staot in et schaad van de hoge bomen bi’j

de meule, d'r daansen ontelbere lochtplakkies over et zaandpad. Rechts van heur ligt et muldershuus, mit de blienen veur de raemen, in een oase van gruu. Daoraachter staot de boerderi'je mit de ronde baanzerdeuren, et huus waor dic aandere Thomas vroeger woonde. Ze perbeert nog een keer te kieken, mar et locht is te fel, et dot heur te zeer an de ogen.

Gister bin ze mit de trein disse kaant opkommen. Nao die reize naor Nunspeet hadde ze nooit weer in een trein zeten en krek as die keer is ze in Peperge instapt. Et stesjon het zien langste tied had, d'r gaot praot dat et opheven wodden zal. Nao al die jaoren is Dieks dan eindelijk weeromme in et laand van zien kiender-tied. D'r bin de laeste jaoren brieven over en weer gaon en krek as mit Anna heur thuus bin de malste reenfels van et verleden hier ok gladstreken. Dieks zien oolden bin eerst bi'j heur west in Blesdieke en now was alleman d'r meer as an toe dat d'r ofreisid wodden kon naor Twente. Lange blieven ze niet, morgen gaon ze weer vot, de buurjongen beredden et spul in Blesdieke zolange.

'Weej' wel wa'k hier zo stomme graeg doen willen zol?' hadde hi'j tegen heur zegd, doe ze gisteraovend bi'j de beek stonnen.

Ze hadde him vraogende ankeken.

'Tegere mit Thomas een vlot bouwen en oons dan mit 'n beidend drieven laoten op et waeter.'

Ze hadde him even bi'j de aarm pakt, vuulde percies an hoevule dat veur him betekenen zol.

'Dan moej'm dat doen,' zee ze, 'Thomas zal et prachtig vienen.'

'Hi'j is now krek zo oold...'

'As die aandere Thomas was doej' daor een vlot mit bouwden,' zee ze zaachte.

'Et komt allemaole weer boven now a'k hier bin. Ik zie oons drieven op et waeter, heure zien stemme. Ik kan alle beelden en geluden zomar te veurschien haelen. Daoromme wa'k best wel een betien schoftig en gao hierhenne, dat maj' gerust weten.'

'Dat ha'k hiel goed in de gaten.'

'Ja?'

'Ik kenne je beter as daj' daenken.'

Hi'j slat een aarm om heur henne.

'Mar et is eigenaorig, et dot me vule minder zeer as da'k bange

veur was. En ik wete ok waaromme as dat zo is.'

'Waaromme dan?'

'Omda'k jim hebbe.'

Vandemorgen hadden Dieks en Thomas tegere et vlot bouwd op et hiem van et muldershuus. Nao eterstied was ze mit naor de beek lopen. Ze hadden de achterbuurman, die now in de boederi'je van Thomas zien oolden woont, vraogd as ze mit et spul deur zien laand mochten om bi'j de beek te kommen. De man hadde gien weet van wat d'r vroeger allegeer gebeurd was en zee dat et him wel goed was, as ze mar bi'j de slootkaante langesleupen en niet deur et hoge grös. Ze hadde zien hoe as heit en zeune et vlot in et waeter laoten hadden en uitgelaoten vtdreven weren.

Ze lopt et pad naost de beek langes. Dan blikkert de zunne inienend krek een betien minder arg en kan ze heur wel zien. As een peer jonge honnen spatteren ze in et waeter omme, trekken et vlot op 'e wal, zien heur, zwaaien, en gaon dan in de zunne liggen om heur opdreugen te laoten.

As ze aovens in et muldershuus om de taofel zitten zegt Thomas inienend: 'As 't d'r echt op ankomt vien ik va zien laand mooier as dat van oons.'

'Ikke ok,' zegt ze.

Ze dot de ogen weer los. Even kikt ze verheerd om heur henne en liekt heur d'r over te verbaozen dat ze de beek niet veur heur zicht, de meule mit de hoge bomen, Dieks en Thomas op et vlot in et matgoolden locht van de dattiger jaoren. Mar ze zicht alienig et grösveltien tussen de huzen in de felle middagzunne. Et locht is heur vandemiddag toch zo hel an de ogen. Zol dat inkeld kommen van et feit dat d'r een hittegolf is of zol et ok mit et oolder wodden te maeken hebben? Doukies komt Thomas. Ze dot de ogen weer dichte, et locht tempert weer en veraandert in et matgele locht van lange leden.

As een verlegen schoelejonge komt Dieks op heur toelopen. Ze staot mit Thomas op 'e aarm bi'j de liende. Hi'j aait et joongien over zien blonde koppien en kikt heur an.

'Anna, awwe now es trouwen zollen? Zoj' dat wel willen?'

Hi'j waacht niet of tot ze wat weerommezegt, mar praot drekt deur. As is hi'j een betien bange dat ze misschien van nee zeggen kunnen zol.

'Ik wil zo graeg daj'm veur altied bi'j me blieven, dat he'k je al es eerder zegd. Ik mag je zo stomme graeg, Anna, en as et joon-gien mien naeme dan es krigt, zal hi'j laeter nooit ok mar argens wat van hoeven te weten.'

'Ik wil et ok graeg,' zegt ze zachies.

'Ja?'

'Ja.'

Ze wiefelt.

'Mar thus dan? Zal heit wel toestemming geven willen?'

'Ik gao morgen votdaolik naor je heit en die,' zegt hi'j kot van beraod, 'ik zal mit him praoten, him inzien laoten dat hi'j dit niet weigeren mag. Ik wete wel haost zeker da'k die stroeve heit van je over de streep kriegen kan. En wi'j' dan echt wel mit me trouwen? Of vien ie me te oold?'

'Ik bin gek op oolde kerels,' zegt ze plaogende.

Ze drokt him et kiend in de hanen.

'Hool es vaaste, Dieks, dit is je zeune: kleine Thomas Hilbrink,' fluustert ze.

'Now, zo klein bin 'k aandere niet meer, moeke,' zegt een stemme, 'zeg mar gewoon van oolde Thomas Hilbrink.'

Ze kikt om heur henne.

'Och, Thomas toch, mien jonge, bi'j' d'r al? Wa'k in mezels an 't praoten? Waor bin de aandere?'

'Die zitten al in de gemienschopsruimte op et feestvarken te waachten.'

'Ik was even hielemaole weg.'

'Dat zag ik, ie sleupen.'

'Ik droomde, was even hielemaole in een aandere wereld. Et was zo mooi. Va vreug a'k mit him trouwen wol. Ik ston bi'j de liende van oons huus in Blesdieke en hadde jow as klein poppien op 'e aarm en doe nam hi'j je van me over en ik zee: Dit is je zeune: kleine Thomas Hilbrink.'

Ze lacht.

‘Dat hej’ now mit oolde meensken, die zitten altied mar wat mit en in et verleden omme te tiezen.’

‘Va zol oons now nog es zien kunnen moeten, moeke.’

‘Och, mien jonge, as dat es kunnen zol, mar je va is al dattig jaor weg. Zomar van de iene dag op ’e aandere.’

‘Dat was een hiele slag.’

‘Ja.’

Et is even stille.

‘En toch, ondaanks alle zwaorigheden het et leven goed west.’

Ze glimlacht.

‘Help me es in de bienen. Ik zal wel mit moeten, hen?’

‘Ja, de burgemeester komt zo.’

‘Wat toch een drokte allemaole. Moet dat now zo?’

‘Ja, dat moet zo.’

Hi’j helpt heur uut de stoel overaende.

‘Zitten d’r gien knoeters in de ni’je jurk? Ik wil d’r niet veur schaande bi’jlopen.’

‘Ie zien d’r geweldig uut. Ik doe ’t d’r veur om zo honderd te wodden.’

‘Honderd woj’ niet zomar, Thomas. Gieniene wodt honderd zonder daj’ argens onderweg in et leven schenneleseerd raeken. En aj’ zo oold wodden, zit ie vaeke te prakkeseren, komt je van alles weer in ’t zin. Dan ties ie omme mit de raffels van de tied.’

Ze lopen tegere de gang of naor et geroezemoes in de grote zael. Alleman gaot staon en begint te zingen as ze de deure inkommen. As ze goed en wel in de stoel zit, komt de burgemeester d’r in. Die fielse teert heur ok en gaot stief naost heur zitten. Et liekt gien onaorige man.

‘Wat spietig toch da’k vandemorgen niet kommen kon, vrouw Hilbrink, mar ze hebben wat mals opgreuven in Blesdieke: een geraemte. En ja, as burgemeester mos ik daor netuurlik wel even henne te kien. Mar lao’we et op zoe’n feestelike dag mar niet over zokke rere dingen hebben. Ik heurde trouwens dat jow vroeger in Blesdieke woond hebben. Dat is ok toevallig.’

‘Et is lange leden,’ zegt ze.

‘Mar jow weten d’r grif nog wel een protte van.’

Ze wiefelt even, overlegt in heurzels wat ze zeggen zal.

‘Och burgemeester, aj’ zo oold wodden as ik now bin, is alles lange leden en je onthoold krek een vergiet. D’r gaot je een boel deur ’t zin. Et is bi’jtieden krek as de wiend hiele stokken van mien leven mitneumen het.’

Et is wonderlik hoe fel et locht heur now weer an de ogen wodt, et helle locht is zomar inienend weeromme, en et is heur ok zo licht in ’t heufd. D’r is grif gieniene die et markt as ze hiel even de ogen dichtedot. Et is krek as et gepraot van de meensken in golven op heur ofkomt.

Boeken van Johan Veenstra

- Wilde Gaanzen*, verhaelen en riempies, 1974
Fluitekruud, verhaelen, 1977
As de wilde roze bluuit, gedichten, 1979
Een vlinder van zulver, roman, 1981
Naachs goelen de honnen, roman, 1984
Lamert en Lutske, verhaelen, 1987
De toren van De Lichtmis, gedichten, 1988
Lamert, Lutske en Doerak, verhaelen, 1990
Stellingwarver Stiekelstokkies, radiovertellegies, 1991
De boot naor Valhöll, verhaelen, 1992
Stellingwarver Stiekelstokkies 2, radiovertellegies, 1993
Sletel parredies, gedichten, 1994
Stellingwarver Stiekelstokkies 3, radiovertellegies, 1995
Een meenske is gien eerpel, verhaelen, 1997
Verrassend Stellingwarfs, vertaelings, 1998
Toegift, roman, 1999
Winterlaand, gedichten, 2001
Wonder boven wonder, volksverhaelen, 2002
De wereld is gek, verhaelen, 2004
Een brogge van glas, roman, 2006
Longerlaand, gedichten, 2007 (tegere mit Peter Hiemstra)
Et geheim van de wiend, roman 2009

Johan Veenstra

ET GEHEIM VAN DE WIEND

'Et geheim van de wiend' is een spannend en ontroerend boek over liefde en hatstocht. Et boek pakt je as lezer drekt bi'j de vodden, et nemt je mit en lat je niet meer los.

Johan Veenstra vertelt in zien vuufde roman et levensverhael van Anna Mulder, een maegien uut de Stellingwarven, dat in 1922 tot over heur oren verliefd wodt op Jan Bouw, een jongkerel van de Veluwe, die naor de Stellingwarven komt te iekschellen.

De roman begint trouwens op een dag in de hiete zoemer van 2006 as Anna honderd jaor wodt en ze weerommekikt op heur leven. Ze beleeft in gedaachten alles opni'j: heur liefde veur Jan en et gelok mit Dieks, een man uut Twente, die laeter op heur pad komt. Uuteindelijk komt de lezer an de weet wat et grote geheim is dat Anna al die jaoren mit heur mitneumen het.

'Et geheim van de wiend' is een roman om in iene goeze uut te lezen!

Et geheim van de wiend wodde bekroond mit de Sreektael-pries 2009 van et Dagblad van het Noorden. De jury: 'Net als in zijn succesroman *Een brogge van glas* (2006) toont Veenstra zich wederom een meester-verteller. Iemand die zijn lezers bij de lurven grijpt en ze niet meer loslaat, ook niet als de laatste bladzijde is omgeslagen.'

ISBN: 978-90-6466-146-4

